

Załącznik nr 1
do Uchwały nr 999/502/VI/2024
Zarządu Województwa Śląskiego
z dnia 29.04.2024 r.



Fundusze Europejskie

PRZEWODNIK DLA BENEFICJENTÓW FE SL 2021-2027 - wersja 6

Katowice, kwiecień 2024 r.



Dofinansowane przez
Unię Europejską



Województwo
Śląskie

SPIS TREŚCI

Wstęp	6
1. Zasady realizacji projektów	7
1.1 Zasady horyzontalne	7
1.2 Źródła finansowania	12
1.3 Projekty partnerskie, hybrydowe.....	12
1.3.1 Projekty partnerskie	12
1.3.2 Projekty hybrydowe.....	13
1.4 Projekty grantowe oraz parasolowe	14
1.5 Udzielanie pomocy publicznej, pomocy de minimis	15
1.6 Zasady wymiany informacji pomiędzy IZ FE SL a beneficjentem.....	21
1.7 Promowanie projektów.....	23
1.8 Przetwarzanie danych osobowych.....	25
2. Zmiany w projekcie i umowie.....	28
2.1 Zmiana okresu realizacji projektu	28
2.2 Zmiany rzeczowe w projekcie	29
2.2.1 Roboty zamienne	29
2.2.2 Roboty/dostawy/usługi wynikające z zamówień dodatkowych /uzupełniających...30	
2.2.3 Zmiana parametrów technicznych.....	31
2.2.4 Zmiana sprzętu/urządzeń/wyposażenia wskazanych na etapie aplikacyjnym na inne.....	32
2.2.5 Zmiany w projektach grantowych i parasolowych.....	33
2.3 Zmiana kosztów projektu	35
2.3.1 Przesunięcia środków pomiędzy wydatkami kwalifikowalnymi	35
2.3.2 Wykorzystanie oszczędności	37
2.3.3 Zmiana montażu finansowego	38
2.3.4 Zmiana kosztu całkowitego - kwalifikowalność VAT	38
2.3.5 Zwiększenie dofinansowania	40
2.3.6 Wydatki niekwalifikowalne	41
2.4 Mechanizm racjonalnych usprawnień	41
2.5 Zmiany w projekcie wymagające opinii eksperta	42

2.6	Zabezpieczenie prawidłowej realizacji umowy.....	43
3	Zasady monitorowania.....	44
3.1	Monitorowanie i rozliczanie wskaźników	44
3.2	Monitorowanie projektów	44
3.2.1	Monitorowanie projektów w trakcie realizacji.....	44
3.2.2	Trwałość projektów infrastrukturalnych	45
4	Zasady rozliczania projektów	47
4.1	Rodzaje wniosków o płatność i terminy ich składania	47
4.2	Weryfikacja i zatwierdzanie wniosku o płatność beneficjenta	57
4.3	Zasady udzielania wsparcia w formie zaliczek	59
4.4	Warunki dokumentowania spełnienia zasad kwalifikowalności dla poszczególnych rodzajów wydatków/kosztów w tym wybrane elementy kwalifikowalności wydatków	65
4.5	Wkład własny	68
4.6	Ewidencja księgową projektu	68
4.7	Harmonogram składania wniosków o płatność w ramach projektu	69
4.8	Przekazywanie płatności na rzecz beneficjenta	70
4.9	Zwrot środków przez beneficjenta	71
5	Zasady przeprowadzania kontroli projektów.....	75
5.1	Rodzaje kontroli.....	75
5.2	Kontrola zamówień	78
5.3	Kontrola planowa realizacji rzeczowej projektu.....	81
6	Odzyskiwanie i zwrot środków, w tym skutki niewykonania zobowiązania zwrotu środków	83
7	Zamówienia w ramach projektu	84
7.1	Zasady ogólne udzielania zamówień	84
7.2	Zamówienia o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto wszczęte przed ogłoszeniem regulaminu wyboru projektów	86
8	Wydatki i ich kwalifikowalność w ramach FE SL 2021-2027 (EFRR, FST)	87
8.1	Koszty bezpośrednie	94
8.2	Koszty pośrednie.....	95
8.3	Kwalifikowalność w poszczególnych działaniach/typach	99
	Priorytet I FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INTELIGENTNY ROZWÓJ.....	99

1.1. B+R – organizacje badawcze	99
1.4. Cyfryzacja administracji publicznej.....	100
1.5. Innowacyjne rozwiązania cyfrowe w ochronie zdrowia	103
1.7. Klastry	105
Priorytet II FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ZIELONY ROZWÓJ	107
2.1. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej.....	107
2.2. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej – ZIT	107
2.3. Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych.....	109
2.4. Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych – ZIT	109
2.6. Odnawialne źródła energii	111
2.8. Wsparcie dla klimatu.....	113
2.9. Wsparcie dla klimatu – ZIT	113
2.10. Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych	116
2.11. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	118
2.12. Gospodarka odpadami komunalnymi	122
2.14. Ochrona przyrody i bioróżnorodność.....	123
2.15. Ochrona przyrody i bioróżnorodność – ZIT	123
2.16. Rekultywacja terenów zdegradowanych	126
Priorytet III FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI ...	129
3.1. Zakup taboru autobusowego/trolejbusowego – ZIT	129
3.2. Zrównoważona multimodalna mobilność miejska – ZIT	131
3.3. Regionalne Trasy Rowerowe – ZIT	136
Priorytet IV FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA SPRAWNEGO TRANSPORTU	139
4.1. Drogi wojewódzkie	139
4.2. Drogi gminne i powiatowe.....	140
4.3. Regionalny tabor kolejowy	142
Priorytet VIII FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ DLA MIESZKAŃCA.	145
.....	145
8.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego	145
8.2. Edukacja włączająca	146
8.3. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego – ZIT.....	147

8.4. Infrastruktura usług społecznych	149	
8.5. E-zdrowie	152	
8.6. Infrastruktura ochrony zdrowia	154	
8.7. Kultura i turystyka szczebla regionalnego	155	
Priorytet IX. FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ TERYTORIALNY	158	
9.1. Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym - ZIT	158	
9.3. Rewitalizacja obszarów miejskich	164	
9.5. Rewitalizacja obszarów wiejskich.....	166	
Priorytet X. FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA TRANSFORMACJĘ	169	
10.5. Innowacyjna infrastruktura wspierająca gospodarkę.....	169	
10.6. Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	170	
10.7. Rekultywacja terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele środowiskowe.....	173	
10.8. Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	175	
10.9. Ponowne wykorzystanie terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele rozwojowe regionu	177	
10.10. Wsparcie planowania transformacji	179	
10.11. Systemowe zarządzanie terenami przemysłowymi	180	
10.12. Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej podregionów górniczych.....	181	
10.13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego na potrzeby transformacji.....	184	
10.14. Infrastruktura kształcenia zawodowego	185	
10.15. Wykorzystanie endogenicznego potencjału podregionów górniczych	186	
9	Objaśnienia skrótów i pojęć użytych w przewodniku	189
10.	Wykaz dokumentów stanowiących element zasad realizacji FE SL 2021-2027.....	192
11.	Załączniki do przewodnika	192

Wstęp

Będzie to przewodnik o tym, jakie zasady będą Cię obowiązywać przy projektowaniu, wdrażaniu, sprawozdawczości i trwałości inwestycji oraz jakie masz prawa i obowiązki jako beneficjent projektu.

Będziesz zobowiązany do przestrzegania reguł określonych w szczególności w umowie o dofinansowanie oraz w tym przewodniku.

Przewodnik nie dotyczy projektów z zakresu instrumentów finansowych (pożyczki/poręczenia), działań wdrażanych przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Instytucje Pośredniczące FE SL 2021-2027 tj. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, a także projektów realizowanych w ramach pomocy technicznej.

Dokument stanowi element zasad realizacji FE SL 2021-2027.

1. Zasady realizacji projektów

1.1 Zasady horyzontalne

Twój projekt musi uwzględniać zasady horyzontalne, a obowiązek ich stosowania wynika z Umowy Partnerstwa, programu FE SL 2021-2027 oraz wytycznych.

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają zasad horyzontalnych, o których mowa w art. 9 rozporządzenia ogólnego.

Projekt musi być zgodny z:

- **zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnością**

Stosowanie zasady oznacza, że wszystkie produkty projektu (w tym usługi), które są finansowane w ramach projektu, muszą być dostępne dla wszystkich ich użytkowników/użytkowniczek.

Przykładami produktów projektu, które powinny być dostępne bez wyjątków (bez dyskryminacji) dla wszystkich ich użytkowniczek i użytkowników, są:

- środki transportu,
- infrastruktura,
- technologie i systemy informacyjno – komunikacyjne,
- strony lub aplikacje internetowe,
- towary i usługi.

Rozwiązania, które powodują, że produkty projektów (w tym usługi) są dostępne dla wszystkich bez dyskryminacji, zostały opisane w „standardach dostępności” dla polityki spójności 2021-2027, czyli w załączniku numer 2 do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Przy konstrukcji założeń projektu należy uwzględnić uniwersalne projektowanie (np. poprzez standardy dostępności) lub jeśli to niemożliwe – racjonalne usprawnienie (oba zdefiniowane w ww. Wytycznych).

Ponadto na stronie [dedykowanej funduszom europejskim](#) znajdziesz standardy, poradnik czy wskazówki, które zostały opracowane z myślą o tworzeniu przestrzeni lub rozwiązań organizacyjnych/technicznych skierowanych do osób ze szczególnymi potrzebami.

Dla celów poglądowych prezentujemy schemat, porządkujący różne aspekty zasady równości szans i niedyskryminacji w odniesieniu do zapewnienia dostępności, który stanowi załącznik nr 1 do przewodnika (opracowanie własne).

- **zasadą równości kobiet i mężczyzn**

Stosowanie tej zasady oznacza z jednej strony wdrożenie w danym projekcie działań (rozwiązań), które wpłyną na wyrównanie szans płci będącej w gorszym położeniu (o ile takie nierówności zostały zdiagnozowane w projekcie). Z drugiej strony chodzi o stworzenie takich mechanizmów, aby w trakcie realizacji projektu na żadnym etapie nie dochodziło do dyskryminacji i wykluczenia ze względu na płeć.

Dopuszczamy uznanie danego projektu za neutralny wobec tej zasady w sytuacji, o ile we wniosku o dofinansowanie projektu uzasadnisz, dlaczego Twój projekt nie jest w stanie zrealizować jakichkolwiek działań wpływających na spełnienie tej zasady, a uzasadnienie takie zostanie uznane przez nas za adekwatne i wystarczające.

– **Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹**

Żaden aspekt projektu, jego zakres oraz sposób jego realizacji nie może naruszać zapisów Karty Praw Podstawowych. Musisz zapewnić zgodność z prawami i wolnościami określonymi w Karcie Praw Podstawowych, zwłaszcza z zapisami z części dotyczącej realizacji zasad horyzontalnych. Na etapie aplikowania oraz podpisywania umowy o dofinansowanie będziesz musiał oświadczyć², że również do tej pory nie podjąłeś jakichkolwiek działań dyskryminujących / uchwał, sprzecznych z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego, nie zostały opublikowane wyroki sądu ani wyniki kontroli świadczące o prowadzeniu takich działań, nie rozpatrzono pozytywnie skarg na Ciebie w związku z prowadzeniem działań dyskryminujących oraz nie podano do publicznej wiadomości niezgodności Twoich działań z zasadami niedyskryminacji. Dotyczy to wszystkich wnioskodawców, w szczególności JST, a w przypadku gdy wnioskodawcą jest podmiot kontrolowany przez JST lub od niej zależny, wymóg dotyczy również tej JST. W przeciwnym razie wsparcie w ramach polityki spójności nie może być udzielone.

Dokumentem pomocniczym w tym zakresie mogą być Wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w szczególności załącznik nr III.

¹ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012 r. (Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, str. 391)

² Szczegóły co do odniesienia się zostały określone przez nas w Instrukcji wypełniania wniosku w ramach programu FE SL 2021-2027

– **Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych**

Oznacza to, że produkty (w tym usługi) w ramach projektów finansowanych w ramach FE SL 2021-2027 muszą być zgodne z wymogami wynikającymi z tego dokumentu, z poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji.

– **zasadą zrównoważonego rozwoju, w tym zasadą „nie czynić poważnych szkód” (DNSH)**

Twój projekt będzie spełniał **zasadę zrównoważonego rozwoju** jeśli promuje wymogi ochrony środowiska, m.in. efektywne i racjonalne gospodarowanie zasobami, dostosowanie do zmian klimatu oraz łagodzenie wpływu jego skutków, ochronę różnorodności biologicznej. Niezbędne będzie wykazanie przez Ciebie istotnego wkładu w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych określonych w art. 9 zgodnie z art. 10-16 [Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniającego rozporządzenie \(UE\) 2019/2088](#)

Będziemy wspierać wyłącznie **działania zgodne z zasadą „nie czynić poważnych szkód”** (ang. Do No Significant Harm, DNSH), czyli takie, które nie powodują poważnych szkód dla celów środowiskowych. Cele te wymienione są w art. 17 ww. Rozporządzenia.

Potwierdzając spełnienie zgodności projektu z zasadą DNSH należy odnieść się do zapisów dokumentu stanowiącego załącznik nr 6 do „Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027”, tj. do analizy dotyczącej wpływu poszczególnych działań wspieranych w programie na wszystkie cele środowiskowe wskazane w ww. Rozporządzeniu.

Dodatkowo zgodność projektu z zasadą DNSH będzie weryfikowana przez nas na podstawie deklaracji dotyczącej zgodności projektu z celami dla jednolitych części wód oraz deklaracji organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000, a także dokumentacji dot. oceny oddziaływania na środowisko, pozwoleń inwestycyjnych i wynikających z nich warunków (pozwolenie na budowę, ZRID, pozwolenie wodnoprawne itd.). Dotyczy to tych inwestycji, dla których istnieje obowiązek pozyskania wymienionej przykładowo dokumentacji. W przypadku braku zezwoleń inwestycyjnych w momencie aplikowania badanie zostanie przeprowadzone na podstawie opisu zaplanowanych do uzyskania zezwoleń wraz z deklaracją, iż zostaną zastosowane wszelkie obowiązki nakładane w ramach przedmiotowych zezwoleń.

Musisz przestrzegać zasady DNSH na wszystkich etapach, tj. podczas przygotowania projektów, ich oceny, realizacji czy rozliczania. Na etapie realizacji projekt będzie zgodny z zasadą DNSH poprzez:

- przygotowanie dokumentacji przetargowej potwierdzającej stosowanie zielonych zamówień,
- pozyskanie kart, świadectw, deklaracji potwierdzających pochodzenie, jakość, bezpieczeństwo zastosowanych w projekcie materiałów, urządzeń itp.,
- przestrzeganie obowiązujących przepisów dot. ochrony środowiska na etapie budowy np. zapisów decyzji na wycinkę drzew i krzewów, decyzji derogacyjnych wydanych na podstawie art. 56 ustawy o ochronie przyrody, zgłoszeń i decyzji wydanych na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody, decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, karty przekazania odpadów i udokumentowanie ich przykładowo sprawozdaniami, protokołami, czy wpisami do dziennika budowy potwierdzającymi przestrzeganie tych warunków,
- analizy spełniania wymagań konkluzji BAT (ang. Best Available Techniques) - najlepszych dostępnych technik,
- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego, raporty realizacji celów środowiskowych w ramach systemów zarządzania środowiskowego (np. ISO 14001),
- ewidencjonowanie gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza,
- ewidencjonowanie odpadów,
- ewidencjonowanie zużywanej wody, produkowanych ścieków,
- prowadzenie działalności zgodnie z zezwoleniami eksploatacyjnymi uzyskanymi na potrzeby projektu (np. z pozwoleniem wodnoprawnym na usługi wodne, pozwoleniem zintegrowanym, pozwoleniem na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, pozwoleniami z zakresu gospodarki odpadami) i udokumentowanie tego przykładowo sprawozdaniami, protokołami potwierdzającymi przestrzeganie warunków.

Dokumentację z procesu inwestycyjnego oraz prowadzonej już działalności będziemy weryfikować pod kątem spełnienia zasady DNSH. Przy wprowadzaniu zmian w projekcie również musisz zapewnić zgodność projektu z zasadą „nie czyn poważnych szkód”.

Uwaga!

Przygotowując projekt zapoznaj się z kryteriami związanymi z zasadami horyzontalnymi, które szczegółowo określają warunki dotyczące realizacji zasad horyzontalnych. Kryteria zostały opublikowane na stronie internetowej [FE SL 2021-2027](#) oraz określone zostaną w regulaminie wyboru projektów.

Pamiętaj!

Zasady horyzontalne musisz stosować na etapie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i trwałości projektu i mogą być weryfikowane podczas kontroli.

1.2 Źródła finansowania

Jakie mogą być formy wsparcia?

Wsparcie z FE SL 2021-2027 udzielone będzie w formie bezzwrotnej dotacji na realizację projektu.

Projekt finansowany może być ze środków EFRR albo FST oraz może być współfinansowany z budżetu państwa lub/i ze środków funduszy celowych. Zasady finansowania i rozliczania określone zostaną w umowie o dofinansowanie Twojego projektu.

1.3 Projekty partnerskie, hybrydowe

1.3.1 Projekty partnerskie

Planując projekt partnerski musisz uwzględnić następujące zasady realizacji:

1. W celu wspólnej realizacji projektu może zostać utworzone partnerstwo przez podmioty wnoszące do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe, realizujące wspólnie projekt, na warunkach określonych w porozumieniu albo umowie o partnerstwie. Udział partnerów w projekcie partnerskim nie może polegać wyłącznie na wniesieniu do jego realizacji ww. zasobów.
2. Partner wiodący to podmiot o odpowiednim potencjale ekonomicznym umożliwiający koordynację całego przedsięwzięcia i inicjujący projekt partnerski.
3. Wybór partnerów musi być dokonany przed złożeniem wniosku o dofinansowanie.
4. Przygotowując porozumienie albo umowę o partnerstwie uwzględnij w nim między innymi następujące elementy:
 - przedmiot porozumienia albo umowy,
 - prawa i obowiązki stron,
 - zakres i formę udziału poszczególnych partnerów w projekcie, w tym zakres realizowanych przez nich zadań,
 - partnera wiodącego uprawnionego do reprezentowania pozostałych partnerów projektu,
 - sposób przekazywania dofinansowania na pokrycie kosztów ponoszonych przez poszczególnych partnerów projektu, umożliwiający określenie kwoty dofinansowania udzielonego każdemu z partnerów,
 - sposób postępowania w przypadku naruszenia lub niewywiązania się stron z porozumienia lub umowy.

5. Porozumienie albo umowa o partnerstwie musi zostać zawarta przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu. Ten dokument należy dołączyć do wniosku aplikacyjnego.
6. Partnerstwo może być zawiązane pomiędzy podmiotami będącymi uprawnionymi wnioskodawcami w ramach odpowiednich działań, wymienionych w SZOP FE SL oraz regulaminie wyboru projektów (nie dotyczy PPP).
7. Stroną porozumienia ani umowy o partnerstwie nie może być podmiot wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania na podstawie odrębnych przepisów prawa
8. Partner wiodący reprezentuje wszystkich partnerów. Umowa o dofinansowanie projektu zostanie podpisana między nami a partnerem wiodącym.
9. Za złożenie dokumentacji odpowiada partner wiodący, który jest także odpowiedzialny za jego rozliczenie, zgodnie z rozdziałem Warunki dokumentowania spełnienia zasad kwalifikowalności dla poszczególnych rodzajów wydatków/kosztów.

Uwaga!

Planując projekt partnerski zapoznaj się z zapisami art. 39 ustawy wdrożeniowej.

1.3.2 Projekty hybrydowe

Szczególną formą projektów partnerskich są projekty hybrydowe. Są to projekty realizowane przez partnerstwo publiczno-prywatne, które dotyczą inwestycji infrastrukturalnej mające na celu dostarczenie usługi o charakterze publicznym.

Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP) oznaczają formę współpracy między podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym, których celem jest poprawa realizacji inwestycji w projekty infrastrukturalne lub inne rodzaje operacji realizujących usługi publiczne, poprzez dzielenie ryzyka, wspólne korzystanie ze specjalistycznej wiedzy sektora prywatnego lub dodatkowe źródła kapitału.

Zasady realizacji projektów hybrydowych określa art. 40 ustawy wdrożeniowej. Do wyboru partnera prywatnego w celu realizacji projektu hybrydowego stosuje się odrębne przepisy. Projekty PPP są realizowane na podstawie różnych ustaw np. ustawy o PPP, o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi, o autostradach płatnych, o gospodarce komunalnej, PZP oraz kodeksów – cywilnego i spółek handlowych.

Uwaga!

Planując projekt hybrydowy zapoznaj się z informacjami ujętymi w:

- Wytycznych dotyczących zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym hybrydowych na lata 2021-2027
- platformie poświęconej partnerstwu publiczno-prywatnemu.

1.4 Projekty grantowe oraz parasolowe

Dla wybranych działań FE SL 2021-2027 możliwa będzie realizacja projektów grantowych i parasolowych. Informacje dotyczące takich rodzajów projektów znajdziesz każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Projekt grantowy to projekt, w którym beneficjent udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu projektu przez grantobiorców.

Uwaga!

Planując projekt grantowy zapoznaj się z zapisami art. 41 ustawy wdrożeniowej, który określa szczegółowo tryb i warunki realizacji takiego projektu.

Projekt parasolowy (tzw. projekt „ekologicznej gminy”) to projekt, w którym podmiot np. gmina, wnioskuje o dofinansowanie na rzecz innych podmiotów np. swoich mieszkańców, którzy są odbiorcami końcowymi produktów projektu.

Pamiętaj!

Aby ubiegać się o dofinansowanie będziesz musiał opracować Regulamin naboru i realizacji projektu grantowego lub parasolowego wraz ze wzorem właściwej umowy (dokumenty zatwierdzone lub ich projekty), który złożysz wraz z wnioskiem o dofinansowanie. Złożony dokument zostanie zatwierdzony przez nas na etapie oceny wniosku o dofinansowanie.

Zapoznaj się z procedurą realizacji projektów grantowych i parasolowych wraz z katalogiem dobrych praktyk w zakresie tworzenia regulaminu naboru i realizacji projektu oraz umowy, które stanowią element zasad realizacji FE SL 2021-2027. Ww. dokumenty zostaną przez nas dołączone do ogłoszenia dla naboru dedykowanego formule grantowej oraz parasolowej.

1.5 Udzielanie pomocy publicznej, pomocy de minimis

Analizę występowania pomocy publicznej w projekcie przeprowadź na etapie przygotowania inwestycji. Pamiętaj jednak, że zmiana przyjętych założeń na innych etapach skutkuje koniecznością jej ponownego przeprowadzenia.

Na etapie przygotowania i rozliczania projektu określ, czy projekt podlega regułom pomocy publicznej/pomocy de minimis. Projekt może podlegać częściowo pomocy publicznej (poszczególne zadania). Może być związany z usługą w ogólnym interesie gospodarczym (dalej UOIG). Dopuszczalny poziom dofinansowania uzależniony jest od wystąpienia pomocy publicznej w projekcie. Ocena ta zawsze ma charakter indywidualny i jest uszczegółowiona do danego przypadku. Na etapie przygotowania projektu wskazujesz założenia dot. występowania pomocy publicznej w projekcie. Ewentualne późniejsze zmiany w Twoim projekcie nie powinny wpływać na te przyjęte założenia.

Zgodnie z orzecznictwem TSUE i praktyką decyzyjną KE przyjmuje się, że aby środek został uznany za pomoc państwa, muszą zostać spełnione łącznie następujące warunki:

1. środek musi zostać przyznany przedsiębiorcy w rozumieniu funkcjonalnym;
2. środek musi zostać przyznany ze środków państwowych;
3. środek musi przynosić przedsiębiorstwu korzyści ekonomiczne;
4. korzyści muszą być selektywne i zakłócać konkurencję lub grozić jej zakłóceniem;
5. środek musi mieć wpływ na handel między państwami członkowskimi.

Powyższe wynika z brzmienia art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Przy dokonywaniu analizy w/w przesłanek opieraj się na:

- Przyjętym przez Komisję Europejską komunikacie „Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej” (dalej jako Zawiadomienie Komisji), dostępnym pod adresem [Zawiadomienie Komisji](#)
- Orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz praktyce decyzyjnej Komisji Europejskiej.

Szczegółowe informacje niezbędne dla oceny, czy projekt podlega zasadom pomocy publicznej, znajdziesz w instrukcji wypełniania wniosku część A.4. Szczegóły pomocy publicznej i/lub de minimis w projekcie oraz instrukcji wypełnienia załącznika ANALIZA ZGODNOŚCI PROJEKTU Z ZASADAMI POMOCY PUBLICZNEJ I/LUB POMOCY DE MINIMIS.

Pamiętaj!

- 1. Pomoc publiczna to nie to samo co pomoc de minimis.** Pomoc de minimis, nie spełnia wszystkich przesłanek wystąpienia pomocy publicznej. Ze względu na swoją niską wartość nie jest w stanie naruszyć konkurencji lub wywierać wpływu na handel między Państwami Członkowskimi.

Zasady przyznawania pomocy de minimis reguluje odpowiednie rozporządzenie de minimis. W rozporządzeniu określona została maksymalna kwota pomocy, jaką Państwo udzielić może jednemu podmiotowi gospodarczemu na przestrzeni 3 lat.

Sugerujemy, by do przeliczenia wolnego limitu uwzględnić kurs euro wskazany w regulaminie wyboru. Jeśli jednak zastosujesz inny kurs, uzasadnij jego wybór. Pamiętaj! Wolny limit będzie podlegał ponownemu przeliczeniu po kursie na dzień podpisania umowy o dofinansowanie.

Jeżeli z powodu udzielenia nowej pomocy de minimis dozwolone pułapy zostałyby przekroczone, nowa pomoc nie może być objęta przepisami rozporządzenia w sprawie pomocy de minimis.

Przy udzielaniu pomocy de minimis ważne jest ustalenie istnienia powiązania pomiędzy innymi podmiotami, co skutkowałoby uznaniem całej grupy za jedno przedsiębiorstwo. Informacje w tym zakresie znajdują się w zapisach odpowiedniego rozporządzenia de minimis.

W przypadku udzielenia pomocy de minimis, po podpisaniu umowy o dofinansowanie, wystawimy zaświadczenie o udzielonej pomocy.

- 2. Budowa infrastruktury**, która będzie wykorzystywana do celów gospodarczych sama w sobie stanowi działalność gospodarczą (patrz. pkt 202 Zawiadomienia Komisji oraz wyrok z 2011 r. w sprawie Leipzig/Halle TSUE). Dlatego już na etapie budowania takiej infrastruktury, a nie dopiero jej eksploatacji, mogą znaleźć zastosowanie przepisy o pomocy publicznej. Pomocne w tym zakresie mogą być siatki analityczne dot. poszczególnych rodzajów infrastruktury dostępne pod linkiem [siatki analityczne](#).

- 3. Działalność pomocnicza:** W przypadku, jeśli Twoja infrastruktura wykorzystywana jest/będzie jednocześnie do celów gospodarczych i niegospodarczych można uznać, po spełnieniu określonych warunków, iż finansowanie jej nie będzie objęte pomocą publiczną/pomocą de minimis. Szczegóły w tym zakresie wskazane są w Zawiadomieniu Komisji pkt 207.

Jednym z warunków uznania działalności gospodarczej jako pomocniczej względem działalności niegospodarczej jest ograniczenie jej wydajności w skali roku do 20 % całkowitej rocznej wydajności infrastruktury. Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej, wskaźnik niezbędny do ustalenia proporcji wykorzystania danej infrastruktury do celów gospodarczych i niegospodarczych, powinien być dopasowany do specyfiki danej infrastruktury. Istotne jest, aby wskaźnik ten umożliwiał monitorowanie proporcji, był mierzalny (pozwalał na ustalenie konkretnych wyliczeń) oraz weryfikowalny (oparty na odpowiednich

dokumentach, możliwych do sprawdzenia). Wybrany przez Ciebie wskaźnik stosowany jest w całym okresie ekonomicznego życia aktywów i nie ulega zmianie.

Możliwe jest wykorzystanie, jako wskaźników wydajności infrastruktury, np. liczby użytkowników, czasu, w jakim dana infrastruktura jest wykorzystywana do obu celów, powierzchni, roboczogodziny osób pracujących przy obsłudze systemu/infrastruktury, wartości nakładów absorbowanych przez infrastrukturę, itp. Jako wskaźnik służący wyliczeniu wykorzystania infrastruktury na cele gospodarcze nie możesz stosować przychodu jaki osiągasz z działalności gospodarczej w stosunku do niegospodarczej.

Ponadto, w przypadku infrastruktury podwójnego wykorzystania istotne jest, abyś wyeliminował ryzyko subsydiowania skrośnego (patrz punkt 206 Zawiadomienia Komisji). W tym celu musisz stosować wyraźną odrębności rachunkową oraz przypisywanie kosztów i przychodów w odpowiedni sposób.

Jeżeli projektowana inwestycja obejmuje kilka budynków to odrębnie zbadaj każdy budynek i sprawdź czy próg 20% jest spełniony względem danego budynku, a nie wszystkich budynków łącznie (patrz wyrok NSA w temacie działalności pomocniczej [II GSK 3883/17](#)).

Pamiętaj, że jesteś zobowiązany do zachowania warunków uznania działalności gospodarczej jako pomocniczej w kontekście jej wydajności nie przekraczającej 20% wydajności infrastruktury przez cały okres amortyzacji wspartej infrastruktury. W celu monitorowania infrastruktury podwójnego wykorzystania rekomenduje się stosować mechanizm monitorowania i wycofania wynikający z art. 26 Rozporządzenia Komisji nr 651/2014), pod warunkiem, iż będzie on odpowiedni do analizowanej sytuacji.

W sytuacji przekroczenia tego wskaźnika wymagana będzie legalizacja pomocy publicznej i zwrot dofinansowania w części „rocznej alokacji” przypadającej na całą działalność gospodarczą z uwzględnieniem kwoty legalizacji. Jeśli legalizacja nie jest możliwa, zwrotowi podlega część „rocznej alokacji” przypadająca na całą działalność gospodarczą. Nie jest dopuszczalne stosowanie wyliczeń jedynie w części przekraczającej próg 20% działalności pomocniczej. Brak monitorowania działalności gospodarczej stwarza pole do udzielania niedozwolonej pomocy.

UWAGA! Zasady wykorzystania infrastruktury do działalności gospodarczej jako działalności pomocniczej ma swoje miejsce również w przypadku odprowadzania do sieci energii wytworzonej w instalacji fotowoltaicznej, kogeneracji, itp.

Wytwarzanie energii elektrycznej i wprowadzanie jej do sieci z możliwością bezgotówkowego rozliczania nadwyżek, czy też ich sprzedaży, stanowi działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów unijnych, ponieważ stanowi oferowanie towaru (energii) na rynku.

Zgodnie jednak z interpretacjami KE w zakresie stosowania pkt 207 Zawiadomienia dopuszczalne jest uznanie wprowadzania do sieci wyprodukowanej energii elektrycznej za działalność pomocniczą (tj. niegospodarczą na potrzeby stosowania zasad pomocy publicznej), jeżeli:

- główna działalność podmiotu ma charakter niegospodarczy (np. osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej, jednostki administracji publicznej) oraz
- energia jest zużywana głównie na potrzeby własne podmiotu, tj. maksymalnie 20% ilości energii wytworzonej w danej instalacji nie jest zużywane przez podmiot na potrzeby własne (w ujęciu rocznym) oraz
- rozmiar (zdolność wytwórcza) instalacji nie przekracza realnego zapotrzebowania podmiotu na energię elektryczną.

Oznacza to, że moc projektowanej instalacji powinna odpowiadać na realne zapotrzebowanie podmiotu na energię elektryczną. Przy czym, dopuszcza się, że okresowe nadwyżki energii mogą zostać wprowadzone do sieci do poziomu 20% w ujęciu rocznym.

4. Podstawy prawne udzielania pomocy publicznej: W przypadku stwierdzenia, że w ramach projektu występuje pomoc publiczna/pomoc de minimis konieczne wskaż podstawy prawne jej udzielenia. Pomoc publiczna/ pomoc de minimis w ramach projektów finansowanych ze środków EFRR oraz FST w ramach FE SL 2021-2027 zasadniczo udzielana będzie na podstawie rozporządzeń krajowych wydawanych przez Ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, zgodnie z art. 30 ust. 4 ustawy wdrożeniowej, w oparciu o przepisy unijne regulujące występowanie pomocy publicznej. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, gdzie pomoc publiczna będzie udzielana bezpośrednio na unijnej podstawie prawnej.

Aktualną listę podstaw prawnych, regulujących kwestię pomocy publicznej/pomocy de minimis, oraz pozostałych dokumentów zawierających wskazówki/wyjaśnienia do tej kwestii, podajemy każdorazowo w regulaminie wyborów projektów.

5. Beneficjent funduszowy a beneficjent pomocy: Należy rozróżnić beneficjenta w rozumieniu regulacji funduszowych oraz beneficjenta w rozumieniu regulacji z zakresu pomocy publicznej/pomocy de minimis. Nie zawsze będzie to ten sam podmiot. Beneficjent funduszowy to podmiot, który otrzymuje wsparcie (który jest uprawniony do aplikowania o środki UE), natomiast w kontekście programów pomocy państwa, beneficjent – to przedsiębiorstwo, które otrzymuje pomoc.

6. Pomoc publiczna/pomoc de minimis na różnych poziomach: Analizy występowania pomocy publicznej w projektach infrastrukturalnych dokonaj, biorąc pod uwagę wszystkich użytkowników infrastruktury, ponieważ pomoc może przynieść korzyść nie tylko właścicielowi infrastruktury na etapie budowy, ale również operatorom, czy użytkownikom końcowym. Ocena dokonywana jest zatem na poziomie:

- wykonawcy/właściciela infrastruktury, przykładowo miasta, które zleciło budowę obiektu i pozostaje jego właścicielem;
- operatora/zarządzającego infrastrukturą, czyli podmiotu, któremu obiekt zostaje oddany do dyspozycji i który korzysta z infrastruktury, udostępniając ją podmiotom trzecim;

- użytkownika końcowego, np. najemcy jakiejś powierzchni w ramach finansowanej infrastruktury lub grantobiorcy.

W przypadku pomocy publicznej udzielanej w ramach Rozporządzenia Komisji nr 651/2014, pomoc publiczna na poziomie operatora czy użytkowników końcowych jest niedozwolona. Rozporządzenie to ma zastosowanie do pomocy przejrzystej, za jaką można uznać wyłącznie pomoc przyznawaną na poziomie właściciela/inwestora infrastruktury. Jej dalsze przetransferowywanie na kolejne poziomy, tzn. poziom operatora i użytkowników końcowych może nie mieć charakteru przejrzystego.

Dodatkowo ograniczenie udzielenia pomocy publicznej przez beneficjenta na kolejnych poziomach wynika z brzmienia definicji tego podmiotu zawartej w art. 2 pkt 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060.

Jedynie w przypadku pomocy de minimis przepisy te zezwalają, aby beneficjent jako strona umowy o dofinansowanie (lub w szczególnych sytuacjach – partner projektu) mógł udzielić pomocy kolejnym podmiotom. Oznacza to, że jeśli wystąpi pomoc na poziomie operatora/użytkownika końcowego, to może ona być udzielona jedynie jako wsparcie de minimis.

Uwaga!

W projektach grantowych realizowanych w partnerstwie umowę o udzielenie grantu może podpisać wyłącznie beneficjent i tym samym udzielić grantobiorcom pomocy de minimis. Nie jest możliwe udzielanie pomocy de minimis przez partnerów projektu grantowego.

Jeśli pomoc w formie dotacji jest przekazywana za pośrednictwem beneficjenta projektu i/lub w szczególnych sytuacjach partnera (z wyłączeniem projektów grantowych) ostatecznemu użytkownikowi, wymagamy, aby beneficjent funduszowy przedłożył IZ FE SL informację dot. warunków przekazania i rozliczania dotacji. Ma to na celu weryfikację czy cała pomoc, którą otrzymał beneficjent czy partner projektu została przetransferowana na inne podmioty (operatora lub użytkowników końcowych). Pozwoli to ocenić czy udzielone beneficjentowi wsparcie nie naruszyło przepisów dotyczących pomocy publicznej. Beneficjent lub partner projektu może udzielać pomocy de minimis na drugim poziomie, jeśli taką możliwość przewiduje umowa o dofinansowanie projektu w rozumieniu art. 2 pkt 32 ustawy wdrożeniowej albo decyzja o dofinansowaniu projektu w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy. Ma to zapobiec sytuacjom, w których wsparcie byłoby transferowane przez beneficjentów niezgodnie z warunkami realizowanych przez nich projektów, określonymi w umowie o dofinansowanie projektu albo decyzji o dofinansowaniu projektu.

Jeśli dotacja udzielana jest organizatorowi usługi publicznej (np. na zakup taboru, inwestycje w zakresie gospodarki odpadami), lecz zadania te nie wykonuje samodzielnie, a powierza innym podmiotom, uznaje się, że pomoc publiczna na kolejnym poziomie nie występuje. Ma to miejsce wówczas, gdy powierzenie to nastąpiło zgodnie z prawem polskim oraz w prawem unijnym (odpowiednia podstawa prawa pomocy publicznej). Istotne jest tu, iż w przypadku otrzymania dofinansowania ze środków programów operacyjnych nie ulega zmianie kwota rekompensaty, lecz źródło jej finansowania. Podmiot realizujący UOiG nie otrzyma

żadnej korzyści ponadto do czego uprawnia go stosunek prawny łączący go z organizatorem.

- 7. Efekt zachęty:** Konieczność wykazania tzw. efektu zachęty jest jednym z warunków pomocy publicznej udzielanej w oparciu o Rozporządzenie Komisji 651/2014. Uznaje się, że pomoc wywołuje efekt zachęty, jeżeli beneficjent złożył pisemny wniosek o przyznanie pomocy przed rozpoczęciem prac nad projektem lub rozpoczęciem działalności. Definicja rozpoczęcia prac budowlanych wskazana jest w art. 2 pkt 23 Rozporządzenie Komisji 651/2014.

Pamiętaj, że składając wniosek o dofinansowanie oraz podpisując umowę o dofinansowanie, zobowiązujesz się realizować projekt w konkretnym zakresie (w odniesieniu do zadań ujętych w katalogu kosztów kwalifikowalnych oraz w odniesieniu do celu projektu), jak również o określonej wielkości pomocy (wartości całości kosztów kwalifikowalnych oraz intensywności), wyrażonych w informacjach przedstawionych we wniosku o dofinansowanie zgodnie z art. 6 ust 2 Rozporządzenie Komisji 651/2014. Ustalona wielkość pomocy stanowi zatem efekt zachęty do realizacji konkretnych działań wskazanych we wniosku o dofinansowanie. Pomoc ma stanowić dla Ciebie swego rodzaju zachętę do podejmowania nowych działań, których w przypadku braku pomocy byś nie podjął.

Wymóg wywoływania efektu zachęty nie obowiązuje m.in. w przypadku pomocy udzielonej w oparciu o:

- Rozporządzenia w sprawie pomocy de minimis;
- Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 7 sierpnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027;
- Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70;
- Decyzję Komisji 2012/21/EU z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym.

- 8. Zmiany w projekcie:** Pamiętaj, że każda zmiana w projekcie **nieobjętym pomocą** publiczną/pomocą de minimis, która może mieć wpływ na jej wystąpienie, wymaga od Ciebie ponownego przanalizowania udzielonego wsparcia przez przesłanki wynikające z art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Przy udzielaniu pomocy publicznej/pomocy de minimis muszą być spełnione wszystkie warunki podstawy prawnej, w oparciu o które będzie udzielone wsparcie, w tym odnoszące się do efektu zachęty (jeśli dotyczy).

W przypadku projektu **objętego pomocą publiczną** niedopuszczalne są:

- co do zasady wszystkie zmiany w zakresie kosztów kwalifikowalnych w projekcie po rozpoczęciu prac nad projektem, niezależnie, czy są związane z rozszerzeniem zakresu projektu czy też nie – zwiększenie/zmiana zakresu rzeczowego projektu po rozpoczęciu prac nad projektem (bez względu, czy wynika to z przyczyn niezależnych od beneficjenta) stoi w sprzeczności z efektem zachęty;
- zmiany prowadzące do zwiększenia całościowej wartości pomocy publicznej dla projektu lub intensywności wsparcia – zmiany te naruszają efekt zachęty.

W przypadku powstania oszczędności w projekcie objętym pomocą publiczną, niedozwolone jest, aby wielkość tych oszczędności obejmować podstawą prawną wybranej pomocy. Pomoc publiczna udzielana jest na jasno określone wydatki wpisujące się katalog kosztów kwalifikowanych w ramach określonej podstawy prawnej.

1.6 Zasady wymiany informacji pomiędzy IZ FE SL a beneficjentem

Zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie wszelka wymiana informacji z nami (m.in.: dokumenty, pisma, oświadczenia) odbywać się będzie w szczególności za pomocą środków komunikacji elektronicznej, którymi są:

1. skrzynka podawcza ePUAP/UMWSL/Skrytka ESP lub skrzynka wskazana w Bazie Adresów Elektronicznych (e-Doręczenia)
2. LSI2021 – w zakresie wniosków o dofinansowanie, harmonogramów składania wniosków o płatność, ankiet trwałości, innych dokumentów związanych z realizacją projektu, wymaganych przez nas
3. CST2021 – w zakresie wniosków o płatność, kontroli projektów, danych dotyczących personelu projektu, udzielonych zamówień, zawartych kontraktach oraz harmonogramów składania wniosków o płatność
4. W przypadku gdy ustalenia mają charakter roboczy dopuszczalna jest komunikacja za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Uwaga!

Doręczenie pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej oznacza, że nie masz prawa do roszczeń, jeżeli dojdzie do sytuacji dla Ciebie niekorzystnej wskutek:

- nieodebrania pisma,
- nieterminowego odebrania pisma albo
- innego uchybienia, w tym niepoinformowania IZ FE SL o zmianie danych teleadresowych w zakresie komunikacji elektronicznej.

Dopuszczamy również możliwość stosowania zwykłej formy pisemnej w kontaktach, na zasadach określonych w umowie o dofinansowanie projektu.

Wersja elektroniczna umowy o dofinansowanie³/aneksów do umowy

Co do zasady umowa o dofinansowanie zostanie zawarta w sposób elektroniczny: oryginałem dokumentu elektronicznego jest wyłącznie jego zapis elektroniczny. O oryginale dokumentu elektronicznego można mówić wtedy, kiedy ten nosi znamiona oryginału – wygenerowaną przez system strukturę i kwalifikowany podpis elektroniczny.

Wszystkie inne postacie stanowią odpis, czyli kopię (np. wydruk, skan wydruku). W przypadku dokumentu podpisanego kwalifikowanym podpisem elektronicznym – oryginałem będzie tylko dokument elektroniczny z tym podpisem, tj. plik, w którym można zweryfikować ten podpis. Nie będzie nim wydruk tego dokumentu, skan wydruku lub kopia pliku pozbawiona możliwości weryfikacji podpisu.

Zmiana umowy wymaga zachowania takiej formy, jaka została przewidziana w celu jej zawarcia, tzn. jeżeli umowa była podpisana w formie elektronicznej to aneks również podpiszemy w tej formie.

Rezygnacja z informacji za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej

W przypadku gdy złożysz oświadczenie o rezygnacji z wymiany informacji za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej uzgodnimy sposób dalszej korespondencji.

1. Podmioty prywatne

Złożenie takiego oświadczenia będzie powodować, że IZ FE SL będzie przysyłać korespondencję (odpowiedzi na pisma) w sposób tradycyjny (papierowy). **Nie zwalnia to Ciebie z obowiązku składania dokumentów z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej, zgodnie z zapisami dotyczącymi formy i trybu składania dokumentów zawartymi w umowie lub decyzji lub porozumieniu o dofinansowanie.** Uznajemy, że jeżeli oświadczenie takie zostanie złożone np.

³ Przez umowę o dofinansowanie należy również rozumieć porozumienie o dofinansowaniu. Zapisy dotyczące umowy stosuje się odpowiednio do decyzji o dofinansowaniu projektu

w formularzu elektronicznym zawierającym np. wniosek o płatność to oświadczenie będzie uznawane jedynie w przypadku sprawy prowadzonej w związku z konkretnym, złożonym wnioskiem o płatność (komunikacja dot. rozpatrywania wniosku o płatność). W przypadku, kiedy złożysz takie oświadczenie niezależnie od składanych dokumentów i wyraźnie wskażesz, że rezygnujesz z otrzymywania informacji za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej dla całego projektu (wymagany jest tytuł i numer projektu) wówczas uznaje się, że rezygnacja ta będzie dotyczyć wszystkich spraw prowadzonych w ramach projektu.

Uwaga!

Złożenie oświadczenia o rezygnacji z wymiany informacji może mieć wpływ na wydłużenie czasu realizacji spraw o czas potrzebny na doręczenie dokumentów w formie papierowej.

2. Podmioty publiczne

Jeżeli reprezentujesz podmiot publiczny w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, zobowiązany jesteś zapewnić, zgodnie z tą ustawą, wymianę informacji również za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. W związku z tym, nawet pomimo złożonego oświadczenia o rezygnacji z wymiany informacji za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, będziemy nadal przysyłać informacje do Ciebie za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, uznając je za skutecznie doręczone w momencie otrzymania Urzędowego Poświadczenia Odbioru.

1.7 Promowanie projektów

O współfinansowaniu projektu z UE powinieneś informować od momentu otrzymania dofinansowania, w trakcie jego realizacji przy okazji wszelkich, podejmowanych przez Ciebie, działań informacyjnych i promocyjnych.

Nie istnieje jeden, obowiązkowy, z góry określony zestaw działań informacyjno-promocyjnych, które musisz zrealizować. Trzeba natomiast wybrać takie działania, które będą zgodne z celem Twojego projektu oraz jego charakterem i skalą.

Obowiązki te wynikają z prawa wszystkich obywateli Unii Europejskiej do wiedzy, w jaki sposób są wykorzystywane jej zasoby finansowe. Dlatego UE wymaga informowania opinii publicznej, uczestników i odbiorców projektów, o tym, że dane przedsięwzięcie było możliwe do zrealizowania między innymi dzięki unijnej pomocy finansowej.

Należy odpowiednio oznaczać dokumenty dotyczące projektu, np.: w zakresie dokumentacji przetargowej, ogłoszeń, raportów, publikacji, materiałów itd. Ta sama zasada obowiązuje w przypadku dokumentów i materiałów przeznaczonych dla

uczestników projektów np. zaświadczeń, certyfikatów, materiałów informacyjnych, programów szkoleń i warsztatów, list obecności.

Na naszej stronie internetowej przygotowaliśmy [Zasady promocji i oznakowania projektów](#), które należy zastosować w realizowanym projekcie. Dowiesz się, jak oznaczyć projekt.

Przy tworzeniu grafik należy stosować zapisy [Księgi Tożsamości Wizualnej marki Fundusze Europejskie 2021-2027](#)

Szczegółowe informacje na temat obowiązków informacyjno – promocyjnych znajdziesz w umowie o dofinansowanie oraz w Podręczniku wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji, które wyciąg jest załącznikiem do umowy o dofinansowanie.

Twoim obowiązkiem jest oznaczenie miejsca realizacji projektu plakatem informacyjnym lub wyświetlaczem elektronicznym. W przypadku projektów obejmujących prace budowlane, działania w zakresie infrastruktury, inwestycje rzeczowe lub zakup sprzętu, dla których całkowity koszt⁴ przekracza 500 tyś. euro (w ramach EFRR) lub 100 tyś. euro (w ramach FST), zamiast plakatów/wyświetlaczy należy umieścić trwałą tablicę informacyjną.

Jeśli Twój projekt ma znaczenie strategiczne⁵ lub jego całkowity koszt przekracza 10 mln euro Twoim obowiązkiem jest zorganizowanie wydarzenia informacyjnego lub działań komunikacyjnych, oraz włączenie nas w te działania oraz Komisję Europejską w odpowiednim terminie.

W przypadku posiadania własnej strony internetowej umieść na niej krótki opis projektu. Na naszej stronie internetowej zamieściliśmy jakie są [Wymagania dotyczące stron internetowych](#)

Uwaga!

Ważne jest, aby flaga UE z napisem Unia Europejska widoczna była już od momentu wejścia na stronę.

Uwaga!

Prowadzone działania informacyjne i promocyjne w ramach projektu powinny być właściwie udokumentowane. Ich realizacja będzie podlegać kontroli, podobnie jak przestrzeganie innych wymagań związanych z realizacją projektów.

⁴ Całkowity koszt projektu obejmuje koszty kwalifikowalne i niekwalifikowalne. Koszt projektu należy przeliczyć według kursu Europejskiego Banku Centralnego z przedostatniego dnia pracy Komisji Europejskiej w miesiącu poprzedzającym miesiąc podpisania umowy o dofinansowanie.

⁵ W ramach Programu FE SL projekty te wyodrębniono w „Wykazie przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego” stanowiącym załącznik nr 10 do Kontraktu Programowego dostępnego na stronie [Programu](#)

Za nie przestrzeganie i nie wypełnianie obowiązków informacyjno – promocyjnych lub nie podjęcia żadnych działań zaradczych będziemy pomniejszać dofinansowanie projektu zgodnie z taryfikatorem, który jest załącznikiem do umowy o dofinansowanie.

1.8 Przetwarzanie danych osobowych

Realizacja naszych zadań, takich jak komunikacja z Tobą, przyznanie dofinansowania, a następnie jego rozliczenie, kontrola wymagać będzie pozyskiwania różnych danych osobowych.

Będziemy przekazywać informacje na temat przetwarzania danych poszczególnych osób, w miejscu i czasie, w których będą one zbierane, np. w systemie LSI 2021.

Pamiętaj!

Jako beneficjent odpowiadasz za przetwarzanie danych osobowych, którymi dysponujesz, jako ich administrator.

Oznacza to między innymi, że:

- powinieneś realizować obowiązki administratora danych,
- pomiędzy Tobą a nami będzie dochodzić do przekazywania danych osobowych – zarówno Twoich jak i innych osób.

Dane osobowe muszą być przetwarzane zgodnie z prawem (w tym: RODO, ustawą o ochronie danych osobowych), w niezbędnym zakresie oraz w bezpieczny sposób. Będziemy przetwarzać dane osobowe w celach określonych w art. 4 rozporządzenia ogólnego, na zasadach określonych w ustawie wdrożeniowej, rozporządzeniu EFRR i rozporządzeniu FST.

W momencie przekazania danych osobowych do nas administratorem danych osobowych staje się Zarząd Województwa Śląskiego pełniący funkcję Instytucji Zarządzającej FE SL 2021-2027 z siedzibą przy ul. Ligonii 46, 40-037 Katowice, adres email: kancelaria@slaskie.pl, strona internetowa: [Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Województwa Śląskiego](#)

Od momentu przekazania danych osobowych za pośrednictwem CST2021 administratorem danych staje się także minister właściwy ds. rozwoju.

W przypadku istnienia innych relacji dotyczących przetwarzania danych osobowych - pomiędzy Tobą, a innymi podmiotami np. realizatorami, partnerami projektu czy grantobiorcami, za ich zgodność z RODO odpowiadasz jako administrator danych.

Zasady ujawniania danych osobowych

Podczas ujawniania danych przestrzegaj zasad wskazanych w RODO, w szczególności zasadę niezbędności, celowości oraz minimalizacji danych. Przekazany w każdym przypadku może być wyłącznie taki zakres danych osobowych, który jest niezbędny do celów związanych z realizacją i rozliczeniem projektu.

Pamiętaj!

Usuń lub zanonimizuj przekazywane dokumenty w zakresie tych danych osobowych, które nie są wymagane przez nas.

Spełniając obowiązek informacyjny, poinformuj osoby, których dane przekazujesz, że ich dane osobowe będą przetwarzane przez IZ FE SL - Zarząd Województwa Śląskiego oraz ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego.

Najważniejsze informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych przez IZ FE SL

IZ FE SL jako administrator danych chroni przekazywane przez Ciebie dane osobowe. Wdrożyliśmy środki techniczne i organizacyjne zapewniające bezpieczeństwo informacji, opisane w dokumentacji bezpieczeństwa, m.in:

- a. ustanowiony został System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji oparty na zaleceniach normy ISO/IEC 27001;
- b. ustalone zostały role i przydzielona odpowiedzialność w Systemie Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji;
- c. ustanowiona została Polityka Ochrony Danych Osobowych;
- d. funkcjonuje formalny proces nadawania upoważnień do przetwarzania danych osobowych oraz uprawnień w systemach informatycznych;
- e. wprowadzono zasady użytkowania sprzętu, sieci, aplikacji;
- f. wprowadzono politykę czystego biurka i czystego ekranu;
- g. ustanowiono procedurę obsługi i reagowania na incydenty bezpieczeństwa informacji.

W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego została wyznaczona osoba do kontaktu w sprawie przetwarzania danych osobowych (Inspektor Ochrony Danych), adres email: daneosobowe@slaskie.pl

Dokumentacja projektu, w tym dane osobowe będą przechowywane na zasadach określonych w art. 82 rozporządzenia ogólnego, bez uszczerbku dla zasad regulujących pomoc publiczną lub dla toczącego się postępowania administracyjnego/sądowoadministracyjnego, zasad regulujących trwałość projektu oraz krajowych przepisów dotyczących archiwizacji dokumentów.

Więcej informacji na temat przetwarzania danych osobowych w ramach FE SL 2021-2027 znajdziesz na stronie internetowej programu [FE SL 2021-2027](#)

2 Zmiany w projekcie i umowie

W trakcie realizacji projektu, już po podpisaniu umowy o dofinansowanie, może się okazać, że konieczne będzie wprowadzenie zmian do wniosku o dofinansowanie lub umowy o dofinansowanie⁶. Część z wprowadzanych przez Ciebie zmian będzie wymagała naszej wcześniejszej zgody. Zgłaszanie zmian wymaga formy pisemnej, a zmiany mogą być inicjowane zarówno przez Ciebie jak i przez nas. Składane przez Ciebie dokumenty powinny zostać przygotowane w sposób rzetelny i możliwy do weryfikacji. W żadnym przypadku wprowadzane zmiany nie powinny wpływać negatywnie na cel projektu, wskaźniki produktu i rezultatu oraz zmieniać głównych założeń wniosku o dofinansowanie i **na Tobie spoczywa ciężar dowodu zaistnienia powyższych okoliczności**.

Szczegóły znajdziesz w dalszej części rozdziału.

Pamiętaj, że wskazane przez nas przykłady mają Ci ułatwić zrozumienie zakresu możliwych zmian, a każdy przypadek będziemy rozpatrywać indywidualnie.

2.1 Zmiana okresu realizacji projektu

Zmiana ta wymaga zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Zgłaszasz ją nie później niż do dnia zakończenia realizacji projektu, pod rygorem uznania wydatków za niekwalifikowalne. W przypadku, gdy umowę o dofinansowanie zawrzesz po terminie zakończenia wskazanym we wniosku o dofinansowanie, zmiany dotyczące okresu realizacji projektu powinieneś zgłosić nie później niż 30 dni od podpisania umowy o dofinansowanie.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach możesz zgłosić zmianę okresu realizacji projektu po terminie zakończenia realizacji projektu pod warunkiem, że:

- kwalifikowalny zakres rzeczowy został wykonany w okresie wskazanym w umowie o dofinansowanie oraz
- wydatki związane z realizacją projektu zostały poniesione.

Na potwierdzenie powyższego możemy zażądać stosownych dokumentów.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

⁶ Zmiany nie dotyczą kosztów uproszczonych

2.2 Zmiany rzeczowe w projekcie

Zgłaszasz je nie później niż do dnia zatwierdzenia wniosku o płatność końcową. Sugerujemy jednak, abyś zgłosił zmiany i uzyskał nasze stanowisko przed ich wprowadzeniem. Pozwoli to sprawnie rozliczać projekt.

Zmiany rzeczowe mogą obejmować swoim zakresem zarówno roboty budowlane jak i zaplanowane we wniosku aplikacyjnym wyposażenie.

Pamiętaj, że akceptacja:

- robót zamiennych,
- robót / dostaw / usług wynikających z zamówień dodatkowych / uzupełniających,
- zmienionych parametrów technicznych (dotyczy sytuacji, kiedy zmieniasz ilość zaplanowanego sprzętu / urządzeń / wyposażenia i musisz uzyskać naszą zgodę),
- zmiany elementów wskazanych na etapie aplikacyjnym na inne o podobnych funkcjach,

nie jest równoznaczna ze stwierdzeniem prawidłowości robót w kontekście przepisów ustawy PZP lub zasady konkurencyjności, o której mowa w Wytocznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027. Ten zakres będzie badany na etapie kontroli projektu.

Ważne informacje dotyczące zmian w projekcie objętym pomocą publiczną znajdziesz w rozdziale 1.5 przewodnika.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

2.2.1 Roboty zamienne

Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Konieczność wykonania robót zamiennych może wynikać między innymi:

- z przyczyn technologicznych, ekonomicznych,
- dotyczyć zmiany materiałów / sposobu wykonania określonych robót / dostaw / usług, gdy w okresie realizacji projektu:
 - zmieniła się na przykład Polska Norma, przepisy prawa,
 - nowa technologia wykonania jest bardziej efektywna,
 - zaprojektowane roboty są niemożliwe do przeprowadzenia.

W celu podjęcia decyzji musisz dostarczyć, w szczególności:

- protokoły konieczności wykonania robót / dostaw / usług zamiennych lub inne równoważne dokumenty potwierdzające konieczność wprowadzenia zmian,
- umowę/y z wykonawcą / aneks/y do umowy/ów z wykonawcą,
- informację dotyczącą prawa dysponowania nieruchomością - w przypadku wejścia w teren pierwotnie niezaplanowany w projekcie,
- informację dotyczącą wpływu / braku wpływu wnioskowanej zmiany na wskaźniki,
- formularz zgłaszania zmian.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Przykłady:

- wykonanie nawierzchni miejsc postojowych dla autobusów z betonu zamiast z kostki granitowej,
- wykonanie kanalizacji w wykopie otwartym zamiast przewiertem,
- ławki betonowe zamiast ławek drewnianych.

Zatwierdzone przez nas roboty zamienne możesz rozliczyć do wysokości wydatków kwalifikowalnych zaplanowanych we wniosku aplikacyjnym na wykonanie przedmiotowego zakresu prac. Masz też możliwość wykorzystania na ten cel wygenerowanych w projekcie oszczędności lub możesz zawnieść o zwiększenie poziomu dofinansowania w projekcie lub nadwyżkę kosztów możesz pokryć ze środków własnych jako wydatki niekwalifikowalne.

2.2.2 Roboty/dostawy/usługi wynikające z zamówień dodatkowych /uzupełniających

Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Możemy uznać za koszt kwalifikowalny roboty / dostawy / usługi wynikające z zamówień dodatkowych / uzupełniających.

Uznając roboty / dostawy / usługi / wynikające z zamówień dodatkowych / uzupełniających za kwalifikowalne będziemy się kierować zasadą, iż przeprowadzenie wyżej wymienionych robót / dostaw / usług / okazało się niezbędne w trakcie realizacji zamówienia podstawowego.

Ponadto, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, możemy uznać za koszt kwalifikowalny roboty / dostawy / usługi jeżeli są one uzasadnione i niezbędne do prawidłowego zrealizowania projektu, a tym samym do osiągnięcia celu projektu jak i wskaźników.

W celu podjęcia decyzji musisz dostarczyć, w szczególności:

- protokoły konieczności wykonania robót / dostaw / usług lub inne równoważne dokumenty potwierdzające konieczność wprowadzenia zmian,
- umowę/y z wykonawcą / aneks/y do umowy/ów z wykonawcą,
- informację dotyczącą prawa dysponowania nieruchomością - w przypadku wejścia w teren pierwotnie niezaplanowany w projekcie,
- informację dotyczącą wpływu / braku wpływu wnioskowanej zmiany na wskaźniki,
- formularz zgłaszania zmian.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Przykłady:

- dodatkowe elementy oznakowania pionowego / poziomego w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu,
- konieczność usunięcia kolizji,
- konieczność zapewnienia dodatkowego nadzoru, na przykład architektonicznego, archeologicznego,
- konieczność przeprowadzenia dodatkowych prac celem uzyskania odbiorów końcowych.

Zatwierdzone przez nas roboty / dostawy / usługi możesz rozliczyć do wysokości wydatków kwalifikowalnych zaplanowanych we wniosku aplikacyjnym na wykonanie przedmiotowego zakresu prac. Masz też możliwość wykorzystania na ten cel wygenerowanych w projekcie oszczędności lub możesz zawnieść o zwiększenie poziomu dofinansowania w projekcie lub nadwyżkę kosztów możesz pokryć ze środków własnych jako wydatki niekwalifikowalne.

2.2.3 Zmiana parametrów technicznych

Zmiany te nie wymagają zgłoszenia

Masz możliwość wprowadzania zmian w zakresie parametrów sprzętu / urządzeń / wyposażenia zaplanowanych do zakupu w ramach wniosku o dofinansowanie - pod warunkiem, że kupujesz sprzęt / urządzenia / wyposażenie zaplanowane we wniosku o dofinansowanie w takiej samej ilości i do wysokości wydatków kwalifikowalnych zaplanowanych we wniosku aplikacyjnym na wykonanie przedmiotowego zakresu prac.

Pamiętaj:

- zmiana parametrów technicznych nie może zmieniać pierwotnych funkcji sprzętu / urządzeń / wyposażenia,
- parametry nie powinny być gorsze od założonych,
- **w przypadku zmiany ilości zaplanowanego sprzętu / urządzeń / wyposażenia musisz uzyskać naszą zgodę.**

Przykłady:

Kupujesz sprzęt / urządzenia / wyposażenie zaplanowane na etapie aplikacyjnym, ale o innej specyfikacji technicznej, na przykład:

- sprzęt komputerowy o innych parametrach,
- kuchenka gazowa czteropalnikowa zamiast trzypalnikowej,
- wyposażenie meblowe o innych wymiarach,
- okna o innym współczynniku przenikania ciepła,
- pojedyncze kosze do sortowania śmieci zamiast koszy na śmieci zmieszane,
- wyposażenie o podobnych właściwościach, na przykład fotel zamiast sofy, regał zamiast szafy.

2.2.4 Zmiana sprzętu/urządzeń/wyposażenia wskazanych na etapie aplikacyjnym na inne**Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody**

Będziemy oczekiwać szczegółowego wyjaśnienia powodu zmiany sprzętu / urządzeń / wyposażenia.

Pamiętaj:

- w przypadku projektów, gdzie sprzęt / urządzenie / wyposażenie miały zostać zakupione dla określonej grupy docelowej nie może ona ulec zmianie.

W celu podjęcia decyzji musisz dostarczyć, w szczególności:

- dokumenty / uzasadnienie potwierdzające konieczność wprowadzenia zmian,
- informację dotyczącą wpływu / braku wpływu wnioskowanej zmiany na wskaźniki,
- formularz zgłaszania zmian.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Przykłady:

- zamiana kilku odrębnych sprzętów (drukarka, skaner, kserokopiarka) na jedno urządzenie wielofunkcyjne,
- zamiana wyposażenia sal dydaktycznych na inne wyposażenie spełniające ten sam cel dydaktyczny, na przykład w pracowni gastronomicznej zaplanowałeś zakup lodówki, robota kuchennego oraz expressu do kawy, po analizie zapotrzebowania sprzętu niezbędnego do nauki zawodu wnioskujesz o zmianę na kuchenkę gazową czteropalnikową, zamrażarkę i sokowirówkę.

Zatwierdzone przez nas zmienione: sprzęt / urządzenia / wyposażenie możesz rozliczyć do wysokości wydatków kwalifikowalnych zaplanowanych we wniosku aplikacyjnym na wykonanie przedmiotowego zakresu prac. Masz też możliwość wykorzystania na ten cel wygenerowanych w projekcie oszczędności lub możesz zawnieść o zwiększenie poziomu dofinansowania w projekcie lub nadwyżkę kosztów możesz pokryć ze środków własnych jako wydatki niekwalifikowalne.

2.2.5 Zmiany w projektach grantowych i parasolowych

Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Zmiany rzeczowe w projekcie grantowym / parasolowym

Możesz wprowadzić zmianę:

1. **mocy instalacji** zaplanowanej w projekcie,
2. **ilości instalacji** zaplanowanych w projekcie,
3. **źródła energii w ramach danego rodzaju energii** planowanego w projekcie, na przykład zmiana źródła energii cieplnej na inne źródło energii cieplnej, jeżeli:
 - zmiany nie wpłynęłyby na wynik oceny projektu w sposób, który skutkowałby negatywną oceną projektu albo
 - zmiany wynikają z wystąpienia okoliczności niezależnych od beneficjenta, których nie mógł przewidzieć, działając z należytą starannością oraz zmieniony projekt w wystarczającym stopniu będzie przyczyniał się do realizacji celu projektu i programu.

W przypadku zmiany zakresu rzeczowego jesteś zobowiązany do **monitorowania wskaźników produktu i rezultatu**. Wartości wskaźników produktu i rezultatu po zmianach wyliczasz tą samą metodą co wskaźniki planowane do osiągnięcia we wniosku o dofinansowanie w wersji wybranej do dofinansowania. Oświadczenie dotyczące zastosowania tożsamej metody dołączasz do opisu zmiany wraz z przeliczeniem wskaźników.

Rozbudowa, ze środków UE na lata 2021-2027, posiadanej już instalacji OZE / Rozbudowa, ze środków własnych, instalacji OZE wykonanej ze środków UE na lata 2021-2027

Grantobiorca / odbiorca końcowy może rozbudować instalację OZE o dodatkowe elementy.

Przykład:

- rozbudowa posiadanej już instalacji fotowoltaicznej, o mocy 5 kW, o dodatkowe 2 kW,
- zakup paneli fotowoltaicznych gdy posiadasz już pompę ciepła.

Grantobiorca / odbiorca końcowy może **rozbudować instalację fotowoltaiczną:**

1. **z instalacją odrębnego inwertera**, dla rozbudowanej instalacji, albo
2. **bez konieczności zakupu inwertera o większej mocy**, to jest do maksymalnej mocy inwertera, który był przedmiotem dofinansowania, albo
3. **kupić jeden inwerter o większej mocy dla całej instalacji.**

Koszt inwertera może być uznany jako kwalifikowalny tylko w części związanej z projektem realizowanym ze środków UE na lata 2021-2027.

W przypadku rozbudowy ze środków własnych, instalacji OZE wykonanej ze środków UE na lata 2021-2027, rozbudowa jest traktowana jako koszt poza projektem, w związku z tym nie musisz jej ujmować w kosztach niekwalifikowalnych projektu.

Pamiętaj:

- prawidłowość wprowadzenia zmian zakresu rzeczowego spoczywa na Tobie i nie może naruszać zasady równego traktowania grantobiorców / odbiorców końcowych,
- możliwość wprowadzenia zmian jest również uzależniona od zapisów regulaminu naboru i realizacji projektu grantowego / parasolowego i umowy o powierzenie grantu / umowy zawieranej między beneficjentem a odbiorcą końcowym,
- w przypadku projektów grantowych / parasolowych, w których udzielane granty/wsparcie nie są pomocą de minimis musisz mieć na uwadze, aby:
 - moc, to jest zdolność wytwórcza instalacji nie przekraczała realnego zapotrzebowania na energię danego mieszkańca - czyli nie była przewymiarowana oraz
 - wytworzona energia była zużywana na potrzeby własne o charakterze niegospodarczym,
- grant może być wypłacony po zrealizowaniu całego zakresu wskazanego w umowie o powierzenie grantu,
- wartość grantu przekazanego grantobiorcy nie może przekroczyć równowartości w złotych 200 000 euro.

2.3 Zmiana kosztów projektu

Zgłaszasz je nie później niż do dnia zatwierdzenia wniosku o płatność końcową. Sugerujemy jednak, abyś zgłosił zmiany i uzyskał nasze stanowisko przed złożeniem wniosku o płatność końcową. Pozwoli to sprawnie rozliczyć wniosek.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Pamiętaj:

- jeżeli projekt zakończy się niższą kwotą nie ma konieczności zgłaszania i aneksowania umowy - możesz złożyć wniosek o płatność końcową.

Ważne informacje dotyczące zmian w projekcie objętym pomocą publiczną znajdziesz w rozdziale 1.5 przewodnika.

2.3.1 Przesunięcia środków pomiędzy wydatkami kwalifikowalnymi

Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

W celu podjęcia decyzji musisz dostarczyć w szczególności:

- umowę/y z wykonawcą / aneks/y do umowy/ów z wykonawcą lub
- informację, że po ponownym szacowaniu wartości zamówienia kwota wydatków zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie uległa zmianie oraz dysponujesz dokumentami, które to potwierdzają lub
- informację, że najkorzystniejsza oferta złożona w postępowaniu przetargowym uległa zmianie i dysponujesz dokumentami, które to potwierdzają oraz
- formularz zgłaszania zmian.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Kwotę dofinansowania wyliczasz na podstawie wartości kosztów kwalifikowalnych oraz poziomu dofinansowania określonego dla wydatku we wniosku o dofinansowanie. Rozumiemy przez to iloraz dofinansowania z wniosku wybranego do dofinansowania i wydatków kwalifikowalnych (posługujesz się wskaźnikiem procentowym „do dwóch miejsc po przecinku”). Ponadto, wyliczając dofinansowanie dla poszczególnych wydatków, stosuj matematyczne zasady zaokrąglania kwot.

Pamiętaj:

- jeżeli chcesz przesunąć środki na podstawie ponownego szacowania / oferty to musisz nam przesłać informację dotyczącą wydatku, z którego i na który przenosisz.

Przykład:

Zaplanowałeś wykonanie robót budowlanych i wyposażenia o jednakowej wartości 100 zł. Po ponownym oszacowaniu wartości zamówienia / otrzymaniu oferty wartość robót budowlanych wzrosła i wynosi 120 zł, a wartość wyposażenia spadła i wynosi 80 zł. Masz możliwość przesunięcia środków z wyposażenia na roboty budowlane.

Pamiętaj także:

- w przypadku, kiedy dla danego wydatku otrzymałeś dotację, która przekracza wkład własny - pomniejszamy dofinansowanie bez możliwości podniesienia poziomu na innych wydatkach,
- przy przesuwaniu środków nie możesz przekroczyć dopuszczalnych limitów wynikających z dokumentów programowych, maksymalnej intensywności pomocy publicznej oraz poziomu dofinansowania określonego dla danego wydatku,
- nie możesz przesunąć oszczędności pomiędzy wydatkami stanowiącymi koszty bezpośrednie do wydatków stanowiących koszty pośrednie i odwrotnie,
- nie możesz przesunąć oszczędności pomiędzy różnymi rodzajami pomocy publicznej, za wyjątkiem pomocy, dla której nie obowiązuje wymóg wywołania efektu zachęty, to jest:
 - a) Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027,
 - b) Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70,
 - c) Decyzję Komisji 2012/21/EU z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym.

2.3.2 Wykorzystanie oszczędności

Zmiany te wymagają zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody.

Niewykonanie zakresu projektu bez wpływu na wskaźniki

W przypadku, kiedy nie wykonałeś części zadań lub wydatków – co nie ma wpływu na wskaźniki produktu, rezultatu i cel projektu – środki zaplanowane na ich pokrycie możesz przesunąć na inne zadania lub wydatki. Środki te nie pomniejszają wartości wydatków kwalifikowalnych i nie stanowią ograniczenia rzeczowego w projekcie.

Każdy przypadek będziemy rozpatrywać indywidualnie w zakresie wpływu na cel projektu oraz istotnego znaczenia dla projektu. Różnice obmiarowe nie stanowią ograniczenia rzeczowego.

Przykład:

W trakcie realizacji robót budowlanych okazuje się, że nie ma konieczności wykonania wzmocnienia ścian. Jednocześnie, w ramach pozostałych zaplanowanych robót budowlanych kwota na ich pokrycie jest niewystarczająca. Środki zaplanowane na wzmocnienie ścian nie pomniejszają wartości kosztów kwalifikowalnych i można je wykorzystać w ramach projektu.

Ograniczenie rzeczowe wpływające na wskaźniki

W przypadku, kiedy nie wykonałeś części zadań lub wydatków – co ma wpływ na wskaźniki produktu, rezultatu i / lub cel projektu – niewykorzystane środki mogą pomniejszyć wartość wydatków kwalifikowalnych i stanowić ograniczenie rzeczowe w projekcie.

Każdy przypadek będziemy rozpatrywać indywidualnie w zakresie wpływu na cel projektu oraz istotnego znaczenia dla projektu. Różnice obmiarowe nie stanowią ograniczenia rzeczowego.

Realizacja zakresu projektu ze środków własnych

W przypadku, kiedy wygenerowałeś środki na skutek rezygnacji z realizacji części projektu w ramach kosztów kwalifikowalnych - jeżeli zrealizujesz ten zakres w ramach środków własnych – środki wygenerowane nie pomniejszają wartości kosztów kwalifikowalnych i możesz je wykorzystać w ramach projektu.

2.3.3 Zmiana montażu finansowego

Zmiana ta wymaga zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Jeżeli na realizację projektu otrzymałeś środki publiczne na podstawie innej umowy lub umów na finansowanie wkładu własnego musisz uwzględnić te środki w montażu finansowym – w zależności od źródła pochodzenia środków. Będziemy weryfikować wartość otrzymanych środków publicznych w odniesieniu do sumarycznej wartości wkładu własnego dla projektu.

Przykład:

- środki pochodzące między innymi z dotacji z funduszy celowych na przykład środki NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz umorzenia pożyczek wykazujesz w montażu finansowym, w pozycji „inne publiczne”,
- pożyczki nieumarzalne wykazujesz w pozycjach właściwych dla wnioskodawcy / beneficjenta, który spłaci daną pożyczkę.

Pamiętaj:

- wysokość środków publicznych przekraczająca wartość wkładu własnego skutkuje obniżeniem wartości dofinansowania. Środki, które powodują obniżenie dofinansowania to środki publiczne otrzymane bezzwrotnie, między innymi dotacje oraz umorzenia pożyczek.

2.3.4 Zmiana kosztu całkowitego - kwalifikowalność VAT

Zmiana ta wymaga zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody

Jeżeli wartość realizowanego przez Ciebie projektu jest mniejsza niż 5 000 000 euro z VAT, podatek VAT jest wydatkiem kwalifikowalnym z uwzględnieniem zasad określonych w rozporządzeniu ogólnym, przepisach dotyczących pomocy państwa, Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 oraz umowie o dofinansowanie.

Kiedy w trakcie realizacji projektu jego wartość wzrośnie do wysokości 5 000 000 euro (lub więcej), a Vat w projekcie jest kosztem kwalifikowalnym, w celu zbadania kwalifikowalności podatku od towarów i usług, będziesz zobowiązany do złożenia:

- oświadczenia o VAT,
- indywidualnej interpretacji prawa podatkowego.

Co do zasady indywidualną interpretację prawa podatkowego będziesz musiał dostarczyć na etapie składania pierwszego wniosku o płatność (zaliczkową oraz z wydatkami) dla projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

W przypadku, kiedy realizujesz projekt w partnerstwie (w tym również PPP) o dostarczenie oświadczenia i indywidualnej interpretacji prawa podatkowego będziemy także prosić partnera projektu / partnera prywatnego.

Pamiętaj, że dla projektów o wartości 5 000 000,00 euro (lub więcej):

- możemy uznać wydatki poniesione na podatek od towarów i usług za kwalifikowalne, tylko w przypadku, jeśli Ty i / lub inny podmiot realizujący projekt czy zarządzający infrastrukturą projektu na Twoje zlecenia, nie wykorzystuje go do czynności opodatkowanych,
- potencjalna możliwość odzyskania podatku VAT wyklucza uznanie go za wydatek kwalifikowalny, nawet jeśli faktycznie zwrot nie nastąpił, na przykład ze względu na niepodjęcie przez Ciebie i inny podmiot zaangażowany w projekt czynności zmierzających do realizacji tego prawa.

Niepodjęcie przez Ciebie i inny podmiot zaangażowany w projekt czynności zmierzających do odzyskania podatku, nawet jeśli faktycznie zwrot nie nastąpił, nie spowoduje uznania podatku VAT za kwalifikowalny.

Podatek VAT może być odzyskany w projekcie w pełnej wysokości lub częściowo, tj. może być rozliczony za pośrednictwem tzw. współczynnika lub przewspółczynnika. Jeśli zatem Twój projekt ma koszt całkowity równy lub powyżej 5 mln euro, to możesz kwalifikować częściowo podatek VAT, według poniższych zasad:

- jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 2% do 20% (włącznie), to podatek VAT kwalifikowany będzie według stałych wartości procentowych tzn. 80% podatku VAT uznamy jako kwalifikowalne w projekcie, a 20% będzie niekwalifikowane. Wartości procentowe będą niezmiennie i będą niezależne od rzeczywistego rozliczenia z urzędem skarbowym,
- jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 20%, to wartość wydatków kwalifikowalnych tytułem podatku VAT będzie zgodna z rzeczywistą wartością określoną na podstawie przepisów ustawy o podatku od towarów i usług.

Do przeliczenia łącznego kosztu projektu będziemy się posługiwać miesięcznym obrachunkowym kursem wymiany walut stosowanym przez KE, aktualnym w dniu zawarcia aneksu do umowy wynikającego ze zmiany łącznego kosztu projektu.

Z uwagi na konieczność monitorowania kwalifikowalności podatku od towarów i usług przy aktualizacji kosztów będziemy Cię prosić o zaktualizowanie wartości kosztów całkowitych.

Na całkowity koszt projektu składają się między innymi:

- roboty dodatkowe wynikające z prac kwalifikowalnych,
- wydatki podlegające limitom, które przekroczyły limit,

- podatek VAT, niezależnie czy jest on kwalifikowany czy nie,
- wydatki nierozdzielnie związane z realizacją projektu,
- inne wydatki niekwalifikowalne dotyczące inwestycji.

2.3.5 Zwiększenie dofinansowania

Zmiana ta wymaga zgłoszenia oraz uzyskania naszej zgody.

Możesz zawnioskować do nas o zwiększenie:

- procentu lub/i kwoty dofinansowania,
- kosztów kwalifikowalnych i kwoty dofinansowania.

Będziemy analizować możliwość zwiększenia kwoty lub/i procentu dofinansowania między innymi w przypadku, gdy:

- ponowne szacowanie wartości zamówienia lub/i
- oferta złożona przez wykonawcę/ów lub/i
- wartość podpisanej/ych umowy/umów z wykonawcą/ami,

przekroczy wysokość wydatków dotyczących danego zamówienia, które zaplanowałeś we wniosku o dofinansowanie.

Przy zwiększaniu dofinansowania do maksymalnego poziomu możliwego dla danego projektu będziemy uwzględniać w szczególności:

- ryzyko niezrealizowania inwestycji bez dodatkowego wsparcia finansowego lub początkową fazę realizacji inwestycji,
- dostępność środków,
- warunki naboru,
- procent dofinansowania,
- dopuszczalny procent udziału środków unijnych w publicznych wydatkach kwalifikowanych dla danego działania,
- wypłatę środków w ramach projektu,
- ponowne szacowanie wartości zamówienia lub / i oferta złożona przez wykonawcę / ów, lub / i przeprowadzone zamówienia publiczne,
- zasady udzielenia pomocy publicznej / pomocy de minimis,
- stwierdzone nieprawidłowości,
- limity wydatków wynikające z dokumentów programowych, na przykład z SZOP.

W celu przeprowadzenia analizy musisz dostarczyć, w szczególności:

- umowę/y z wykonawcą / aneks/y do umowy/ów z wykonawcą lub

- informację, że po ponownym szacowaniu wartości zamówienia kwota wydatków zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie uległa zmianie oraz dysponujesz dokumentami, które to potwierdzają lub
- informację, że najkorzystniejsza oferta złożona w postępowaniu przetargowym uległa zmianie oraz dysponujesz dokumentami, które to potwierdzają oraz
- formularz zgłaszania zmian.

Wzór formularza zgłaszania zmian zamieszczony jest na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027.

Pamiętaj:

- zwiększenie dofinansowania nie będzie możliwe dla wydatków objętych pomocą publiczną, jeżeli spowodowałoby naruszenie zasad dotyczących udzielania pomocy. Wyjątek stanowią projekty objęte pomocą publiczną, dla której nie obowiązuje wymóg wywoływania efektu zachęty.

Dodatkowo będziemy analizować wpływ zwiększenia dofinansowania na punktację jaką projekt otrzymałby w ramach oceny (jeśli dotyczy). Punktacja projektu musi być wyższa od punktacji jaką osiągnął pierwszy projekt niewybrany pierwotnie do dofinansowania. Jeśli punktacja będzie równa punktacji jaką osiągnął pierwszy projekt niewybrany pierwotnie do dofinansowania zastosujemy kryteria rozstrzygające.

Zwiększone dofinansowanie zostanie przyznane pod warunkiem spełnienia wszystkich powyższych warunków i po uzyskaniu zgody Instytucji Zarządzającej FE SL 2021-2027.

2.3.6 Wydatki niekwalifikowalne

W przypadku uznania przez nas wydatków za niekwalifikowalne, środków zaplanowanych na ich pokrycie nie możesz przesunąć na inne zadania lub wydatki. Środki te pomniejszają wartość wydatków kwalifikowalnych.

Przykład:

We wniosku aplikacyjnym ująłeś wydatki dotyczące nagród jubileuszowych dla personelu projektu. Nagrody jubileuszowe stanowią koszt niekwalifikowalny, a środków na nie zaplanowanych nie możesz przesunąć na inne zadania lub wydatki. Środki te pomniejszają wartość wydatków kwalifikowalnych.

2.4 Mechanizm racjonalnych usprawnień

W przypadku, kiedy planujesz wprowadzenie mechanizmu racjonalnych usprawnień (MRU), będziemy podejmować decyzję w tym zakresie biorąc pod uwagę zasadność i racjonalność poniesienia dodatkowych kosztów. Więcej informacji w tym zakresie znajdziesz w rozdziale 8.

W przypadku naszej zgody roboty dodatkowe / uzupełniające w tym zakresie wprowadzimy do projektu przez zmianę umowy o dofinansowanie.

Pamiętaj:

- zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027, średni koszt mechanizmu racjonalnych usprawnień na 1 osobę w projekcie nie może przekroczyć 15 tysięcy złotych brutto.

2.5 Zmiany w projekcie wymagające opinii eksperta

Zgodnie z artykułem 62 ustawy wdrożeniowej, projekt objęty dofinansowaniem może być zmieniony za zgodą właściwej instytucji, jeżeli:

1. zmiany nie wpłynęłyby na wynik oceny projektu w sposób, który skutkowałby negatywną oceną projektu albo
2. zmiany wynikają z wystąpienia okoliczności niezależnych od beneficjenta, których nie mógł przewidzieć, działając z należytą starannością oraz zmieniony projekt w wystarczającym stopniu będzie przyczyniał się do realizacji celów programu.

W przypadku wątpliwości co do możliwości dokonania zmiany umowy o dofinansowanie w kontekście artykułu 62 wyżej wymienionej Ustawy możemy wyznaczyć eksperta (zgodnie z artykułem 80 wyżej wymienionej Ustawy) w celu opinii wpływu zaproponowanych przez Ciebie zmian na wynik oceny projektu.

Powyższa procedura, co do zasady, może zostać zastosowana tylko raz podczas realizacji projektu.

Zgodnie z uzyskaną opinią eksperta:

- możesz realizować projekt w zmienionym kształcie (zgodnie ze zaktualizowanym wnioskiem o dofinansowanie), po podpisaniu aneksu do umowy o dofinansowanie - gdy zmiany nie wpływają na wynik oceny projektu w sposób, który skutkowałby negatywną oceną projektu,
- nie możesz realizować projektu w zmienionym kształcie, gdyż zmiany przez Ciebie zaproponowane wpływają na wynik oceny projektu w sposób, który skutkuje negatywną oceną projektu.

Jesteś zobowiązany do realizacji projektu zgodnie z obowiązującą wersją wniosku o dofinansowanie lub masz możliwość rezygnacji z dalszej realizacji projektu.

Pamiętaj:

- nie wszystkie zmiany wprowadzane przez Ciebie we wniosku o dofinansowanie wymagają aneksowania umowy. Część z nich może zostać przez nas zatwierdzona w formie korespondencji, gdzie wskażemy numer zmienionego /

zatwierdzonego wniosku. Informację, czy dana zmiana wymaga aneksowania umowy zawrzemy w piśmie przekazującym nasze stanowisko.

Zawarcia aneksu do umowy wymaga dodanie lub zmiana rachunku bankowego / rachunków bankowych.

2.6 Zabezpieczenie prawidłowej realizacji umowy

Pamiętaj:

- możemy podjąć decyzję o weryfikacji i zmianie formy zabezpieczenia prawidłowej realizacji umowy na każdym etapie realizacji projektu,
- zastrzegamy sobie prawo do odmowy przyjęcia zabezpieczenia w wybranej przez Ciebie formie, stosownie do oceny jakości zabezpieczenia oraz Twojej wiarygodności i zdolności płatniczych.

Wzór weksla in blanco oraz deklaracji wekslowej, składanej wraz z wekslem in blanco będącym jedną z form zabezpieczenia prawidłowej realizacji umowy o dofinansowanie, zamieszczony jest na stronie internetowej programu [FE SL 2021-2027](#).

3 Zasady monitorowania

3.1 Monitorowanie i rozliczanie wskaźników

Dokonując wyboru wskaźników i określając ich wartości we wniosku o dofinansowanie deklarujesz, że będziesz je monitorował w trakcie i po zakończeniu projektu (w okresie jego trwałości).

W przypadku wystąpienia nieznacznych odstępstw od założonej wartości wskaźników (do 5% w produktach i do 20% w rezultatach), które nie wynikają ze zmiany zakresu rzeczowego, zmiana taka nie wymaga akceptacji IZ FE SL i jest zgłaszana na etapie ich osiągnięcia (na podstawie oświadczenia zgodnie ze wzorem dołączonym do Instrukcji szacowania, rozliczania i monitorowania wskaźników w projektach realizowanych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027) i nie powoduje konsekwencji finansowych dla Ciebie.

Zmiany w zakresie wskaźników są możliwe zgodnie z zapisami rozdziału 2 przewodnika.

Nie powoduje konsekwencji finansowych dla Ciebie wzrost wartości wskaźników produktu lub/i rezultatu powyżej zakładanej wartości docelowej (tzn. realizacja założeń ponad 100%) pod warunkiem, iż wpływa pozytywnie na cele projektu oraz nie wynika ze zmiany zakresu rzeczowego.

Uwaga!

Wymagania dotyczące doboru, monitorowania, rozliczania i utrzymania wskaźników opisaliśmy w **Instrukcji szacowania, rozliczania i monitorowania wskaźników w projektach realizowanych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027** udostępnionych na stronie internetowej programu FE SL 2021-2027 pod każdym naborem oraz w dokumencie **Wskaźniki – informacje dla beneficjentów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027** (projekty infrastrukturalne – monitorowanie wskaźników na poziomie projektu).

Przykładowe wzory do rozliczenia wskaźników w projekcie zostały ujęte przez nas w ww. dokumentach.

3.2 Monitorowanie projektów

3.2.1 Monitorowanie projektów w trakcie realizacji

1. Sprawozdawczość i monitoring wspomagają proces zarządzania funduszami strukturalnymi, dostarczają informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania pomocy. W związku z tym niezwykle istotne jest terminowe wykazywanie przez Ciebie dokumentów i wyjaśnień służących monitorowaniu postępów realizacji projektu.
2. Zapisy umowy o dofinansowanie wskazują na obowiązek systematycznego monitorowania przebiegu realizacji projektu oraz niezwłocznego informowania

- IZ FE SL o ewentualnych problemach w jego realizacji albo o zamiarze zaprzestania realizacji projektu.
3. Zobowiązany jesteś do przedstawiania na żądanie IZ FE SL dokumentów i wyjaśnień służących monitorowaniu postępów realizacji projektu.
 4. Dodatkowo należy pamiętać o terminowym dostarczaniu dokumentów związanych z realizacją projektu:
 - umowy z wykonawcami i podwykonawcami należy załączyć w systemie CST2021 w module „Zamówienia publiczne” zgodnie z Instrukcją Użytkownika SL2021 - Zamówienia Publiczne

Uwaga!

Możemy rozwiązać umowę ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy nie została wszczęta procedura wyboru wykonawcy na rzeczową realizację projektu w terminie 6 miesięcy od daty podpisania umowy, chyba że termin określony we wniosku o dofinansowanie jest późniejszy

- harmonogramy składania wniosków o płatność za pośrednictwem LSI2021/CST2021 – raz na kwartał do momentu złożenia wniosku o płatność końcową (szczegóły w rozdziale 4.7)
- wnioski o płatność wraz z poniesionymi wydatkami oraz informacją o problemach w realizacji projektu w module CST2021 – w terminach określonych w umowie o dofinansowanie
- innych informacji o projekcie – na żądanie IZ FE SL.

3.2.2 Trwałość projektów infrastrukturalnych

Trwałość dotyczy projektów obejmujących inwestycje w środki trwałe, wartości niematerialne i prawne oraz zakup sprzętu/wyposażenia.

W okresie trwałości będzie badane przede wszystkim czy zostały utrzymane założone cele i efekty projektu, a także czy wystąpiła którakolwiek z poniższych okoliczności:

- zaprzestanie działalności lub przeniesienie jej poza obszar wsparcia finansowany z FE SL 2021-2027,
- zmiana własności elementu infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści,
- istotna zmiana wpływająca na charakter operacji, jej cele lub warunki wdrażania, mogąca doprowadzić do naruszenia jej pierwotnych celów.

Ponadto może być badany sposób pomiaru i monitorowania wskaźników przez Ciebie, a także sposób utrzymania trwałości finansowej projektu.

Zastrzegamy sobie prawo do weryfikacji prawidłowości funkcjonowania i użytkowania infrastruktury projektu, w tym również zgodności wykorzystywania infrastruktury z celami projektu, niezależnie od faktu osiągnięcia przez Ciebie zakładanych wartości docelowych wskaźników.

Jesteś zobowiązany do niezwłocznego pisemnego poinformowania nas o wszelkich okolicznościach, które spowodowały lub mogą spowodować nieutrzymanie trwałości projektu, zmianę kwalifikowalności wydatków w okresie trwałości projektu.

Na wezwanie IZ FE SL uzupełnij ankietę trwałości oraz dostarcz ją w wyznaczonym terminie. Brak przedstawiania przez Ciebie ankiety trwałości może stanowić podstawę do przeprowadzenia kontroli trwałości projektu.

4 Zasady rozliczania projektów

4.1 Rodzaje wniosków o płatność i terminy ich składania

Rozliczanie projektu współfinansowanego ze środków unijnych polega na udokumentowaniu:

- wykonania inwestycji,
- poniesionych kosztów kwalifikowalnych i niekwalifikowanych,
- postępów w realizacji wskaźników produktu i rezultatu,

w odniesieniu do założeń zawartych we wniosku o dofinansowanie i zapisów umowy o dofinansowanie.

Narzędziem służącym do rozliczania projektu jest wniosek o płatność.

Pamiętaj!

- po podpisaniu umowy o dofinansowanie, jesteś zobowiązany do:
 - a. realizacji projektu w sposób, który zapewni prawidłową i terminową jego realizację,
 - b. osiągnięcia i utrzymania celów oraz wskaźników przewidzianych we wniosku o dofinansowanie,
- w trakcie realizacji projektu mogą się pojawić zmiany, które mogą być inicjowane przez Ciebie lub przez nas,
- wydatki muszą być ponoszone celowo, rzetelnie, racjonalnie i oszczędnie, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa europejskiego i polskiego oraz dokumentami programowymi,
- za prawidłowe księgowo rozliczenie projektu jesteś odpowiedzialny min. za wyodrębnienie wydatków projektu pod rygorem uznania wydatku za niekwalifikowalny, dekretację na konta, klasyfikację budżetową.

Terminy i zasady składania wniosków o płatność

- zobowiązany jesteś do składania wniosków o płatność z poniesionymi wydatkami raz na 3 miesiące,
- pierwszy wniosek o płatność przedstawiający wydatki dotychczas poniesione masz obowiązek złożyć w terminie do 3 miesięcy licząc od dnia podpisania umowy,

Jeśli nie poniosłeś wydatków w terminie 3 miesięcy licząc od dnia podpisania umowy i/lub przed podpisaniem umowy o dofinansowanie – wówczas składasz sprawozdanie.

- wniosek o płatność pośrednią składasz do IZ FE SL w terminie do 10 dni od daty wpisanej w polu "wniosek za okres do".
- wydatki kwalifikowalne poniesione przed datą zawarcia umowy o dofinansowanie powinieneś wykazać w pierwszym wniosku o płatność.
- wniosek o płatność końcową składasz do IZ FE SL w terminie do 25 dni od dnia zakończenia realizacji projektu.
- zobowiązany jesteś do poinformowania o postępie rzeczowym w projekcie za pomocą sprawozdania, niezależnie od poziomu finansowego rozliczenia projektu dwa razy do roku w terminie do 30 czerwca oraz do 31 grudnia.

W przypadku złożenia wniosku o płatność zawierającego wydatki we wskazanych terminach, warunek poinformowania o postępie rzeczowym w projekcie uznajemy za spełniony.

- wniosek jest złożony jeśli:
 - a. wypełniony i podpisany wniosek o płatność (zgodnie z aktualnymi Instrukcjami) złożysz za pomocą systemu informatycznego CST2021,
 - b. po jego złożeniu, złóż pismo informujące o złożeniu wniosku w CST2021 za pośrednictwem platformy ePUAP/e-Doręczenia. Pismo musi być opatrzone podpisem elektronicznym albo podpisem profilem zaufanym. Wzór pisma [stanowi element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#).

Uwaga!

Oba warunki muszą być spełnione łącznie.

Data złożenia wniosku jest data wpływu pisma (przekazanego za pośrednictwem platformy ePUAP) widniejąca na Urzędowym Poświadczeniu Odbioru. W przypadku złożenia wniosku przez e-Doręczenia datę złożenia wniosku określa dowód otrzymania w rozumieniu ustawy z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych.

- w przypadku gdy z powodów technicznych złożenie wniosku o płatność za pośrednictwem systemu teleinformatycznego CST2021 jest niemożliwe, postępujesz w następujący sposób:
 - a. za pośrednictwem ePUAP/e-Doręczenia informujesz IZ FE SL o problemach technicznych,
 - b. za zgodą IZ FE SL sporządzasz wniosek o płatność poza systemem CST2021 zgodnie ze wzorem zamieszczonym na stronie internetowej FE SL 2021-2027 oraz składasz wniosek o płatność wraz ze wszystkimi załącznikami za pośrednictwem ePUAP/e-Doręczenia,
 - c. po ustaniu awarii lub uruchomieniu systemu, zobowiązany jesteś niezwłocznie sporządzić wniosek o płatność w systemie CST2021 i złożyć go zgodnie z zasadami opisanymi powyżej.

Rodzaje wniosków o płatność

Istnieją dwie formy, w jakich możesz otrzymać dofinansowanie ze środków unijnych:

- **zaliczka** - środki, które otrzymujesz po podpisaniu umowy o dofinansowanie projektu, przed poniesieniem wydatków,
- **refundacja** - zwrot środków, które wcześniej wyłożyłeś (np. ze środków własnych lub kredytu) i wydałeś w ramach projektu, w wysokości zatwierdzonej w ramach wniosku o płatność.

Aby wypełnić warunki zawartej umowy oraz otrzymać dofinansowanie zobowiązany jesteś do złożenia wniosków o płatność:

- **Wniosek o płatność zaliczkową** - służy wnioskowaniu o kolejną transzę zaliczki.

Wnioski o płatność zaliczkową składasz niezależnie od wniosku o płatność pośrednią, w razie potrzeby, zgodnie z zasadami wnioskowania o zaliczkę.

Złożenie wniosku o płatność zaliczkową nie zwalnia z obowiązku składania wniosków o płatność pośrednią i informacji o postępie i problemach w realizacji projektu we właściwych terminach.

- **Wniosek o płatność pośrednią** - służy:
 - a. wnioskowaniu o refundację wydatków, które wydałeś (ze środków własnych, i/lub kredytu), w tym kosztów pośrednich⁷,
 - b. rozliczeniu środków przekazanych Ci w ramach wcześniejszych transz zaliczkowych,
 - c. wnioskowaniu o transzę zaliczki.

Wnioski o płatność pośrednią, zawierające rozliczenie zaliczki, składasz zgodnie z opisanymi poniżej zasadami udzielania wsparcia w formie zaliczki.

Uwaga!

w celu usprawnienia, o zaliczkę wnioskuj zawsze odrębnym wnioskiem.

- **Wniosek o płatność końcową** - służy rozliczeniu końcowemu projektu.

Płatność końcowa w wysokości co najmniej 5% łącznej kwoty przyznanego dofinansowania, może zostać przekazana po:

- a. zatwierdzeniu przez IZ FE SL wniosku o płatność końcową oraz poświadczeniu ujętych w nim poniesionych wydatków;
- b. akceptacji przez IZ FE SL części sprawozdawczej z realizacji Projektu zawartej we wniosku o płatność końcową;

⁷ nie możesz złożyć wniosku o płatność zawierającego tylko koszty pośrednie. Koszty pośrednie są wyliczane na podstawie poniesionych wydatków bezpośrednich.

- c. określeniu sposobu usunięcia nieprawidłowości (w przypadku ich stwierdzenia);
- d. pomniejszeniu przez IZ FE SL ostatecznej, ustalonej w wyniku realizacji projektu, wartości dofinansowania o wartość nie większą niż 3 procent tego dofinansowania (zgodnie z wykazem pomniejszenia wartości dofinansowania dla projektu w zakresie obowiązków komunikacyjnych, który stanowi załącznik do umowy o dofinansowanie), w przypadku braku wykonania przez Ciebie działań zaradczych w terminie i na warunkach określonych w wezwaniu IZ FE SL;
- e. kontroli na zakończenie realizacji projektu, służącej sprawdzeniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu, o której mowa w art. 69 ust. 6 rozporządzenia ogólnego, w odniesieniu do zrealizowanego projektu,
- **Sprawozdanie** czyli wniosek o płatność z wypełnioną jedynie częścią sprawozdawczą.
Zobowiązany jesteś do poinformowania o postępie rzeczowym w projekcie, niezależnie od poziomu finansowego rozliczenia projektu dwa razy do roku, w terminie do 30 czerwca oraz do 31 grudnia za pomocą sprawozdania. W przypadku złożenia wniosku o płatność zawierającego wydatki warunek poinformowania o postępie rzeczowym w projekcie jest spełniony.

Załączniki do wniosku o płatność

Wnioski o płatność pośrednią/końcową (dot. refundacji/rozliczenia zaliczki), za wyjątkiem sprawozdania, składasz wraz z załącznikami jako odwzorowanie elektroniczne dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków:

- faktur lub innych dokumentów o równoważnej wartości dowodowej w tym przejściowe świadectwa płatności. Na oryginale każdej faktury lub dokumencie o równoważnej wartości dowodowej należy umieścić opis zgodnie [ze wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#),
- dokumentów potwierdzających odbiór urządzeń/sprzętu/dostaw/robót budowlanych lub wykonanie prac.
Dokumenty potwierdzające wykonanie usługi / dostawę towaru / wykonanie robót, muszą pozwolić na identyfikację wykonanych prac/ dostaw/ usług wg rodzaju, ilości i wartości, w odniesieniu do wydatków kwalifikowalnych zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie.
- wyciągów bankowych z Twojego rachunku bankowego lub przelewów bankowych lub innych dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków. Są to księgowe dowody zapłaty np. potwierdzenia przelewów, wyciągi bankowe, dowody KP, KW, raporty kasowe, które poświadczają zapłatę za otrzymane produkty czy usługi,
- innych dokumentów potwierdzających i uzasadniających prawidłową realizację Projektu. Są to między innymi:

- a. umowy z wykonawcami robót budowlanych, dostaw (np. środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych itp.) lub usług,
- b. w przypadku wynagrodzeń pracowników: umowy o pracę, zakresy czynności pracownika zatrudnionego przy realizacji projektu, dokumenty potwierdzające wykonanie czynności, listy obecności, listy płac oraz potwierdzenia przelewów obowiązkowych składek do ZUS-u czy Urzędu Skarbowego,
- c. w przypadku nabycia nieruchomości: operat szacunkowy określający wartość rynkową nieruchomości,
- d. dokumenty poświadczające wniesienie wkładu rzeczowego i jego wartość,
- e. dokument potwierdzający naliczenie/brak naliczenia odsetek od zaliczki na rachunku bankowym. Dotyczy to beneficjenta, który nie jest jednostką samorządu terytorialnego,
- f. oświadczenia beneficjenta min. oświadczenie beneficjenta o sposobie wyodrębnienia kosztów w ramach projektu (np. numer kodu księgowego, numery kont analitycznych, słowny opis wyodrębnienia, itp.),
- g. indywidualna interpretacja prawa podatkowego dla projektów⁸.

Ponadto do każdego wniosku o płatność (zaliczka/refundacja/rozliczenie zaliczki) składasz zestawienie Klasyfikacja budżetowa - zgodnie [ze wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#). Zestawienie to dotyczy podziału środków na źródła i rodzaje wydatków (środki UE i BP oraz wydatki bieżące i majątkowe).

Uwaga!

Wydatki poniesione na podatek od towarów i usług mogą zostać uznane za kwalifikowalne, jeśli nie istnieją żadne przesłanki umożliwiające jego zwrot lub odliczenie. Dokument ten składasz:

- a. do pierwszego wniosku o płatność⁹
- b. dla projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):
 - o wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
 - projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

⁸ dotyczy projektów, dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość

⁹ nie dotyczy wniosku sprawozdawczego

W przypadku zmiany okoliczności mogących mieć wpływ na ustalenia stanu faktycznego, masz obowiązek dostarczyć uaktualnioną informację o możliwości odzyskania podatku VAT w ramach projektu.

Udowodnienie faktu, iż VAT może być uznany za wydatek kwalifikowalny, leży po twojej stronie.

- innych żądanych przez IZ FE SL dokumentów lub wszelkich informacji i wyjaśnień związanych z realizacją projektu, w związku z weryfikacją wniosku o płatność, w terminie przez nią wskazanym. Brak zastosowania się do żądania IZ FE SL powoduje negatywną ocenę wydatku.

Przy złożeniu:

Pierwszego wniosku o płatność zawierającego wydatki masz obowiązek dołączyć:

- indywidualną interpretację prawa podatkowego¹⁰
- oświadczenie beneficjenta o sposobie wyodrębnienia kosztów w ramach projektu (np. numer kodu księgowego, numery kont analitycznych, słowny opis wyodrębnienia, itp.)¹¹- zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);
- w przypadku projektów partnerskich oświadczenie partnerów o numerze rachunku bankowego, do obsługi projektu¹² - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);
- listę osób upoważnionych do podpisywania dokumentów związanych z realizacją projektu - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);

¹⁰ dotyczy projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

¹¹ dotyczy pierwszego wniosków o płatność z wydatkami

¹² dotyczy wniosków o płatność z wydatkami

Pierwszego wniosku o płatność zaliczkową masz obowiązek dołączyć:

- indywidualną interpretację prawa podatkowego¹³
- listę osób upoważnionych do podpisywania dokumentów związanych z realizacją projektu - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);

Pierwszego wniosku sprawozdawczego masz obowiązek dołączyć:

- listę osób upoważnionych do podpisywania dokumentów związanych z realizacją projektu - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);

Końcowego wniosku o płatność masz obowiązek dołączyć:

- oświadczenie dotyczące całkowitej wartości projektu - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)
- oświadczenie dotyczące kwalifikowalności podatku VAT¹⁴ - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#);

Każdego wniosku o płatność z wydatkami (pośredni/końcowy) masz obowiązek dołączyć:

- Zestawienie Klasyfikacja budżetowa - zgodnie [ze wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#). Zestawienie to dotyczy podziału środków na źródła i rodzaje wydatków (środki UE i BP oraz wydatki bieżące i majątkowe);
- Zestawienie zamówień w projekcie do WNP - zgodnie ze [wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)

¹³ dotyczy projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

¹⁴ dla projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

Pamiętaj:

- Zestawienie zamówień sporządza się w oparciu o dane z dokumentów postępowania o udzielenie zamówienia oraz matryc ryzyka dla zamówień.
- W systemie CST2021 (moduł Zamówienia Publiczne) do zamówienia o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto należy dołączyć:
 - [matrycę ryzyka](#),
 - protokół z postępowania,
 - kontrakt (kontrakty) zawarty w wyniku postępowania,
 - wyniki kontroli przeprowadzonych przez inne niż IZ FE SL podmioty (o ile zostały przeprowadzone).

Jeżeli po wypełnieniu matrycy okaże się, że zamówienie jest wysokiego ryzyka, w CST 2021 trzeba dołączyć kompletną dokumentację z zamówienia jeszcze przed przesłaniem zamówienia.

Jeżeli zamówienie jest niskiego ryzyka, do zamówienia nie dołącza się innych dokumentów z procedury udzielenia zamówienia.

Szczegółowe informacje znajdziesz w podrozdziale 5.2

- Wszystkie dokumenty, mające charakter deklaracji i oświadczeń, dołączone w systemie CST2021 do wniosku o płatność muszą być podpisane przez osobę upoważnioną do podpisywania dokumentów w projekcie.
- Jeśli nie złożysz do wniosku o płatność wszystkich wymaganych dokumentów, w tym zestawienia zamówień do wniosku o płatność lub będą one zawierały błędy IZ FE SL może uznać wydatki wykazane we wniosku o płatność częściowo lub w całości za niekwalifikowalne.

Poprawki na dokumentach

- W sytuacji gdy opis dowodu księgowego wymaga poprawy, nie używaj korektorów lub podobnych materiałów piśmienniczych. Skreśl nieprawidłowy zapis, wskaż prawidłowy i zaparafuj/uzupełnij o parafkę osoby upoważnionej wraz ze wskazaniem daty modyfikacji.

Uzupełnienia brakujących zapisów dokonujesz wraz z twoją parafą/parafą osoby upoważnionej i datą modyfikacji.

- W przypadku korygowania błędów / uzupełniania zapisów na dokumentach - należy do systemu CST2021 musisz załączyć skorygowaną wersję danego dokumentu.
- W przypadku wystąpienia jedynie omyłek/braków w opisie faktury (w każdym elemencie, za wyjątkiem zapisu „Projekt jest dofinansowany”, sposobu wyodrębnienia w ewidencji księgowej lub elementu mającego wpływ na

kwalfikowalność wydatku), jesteś zobowiązany do naniesienia poprawek po zatwierdzeniu wniosku o płatność i umieszczenia poprawionych opisów w systemie CST2021.

Uwaga!

Poprawki/uzupełnienia może dokonywać jedynie osoba do tego uprawniona.

Dodatkowe zalecenia dotyczące załączników do wniosku o płatność

- w celu sprawnej weryfikacji i refundacji wydatków zawartych we wniosku o płatność, zaleca się abyś na oryginale dowodu zapłaty (np. wyciągu bankowego) odpowiednio oznaczył (np. podkreślić, zaznaczyć flamastrem) pozycje, które dotyczą załączonych dokumentów księgowych. Możesz także dopisać numer odpowiedniej pozycji z tabeli „Zestawienie dokumentów potwierdzających poniesione wydatki objęte wnioskiem”;
- jeżeli płatność za dany koszt dokonana została gotówką należy dołączyć stosowne dokumenty na potwierdzenie wypłaty/rozliczenia gotówki z kasy beneficjenta (np. raport kasowy, rozliczenie zaliczki itp.);
- nie musisz opisywać dowodów potwierdzających poniesienie wydatków niekwalfikowalnych;
- jeśli na jednym dowodzie księgowym występują zarówno wydatki kwalfikowalne jak i niekwalfikowane (m.in. związane z naliczoną korektą finansową) lub wydatki niezwiązane z projektem, opis powinien pozwolić na identyfikację wydatku niekwalfikowalnego lub niezwiązanego z projektem (procent korekty finansowej, kwota, rodzaj, ilość).

Podatek VAT

Podatek VAT będzie mógł być rozliczany w projektach z uwzględnieniem zasad określonych w rozporządzeniu ogólnym, przepisach dotyczących pomocy państwa, Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 oraz umowie o dofinansowanie.

Weryfikacja kwalifikowalności podatku VAT będzie uzależniona głównie od wartości całkowitej projektu, a wartością graniczną będzie kwota 5 mln Euro. Proszę pamiętać, że wartość graniczna będzie podlegać weryfikacji w całym cyklu życia projektu, aż do jego zakończenia.

Z uwagi na konieczność monitorowania kwalifikowalności podatku od towarów i usług zobowiązany jesteś do zgłaszania aktualnej wartości kosztu całkowitego projektu.

Do przeliczenia łącznego kosztu projektu będziemy się posługiwać miesięcznym obrachunkowym kursem wymiany walut stosowanym przez KE, aktualnym w dniu zawarcia aneksu do umowy wynikającego ze zmiany łącznego kosztu projektu.

Na całkowity koszt projektu składają się między innymi:

- roboty dodatkowe wynikające z prac kwalifikowalnych,
- wydatki podlegające limitom, które przekroczyły limit,
- podatek VAT, niezależnie czy jest on kwalifikowany czy nie,
- wydatki nierozzerwalnie związane z realizacją projektu,
- inne wydatki niekwalifikowalne dotyczące inwestycji.

W ramach projektów o całkowitym koszcie projektu w wysokości 5 000 000 euro z VAT (lub więcej):

1. możemy uznać wydatki poniesione na podatek od towarów i usług za kwalifikowalne w całości, tylko w przypadku jeśli Ty i/lub inny podmiot realizujący projekt czy zarządzający infrastrukturą projektu na Twoje zlecenia nie wykorzystuje go do czynności opodatkowanych;
2. niepodjęcie przez Ciebie i/lub inny podmiot realizujący projekt czy zarządzający infrastrukturą projektu na Twoje zlecenia, czynności zmierzających do odzyskania podatku, nie stanowi przesłanki do uznania podatku za kwalifikowalny;
3. jeśli Ty i/lub inny podmiot realizujący projekt czy zarządzający infrastrukturą projektu na Twoje zlecenia, będziecie podlegać pod art. 90 ust 10 pkt 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, wówczas zobowiązani jesteście do składania do IZ FE SL każdego roku, oświadczenia określającego wysokość podatku VAT możliwego do odzyskania;
4. Dopuszczamy podatek VAT jako kwalifikowalny w części, jeśli Ty i/lub inny podmiot realizujący projekt czy zarządzający infrastrukturą projektu na Twoje zlecenia, wykorzystuje go do czynności opodatkowanych, na zasadach określonych w Przewodniku.

Częściowa kwalifikowalność podatku VAT w oparciu o współczynnik lub przewspółczynnik będzie określona przez nas w następujący sposób:

- jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 2% do 20% (włącznie), to podatek VAT kwalifikowany będzie według stałych wartości procentowych tzn. 80% podatku VAT uznamy jako kwalifikowalne w projekcie, a 20% będzie niekwalifikowane. Wartości procentowe będą niezmiennie i będą niezależne od rzeczywistego rozliczenia z urzędem skarbowym;
- jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 20%, to wartość wydatków kwalifikowalnych tytułem podatku VAT będzie zgodna z rzeczywistą wartością określoną na podstawie przepisów ustawy o podatku od towarów i usług.

W każdym przypadku, w sytuacji kwalifikowania w projekcie podatku VAT częściowo np. w oparciu o współczynnik lub przewspółczynnik jesteś zobowiązany do składania do IZ FE SL każdego roku, oświadczenia określającego wysokość podatku VAT możliwego do odzyskania.

Pamiętaj!

Znaczenie pojęcia „możliwy do odzyskania” wykracza, poza możliwości odzyskiwania podatku VAT wynikające z treści przepisów właściwych w zakresie tego podatku (w tym w szczególności dyrektywy 2006/112/WE) i obejmuje wszystkie mechanizmy związane z jego odzyskiwaniem, w tym te, które nie wynikają bezpośrednio z przepisów właściwych w zakresie VAT.

4.2 Weryfikacja i zatwierdzanie wniosku o płatność beneficjenta

Celem weryfikacji wniosków o płatność jest sprawdzenie przede wszystkim kwalifikowalności wydatków, czyli stwierdzenie, że zostały one poniesione zgodnie z przepisami prawa, wnioskiem o dofinansowanie, regulacjami umowy, dokumentami programowymi oraz celami FE SL 2021-2027.

Weryfikacja wniosków o płatność polega w szczególności na:

1. weryfikacji formalnej, która pozwala stwierdzić, czy wniosek spełnia wszystkie kryteria formalne m.in. kompletności wniosku, terminowości jego złożenia, a także kompletności przedstawionych do wniosku załączników
2. weryfikacji merytorycznej, polegającej na sprawdzeniu czy wszystkie poniesione wydatki kwalifikowalne związane z realizacją projektu, spełniają zasady kwalifikowalności wydatków w ramach FE SL 2021-2027 i zostały poniesione zgodnie z przepisami krajowymi i unijnymi. Oceny tej dokonuje pracownik IZ FE SL w oparciu o:

- przedstawione, wraz z wnioskiem o płatność w postaci załączników do wniosku dokumenty;
 - wyniki zakończonego procesu kontroli dokumentów związanych z udzieleniem zamówienia w ramach projektu (jeśli dotyczy);
 - zaakceptowane przez IZ FE SL zmiany w zakresie realizacji projektu.
3. weryfikacji rachunkowej, polegającej na sprawdzeniu poprawności rachunkowej przedstawionych wydatków oraz załączonych dokumentów.

Dodatkowe informacje

- w przypadku wystąpienia braków/błędów, które mogą być uzupełnione bez zwrotu wniosku do poprawy, zostaniesz wezwany o ich uzupełnienie. Gdy nie złożysz uzupełnień /wyjaśnień w wyznaczonym terminie, wniosek o płatność może zostać zwrócony do poprawy,
- uzupełnienie uważa się za złożone, jeśli:
 - a. załączysz, pod dany wniosek o płatność w systemie informatycznym CST2021, brakujące/poprawione dokumenty
 - b. po ich załączeniu, złożysz pismo informujące o złożeniu uzupełnienia do wniosku o płatność w CST2021 za pośrednictwem platformy ePUAP/e- Doręczenia. Wzór pisma [stanowi element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#). Pismo musi być opatrzone podpisem elektronicznym albo podpisem potwierdzonym profilem zaufanym

Oba warunki muszą być spełnione łącznie.

Data złożenia uzupełnienia jest data wpływu pisma (przekazanego za pośrednictwem platformy ePUAP) widniejąca na Urzędowym Poświadczeniu Odbioru. W przypadku złożenia uzupełnienia przez e-Doręczenia datę złożenia wniosku określa dowód otrzymania w rozumieniu ustawy z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych.

- w przypadku wystąpienia uzasadnionych wątpliwości w trakcie weryfikacji wniosków o płatność, możemy podjąć decyzję o kontroli doraźnej lub zażądać dodatkowych dokumentów, informacji i wyjaśnień związanych z realizacją projektu, w wyznaczonym przez nią terminie, celem wyjaśnienia wątpliwości dotyczących kwalifikowalności wydatków,
- po pozytywnej weryfikacji wniosku o płatność, poświadczeniu wysokości i prawidłowości wykazanych we wniosku o płatność wydatków kwalifikowalnych, zatwierdzamy wysokość dofinansowania i przekazujemy do Ciebie informację o wynikach weryfikacji za pomocą systemu CST2021, również w przypadku gdy będzie Ci przysługiwała ścieżka odwoławcza uprawniająca do złożenia zastrzeżeń,

- należy pamiętać, że ocena kwalifikowalności wydatku dokonywana jest zarówno na etapie oceny wniosku o dofinansowanie projektu, jak również w trakcie realizacji projektu oraz po jego zakończeniu,
- dokonamy pomniejszenia ostatecznej, ustalonej w wyniku realizacji projektu, wartości dofinansowania o wartość nie większą niż 3 procent tego dofinansowania (zgodnie z wykazem pomniejszenia wartości dofinansowania dla projektu w zakresie obowiązków komunikacyjnych, który stanowi załącznik do umowy o dofinansowanie), w przypadku braku wykonania przez Ciebie działań zaradczych w terminie i na warunkach określonych przez nas w wezwaniu,
- przypadku stwierdzenia przez IZ FE SL nieprawidłowości w zakresie wydatkowania środków dofinansowania, która wypełnia którąkolwiek z przesłanek określonych w art. 207 UFP tj.:
 - a. wykorzystanie niezgodnie z przeznaczeniem,
 - b. wykorzystanie z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 UFP,
 - c. pobranie nienależnie lub w nadmiernej wysokości

dofinansowanie podlega zwrotowi na zasadach i w terminach określonych w UFP. Jeśli nie dokonasz zwrotu środków na zasadach i w terminach określonych w art. 207 UFP podejmiemy czynności zmierzające do odzyskania dofinansowania z wykorzystaniem dostępnych środków prawnych.

Informacje dot. przekazania płatności zostały zawarte w rozdziale 4.8

4.3 Zasady udzielania wsparcia w formie zaliczek

1. Zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie masz możliwość uzyskania zaliczki na wydatki planowane do poniesienia zgodnie z opisanymi poniżej zasadami. Zapisy te nie dotyczą projektów państwowych jednostek budżetowych oraz zadań realizowanych w ramach Pomocy Technicznej.
2. Dofinansowanie w formie zaliczki, może być wypłacane po ustanowieniu i wniesieniu przez ciebie zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy o dofinansowanie projektu, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 21 września 2022 r. w sprawie zaliczek w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich.
3. Niezbędne jest wskazanie rachunku do obsługi zaliczki w umowie o dofinansowanie. Jego brak spowoduje wstrzymanie wypłaty zaliczki do czasu zawarcia aneksu do umowy.
4. Maksymalna kwota zaliczki obliczana jest w następujący sposób:
 $Kwota\ zaliczki = \sum [(wartość\ dofinansowania\ dla\ danego\ kosztu\ w\ WND / wydatki\ kwalifikowalne\ dla\ danego\ kosztu\ w\ WND) * kwota\ wydatków]$

kwalfikowalnych przewidywana do poniesienia na najbliższe 6 miesięcy dla danego kosztu zaplanowanego w WND)].

5. Kwota wnioskowanej zaliczki zostaje obliczona na podstawie zaplanowanych wydatków na najbliższe 6 miesięcy, następujące bezpośrednio po miesiącu, w którym został złożony do IZ FE SL **kompletny** wniosek o udzielenie zaliczki.
6. Maksymalna kwota dofinansowania wypłacona w formie zaliczki nie może przekroczyć 95 % przyznanego dofinansowania wynikającego z umowy/ aneksu umowy o dofinansowanie projektu.

Przy ustaleniu maksymalnej kwoty dofinansowania w formie zaliczki o jaką zamierzasz wnioskować, masz obowiązek uwzględnić powstające oszczędności w projekcie.

7. Dofinansowanie w formie zaliczki jest udzielane przez IZ FE SL pod warunkiem dostępności środków. W przypadku braku wystarczających środków na rachunku bankowym płatnika (BGK) lub na rachunku IZ FE SL w zakresie dotacji celowej z budżetu państwa, dofinansowanie zostanie wypłacone w momencie dostępności środków.
8. IZ FE SL może, w uzasadnionych przypadkach, podjąć decyzję o udzieleniu dofinansowania w formie zaliczki w wysokości niższej niż wnioskowana.
9. Zaliczka może być wypłacona gdy:

- udokumentujesz zobowiązania wobec wykonawców¹⁵:
 - a. przedstawiś podpisaną umowę/y z wykonawcą/ami tej części zakresu realizacji projektu, którego dotyczy wniosek o zaliczkę lub/i
 - b. przedstawiś podpisaną umowę/y z wykonawcą całego zakresu realizacji projektu.

W takim przypadku masz obowiązek złożyć również harmonogram realizacji tych robót. Harmonogram musi wskazywać na następujące dane:

- wartości robót w podziale na poszczególne miesiące,
- rodzaj poszczególnych kosztów kwalifikowalnych,
- ilość¹⁶ poszczególnych rodzajów kosztów kwalifikowalnych,

lub/i

- c. przedstawiś fakturę/inny dokument o równoważnej wartości dowodowej wskazujący na zobowiązania dotyczące kosztów kwalifikowalnych wobec wykonawcy/ów.

¹⁵ Dopuszcza się (na ryzyko beneficjenta) wykorzystanie wypłaconej zaliczki na koszty kwalifikowalne, innych umów niż te, na które beneficjent wnioskował o zaliczkę

¹⁶ jeśli dotyczy

- przedstawiś interpretację prawa podatkowego¹⁷
 - posiadasz wyodrębniony rachunek bankowy przeznaczony do obsługi zaliczki¹⁸
 - przedstawiś wnioskowaną kwotę w zestawieniu Klasyfikacja budżetowa¹⁹ dotyczącym podziału środków na źródła i rodzaje wydatków.
10. Zaliczki są wypłacane przez IZ FE SL na podstawie złożonych poprawnych wniosków o płatność zaliczkową.
 11. Dofinansowanie w formie zaliczki jest przekazane nie później niż 80 dni od dnia przedłożenia kompletnego i prawidłowo wypełnionego wniosku o płatność, pozwalającego IZ FE SL ustalić czy kwota jest należna. Bieg terminu płatności może zostać wstrzymany przez nas w sytuacji gdy informacje przedstawione przez Ciebie nie pozwalają nam ustalić czy kwota jest należna.
 12. Nie możesz zawnioskować o wypłatę zaliczki tylko na koszty pośrednie. Możesz zawnioskować o zaliczkę na koszty pośrednie odpowiadające kosztom bezpośrednim, na które wnioskujeś o zaliczkę.
 13. Jesteś informowany na piśmie o wstrzymaniu terminu realizacji płatności i o jego przyczynach.
 14. Środki dofinansowania w formie zaliczki przekazywane są przelewem na Twój rachunek bankowy, zgodnie z terminarzem płatności środków europejskich, obowiązującym w BGK.
- Zaliczkę otrzymasz po:
- a. złożeniu wniosku o płatność rozliczającego ostatnią transzę zaliczki²⁰
 - b. zakończeniu z wynikiem pozytywnym weryfikacji wniosku o płatność zaliczkową
 - c. zatwierdzeniu wniosku/ów o płatność rozliczającego/cych poprzednie transze zaliczek z wyłączeniem ostatniej²¹
 - d. rozliczeniu wypłaconej/ych zaliczki/ek w wysokości nie mniej niż 70% z dotychczas wypłaconych zaliczek²²

¹⁷ dla projektów dla których wskazano brak prawnej możliwości odzyskania podatku VAT (tj. VAT w projekcie stanowi koszt kwalifikowalny):

- wartości całkowitej co najmniej 5 mln Euro,
- projektów podlegających zasadom pomocy publicznej, bez względu na ich wartość.

¹⁸ nie dotyczy jednostek samorządu terytorialnego oraz Górnośląsko – Zagłębiowskiej Metropolii (GZM)

¹⁹ wzór dokumentu [stanowi element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)

²⁰ dotyczy wypłaty kolejnej transzy

²¹ dotyczy wypłaty kolejnej transzy

²² nie stosuje się dla projektów, w ramach których całość lub część wydatków rozliczana jest na podstawie art. 53 ust. 1 lit. b-f rozporządzenia ogólnego

Uwaga!

Wszystkie warunki muszą być spełnione łącznie.

15. Jako okres rozliczeniowy dla dofinansowania projektów w formie zaliczki przyjmuje się okres do 6 miesięcy od daty przekazania środków zaliczki.
16. Rozliczenie zaliczki polega na złożeniu wniosku o płatność z wydatkami kwalifikowalnymi, zapłaconymi, po dacie ich przekazania. Wniosek musisz złożyć w terminie do 6 miesięcy licząc od daty przekazania zaliczki, złożonego nie później niż 14 dni od upływu tego terminu.
Wydatki podlegają zatwierdzeniu przez nas. Potwierdzenie kwalifikowalności wydatków następuje w momencie zatwierdzenia wniosku przez IZ FE SL.
17. W przypadku gdy w danym okresie rozliczeniowym nie wydałeś wszystkich przekazanych środków dofinansowania w formie zaliczki, zobowiązany jesteś do zwrotu tych środków na rachunek bankowy odpowiednio z którego otrzymałeś środki (szczegóły znajdziesz w rozdziale 4.9 "Zwrot środków przez beneficjenta")

Pamiętaj!

Środki musisz zwrócić w terminie do 6 miesięcy licząc od daty przekazania zaliczki nie później niż 14 dni od upływu tego terminu.

18. W przypadku, gdy nie złożysz wniosku o płatność zawierającego rozliczenie zaliczki lub nie dokonasz zwrotu środków zaliczki w terminie do 6 miesięcy od daty przekazania zaliczki nie później niż 14 dni od upływu tego terminu, od środków pozostających do rozliczenia, zostaną naliczone odsetki jak dla zaległości podatkowych. Odsetki te liczone są od dnia przekazania środków do dnia złożenia wniosku o płatność lub do dnia dokonania zwrotu.
Szczegółowe zasady naliczania odsetek przedstawiono w pkt 22 i rozdziale 4.9
19. W przypadku gdy wykorzystasz środki z zaliczki na pokrycie kosztu niekwalifikowanego naruszasz procedury dotyczące wypłaty i rozliczania zaliczek. Zobowiązany wówczas jesteś do zwrotu tych środków wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.
20. W przypadku, gdy jesteś beneficjentem, który nie jest jednostką samorządu terytorialnego masz obowiązek przedstawić pełną historię przepływów pieniężnych (od momentu otrzymania środków z zaliczki do momentu ich całkowitego wydatkowania włącznie z ewentualnym zwrotem niewykorzystanej zaliczki).
21. Wniosek rozliczający zaliczkę jest złożony jeśli:
 - złożysz wypełniony i podpisany wniosek za pomocą systemu informatycznego CST2021 zgodnie z aktualnymi Instrukcjami,
 - po jego złożeniu, złożysz pismo informujące o złożeniu wniosku w CST2021 za pośrednictwem platformy ePUAP/e-Doręczenia. Wzór pisma [stanowi element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#). Pismo musi być opatrzone

podpisem elektronicznym albo podpisem potwierdzonym profilem zaufanym.

Oba warunki muszą być spełnione łącznie.

Data złożenia wniosku rozliczającego zaliczkę jest data wpływu pisma (przekazanego za pośrednictwem platformy ePUAP) widniejąca na Urzędowym Poświadczeniu Odbioru. W przypadku złożenia wniosku rozliczającego zaliczkę przez e-Doręczenia datę złożenia wniosku określa dowód otrzymania w rozumieniu ustawy z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych.

W przypadku gdy z powodów technicznych złożenie wniosku o płatność rozliczającego zaliczkę za pośrednictwem systemu teleinformatycznego CST2021 jest niemożliwe, postępujesz w następujący sposób:

- za pośrednictwem ePUAP/e-Doręczenia informujesz nas o problemach technicznych,
 - za naszą zgodą sporządzasz wniosek o płatność poza systemem CST2021 zgodnie ze wzorem zamieszczonym na stronie internetowej FE SL 2021-2027 oraz składasz wniosek o płatność wraz ze wszystkimi załącznikami za pośrednictwem ePUAP/e-Doręczenia.
 - po ustaniu awarii lub uruchomieniu systemu, zobowiązany jesteś niezwłocznie sporządzić wniosek o płatność w systemie CST2021 i złożyć go zgodnie z zasadami opisanymi powyżej.
21. Odsetki bankowe powstałe na skutek przechowywania na rachunku bankowym środków dofinansowania ze środków europejskich oraz środków dofinansowania z dotacji celowej z budżetu państwa przekazanych w formie zaliczki (za wyjątkiem jednostek samorządu terytorialnego), są:
- wykazywane we wnioskach o płatność i pomniejszają kwotę kolejnych płatności na rzecz beneficjenta lub
 - zwracane na rachunek bankowy IZ FE SL²³
22. W przypadku nieterminowego rozliczenia zaliczki, IZ FE SL nalicza odsetki jak dla zaległości podatkowych wg poniższych zasad:
- wniosek rozliczający zaliczkę został złożony w terminie na niepełną kwotę, a nie dokonano zwrotu kwoty niewykorzystanej – naliczymy odsetki od kwoty nierozliczonej od dnia przekazania środków do dnia ich zwrotu na rachunek płatnika lub dokonania rozliczenia pełnej kwoty;
 - wniosek rozliczający zaliczkę został złożony po terminie, ale na pełną kwotę – naliczymy odsetki od pełnej kwoty zaliczki od dnia przekazania do dnia złożenia wniosku rozliczającego zaliczkę;

²³ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa, odsetki powinny być zwracane na rachunek, z którego otrzymałeś środki (szczegóły w rozdziale 4.9 „Zwrot środków przez beneficjenta”)

- wniosek rozliczający zaliczkę został złożony po terminie, ale nie rozliczał pełnej kwoty przekazanej zaliczki - naliczymy odsetki od pełnej kwoty przekazanej zaliczki od dnia jej przekazania do dnia złożenia wniosku rozliczającego zaliczkę oraz od kwoty nierozliczonej od dnia złożenia wniosku rozliczającego część przekazanych środków do dnia dokonania zwrotu części nierozliczonej;
 - wniosek rozliczający zaliczkę został złożony w terminie na wymaganą kwotę, a my dokonamy pomniejszenia w wyniku weryfikacji kwot wskazanych wydatków kwalifikowalnych stanowiących podstawę rozliczenia zaliczki, poinformujemy Cię pisemnie o wysokości zwrotu środków po zatwierdzeniu wniosku o płatność. Zwrotu musisz dokonać w terminie 14 dni od daty otrzymania pisma na dokonanie zwrotu. Naliczymy odsetki jak dla zaległości podatkowych od kwoty należności wskazanej w piśmie. Odsetki zostaną naliczone od daty wypłaty zaliczki do dnia dokonania zwrotu.
23. Zgodnie z art. 67 UFP odsetki naliczane są wg stopy procentowej jak dla zaległości podatkowych zgodnie z regulacjami Działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Kwota należności głównej jest odzyskiwana w kwocie rzeczywistej z podaniem wartości groszowych, natomiast odsetki naliczane są w zaokrągleniu do pełnych złotych zgodnie z zasadami matematyki.
24. W przypadku gdy dokonasz zwrotu niewykorzystanej zaliczki w kwocie przekraczającej 70 % kwoty udzielonej zaliczki (bez wskazania obiektywnych, niezależnych od Ciebie przesłanek dotyczących niewykorzystania przekazanych środków), IZ FE SL ma prawo odmówić udzielenia kolejnej zaliczki.

4.4 Warunki dokumentowania spełnienia zasad kwalifikowalności dla poszczególnych rodzajów wydatków/kosztów w tym wybrane elementy kwalifikowalności wydatków

Wydatki w walucie obcej

Operacje gospodarcze wyrażone w walutach obcych podlegają przeliczeniu według obowiązujących przepisów prawa powszechnego oraz procedur stosowanych przez Ciebie w przyjętej polityce rachunkowości.

W przypadku wystąpienia ujemnych różnic kursowych²⁴, pamiętaj, że ich wartość nie stanowi wydatku kwalifikowalnego.

W innych przypadkach lub przy braku powyższych procedur (w celu ustalenia wysokości wydatku kwalifikowalnego) zobowiązany jesteś do zastosowania poniższego mechanizmu postępowania:

- płatności dokonywane przez Ciebie z rachunku bankowego projektu prowadzonego w walucie polskiej musisz przeliczyć po kursie sprzedaży stosowanym przez bank, z dnia dokonania płatności. Na potwierdzenie będziesz musiał złożyć dokument wystawiony przez bank (np. wyciąg bankowy, tabela opłat, zaświadczenie banku)
- płatności dokonywane przez Ciebie z kasy walutowej oraz z rachunku bankowego prowadzonego w walucie obcej musisz przeliczyć zgodnie z przyjętą w polityce rachunkowości metodą wyceny rozchodu środków z kas oraz z rachunków walutowych ujętej w polityce rachunkowości,
- do rozliczenia kosztów dotyczących podróży służbowej poniesionych w walucie obcej musisz stosować:
 - a. w przypadku zaliczki (wyplaconej w złotych, w wysokości stanowiącej równowartość przysługującej zaliczki w walucie obcej) średni kurs NBP z dnia wypłaty zaliczki.

Z kolei rozliczenie kosztów podróży zagranicznej dokonujesz w:

- walucie otrzymanej zaliczki,
 - w walucie wymiennej
 - w walucie polskiej, według średniego kursu z dnia jej wypłacenia;
- b. w przypadku braku pobrania zaliczki:
- przyjmujesz średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego rozliczenie delegacji.
 - za dzień rozliczenia podróży służbowej przyjmujesz datę złożenia przez pracownika rozliczenia kosztów podróży.

²⁴ Ujemne różnice kursowe – powstają wtedy gdy wartość kosztu w walucie obcej po przeliczeniu na złote jest niższa od wartości kosztu w dniu jego zapłaty

W przypadku przedłożenia do refundacji faktury wystawionej w języku obcym, jesteś zobowiązany do przedstawienia tłumaczenia faktury. Tłumaczenie musi być podpisane przez osobę dokonującą tłumaczenia wraz z datą jego wykonania. Tłumaczenie faktury wystawionej w języku obcym nie musi być wykonane przez tłumacza przysięgłego.

Do wyceny dokumentu stosuje się przepisy prawa powszechnie obowiązującego zgodnie z przyjętą przez ciebie polityką rachunkowości.

Sposób proporcjonalnego przedstawienia wydatków kwalifikowalnych

W przypadku konieczności wyliczenia proporcji (np. dla potrzeb wykazania wydatku kwalifikowalnego w przypadku, gdy nie ma innej obiektywnej możliwości wyliczenia wydatku kwalifikowalnego), co od zasady należy stosować rozszerzony wskaźnik procentowy (np. $3/10 = 0,3333333333333333\dots$), chyba, że w konkretnych przypadkach obowiązujące przepisy przewidują odmienne uregulowania.

Zasady rozliczania projektów partnerskich

- W ramach rozliczania wydatków będziemy weryfikować sposób rozliczania projektów realizowanych w partnerstwie. W przypadku wielozadaniowych projektów za złożenie dokumentacji związanej z rozliczaniem projektu odpowiada partner wiodący.
- Na partnerze wiodącym ciąży odpowiedzialność za przygotowanie i realizację projektu przez wszystkich partnerów projektu.
- Partner wiodący zapewnia w imieniu wszystkich uczestników przedsięwzięcia przestrzeganie procedur sprawozdawczości – monitoringu – opracowywanie i przekazywanie informacji o problemach w realizacji projektu do IZ FE SL.
- Środki dofinansowania będą przekazywane na rachunek bankowy partnera wiodącego. Partner wiodący jako podmiot aplikujący o dofinansowanie w ramach FE SL 2021-2027, będzie dysponował uzyskanymi środkami pieniężnymi.
- Partner wiodący będzie rozdzielał środki finansowe pomiędzy partnerów, zgodnie z zawartą umową o partnerstwie.
- Wszystkie wydatki poniesione w ramach projektu powinny być udokumentowane fakturami lub innymi dokumentami księgowymi o równoważnej wartości dowodowej wystawionymi na partnera wiodącego/partnera projektu, który poniósł dany wydatek w ramach projektu wraz z dowodami ich zapłaty.
- Wnioski o płatność będzie przedstawiał tylko i wyłącznie partner wiodący, ponieważ jest on odpowiedzialny za rozliczenie projektu.
- W przypadku projektu partnerskiego partner wiodący zobowiązany jest wraz z pierwszym wnioskiem o płatność dostarczyć oświadczenie o numerze rachunku bankowego do obsługi projektu, z którego będą ponoszone wydatki partnera

projektu²⁵ (zgodnie [ze wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)).

- Odpowiedzialnym wobec dysponenta środków unijnych (IZ FE SL) będzie tylko i wyłącznie partner wiodący.
- Partner wiodący/partner projektu są zobowiązani do przestrzegania obowiązków dotyczących informacji i promocji. Jednak odpowiedzialność za działania związane z promocją i informacją oraz kontrolą projektu ponosić będzie partner wiodący.
- W przypadku pierwszego wniosku o płatność partner wiodący oraz partnerzy powinni dostarczyć informację o możliwości odzyskania podatku VAT w ramach projektu. W przypadku zaistnienia przesłanek mogących mieć wpływ na ustalenia stanu faktycznego projektu lub okoliczności prawnych związanych z realizowanym projektem lider oraz partnerzy powinni dostarczyć uaktualnioną informację o możliwości odzyskania podatku VAT w ramach projektu²⁶.
- Partnerzy projektu odpowiadają za rzetelne i terminowe przekazywanie partnerowi wiodącemu informacji oraz dokumentacji potrzebnej do rozliczania i raportowania projektu.
- Partner wiodący odpowiada za niezwłoczne i rzetelne przekazywanie informacji na temat realizacji i rozliczenia projektu.
- Partner wiodący oraz wszyscy partnerzy projektu zobowiązani są do przechowywania dokumentów związanych z realizacją projektu w swoich siedzibach w terminie określonym w umowie o dofinansowanie projektu.
- Partnerzy projektu zobowiązani są do dostarczenia dokumentów związanych z realizacją projektu do siedziby partnera wiodącego w celu kontroli w zakresie prawidłowości realizacji projektu dokonywanej przez IZ FE SL oraz inne podmioty uprawnione do jej przeprowadzenia na podstawie odrębnych przepisów.

²⁵ dotyczy wniosków o płatność z wydatkami

²⁶ dotyczy projektów, gdzie całkowity koszt projektu z VAT wynosi co najmniej 5 000 000 euro i VAT jest kosztem kwalifikowalnym oraz dla projektów z pomocą państwa

4.5 Wkład własny

Wkład to **środki finansowe lub wkład niepieniężny** zabezpieczone przez Ciebie, które zostaną przeznaczone na pokrycie **wydatków kwalifikowanych i nie zostaną przekazane w formie dofinansowania**. Wartość wkładu własnego stanowi różnicę między kwotą wydatków kwalifikowanych projektu a kwotą dofinansowania, zgodnie z poziomem dofinansowania dla projektu.

Jako wkład własny w formie finansowej możesz przekazać środki publiczne otrzymane na podstawie innej umowy lub umów. Jednak wysokość tych środków publicznych nie może przekroczyć wartości wkładu własnego. Przekroczenie wartości wkładu własnego skutkuje obniżeniem wartości dofinansowania wskazanego w umowie o dofinansowanie. Przez środki powodujące obniżenie dofinansowania rozumie się środki publiczne otrzymane bezzwrotnie, m.in. dotacje oraz umorzenia pożyczek.

Środki publiczne podlegające zwrotowi, tj. pożyczki nieumorzone, przekraczające wysokość wkładu własnego nie powodują obniżenia dofinansowania, chyba że nastąpi ich ewentualne umorzenie.

Wkład niepieniężny może stanowić część lub całość wkładu własnego. Warunki kwalifikowalności wkładu niepieniężnego reguluje podrozdział 3.3 Wytycznych kwalifikowalności.

Wkład niepieniężny uważa się za wydatek kwalifikowalny, jeżeli został faktycznie wniesiony, tzn. istnieje udokumentowane potwierdzenie jego wykorzystania w ramach projektu (podrozdział 3.1 Wytycznych kwalifikowalności).

4.6 Ewidencja księgową projektu

Konieczność prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej dla wydatków dofinansowanych w ramach projektu jest warunkiem zawartym w umowie o dofinansowanie projektu, jak również w przepisach unijnych. **Nie dotyczy to kosztów pośrednich rozliczonych stawką ryczałtową.**

Ewidencję księgową musisz prowadzić zgodnie z aktualnymi przepisami prawa oraz z uwzględnieniem poniższych zasad, w sposób przejrzysty i pozwalający na uzyskanie informacji wymaganych w zakresie rozliczania i kontroli projektu. Brak spełnienia tego wymogu może skutkować uznaniem niewyodrębnionej operacji gospodarczej za wydatek niekwalifikowalny.

Jesteś zobowiązany do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej w ramach własnego systemu księgowego, co oznacza, że wszystkie operacje związane z danym projektem powinny zostać wyodrębnione w sposób pozwalający na ich identyfikację.

Wszystkie wydatki (w tym wydatki poniesione przed podpisaniem umowy o dofinansowanie) jesteś zobowiązany ująć w wyodrębnionej ewidencji księgowej lub oznaczyć odpowiednim kodem księgowym lub wyodrębnić zgodnie z poniższymi zasadami, pod rygorem uznania niewyodrębnionych wydatków za niekwalifikowalne.

Wyodrębniona ewidencja księgową może polegać na:

- wprowadzeniu dodatkowych rejestrów księgowych, kont syntetycznych, analitycznych i pozabilansowych, pozwalających na wyodrębnienie operacji gospodarczych związanych z danym projektem,
- wprowadzeniu odpowiedniego kodu księgowego pozwalającego na identyfikację wszystkich operacji gospodarczych dotyczących danego projektu.

Ważne jest, aby ewidencja księgową miała odzwierciedlenie w polityce rachunkowości.

Beneficjenci prowadzący księgi rachunkowe i sporządzający sprawozdania finansowe (pełna księgowość prowadzona zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości):

- zobowiązani są do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej projektu w ramach już prowadzonych przez daną jednostkę ksiąg rachunkowych, poprzez wprowadzenie na potrzeby projektu odrębnych kont syntetycznych, analitycznych i pozabilansowych lub odpowiedniego kodu księgowego,
- na kierowniku jednostki (beneficjencie), jako organie odpowiedzialnym za wykonanie obowiązków w zakresie rachunkowości, ciąży obowiązek ustalenia i opisanie zasad dotyczących ewidencji i rozliczania środków otrzymanych w ramach FE SL 2021-2027.

Jeśli, prowadzisz podatkową księgę przychodów i rozchodów zobowiązany jesteś do właściwego oznaczenia w księdze przychodów i rozchodów dokumentów związanych z realizacją projektu, w sposób wykazujący jednoznaczny związek danej operacji gospodarczej z projektem finansowanym w ramach FE SL 2021-2027 – poprzez oznaczenie w podatkowej księdze przychodów i rozchodów w odpowiednich wierszach numeru umowy.

Jeśli nie jesteś zobowiązany na podstawie aktualnych przepisów do prowadzenia ewidencji księgowej musisz prowadzić Zestawienie wszystkich dokumentów księgowych dotyczących realizowanego projektu, według [wzoru stanowiącego element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#).

Wszystkie dokumenty związane z realizacją projektu musisz przechowywać w swojej siedzibie lub w miejscu określonym przez siebie, aby zapewnić ich nienaruszalność i łatwe odszukanie.

4.7 Harmonogram składania wniosków o płatność w ramach projektu

Pamiętaj o złożeniu harmonogramu składania wniosków o płatność za pośrednictwem systemu informatycznego LSI 2021/CST2021 w momencie, gdy Twój projekt zostanie wybrany do dofinansowania. Ponadto czyń to we wskazanych okresach, co kwartał, aż do momentu złożenia wniosku o płatność końcową.

Informacja o kolejnych terminach składania harmonogramów zostanie każdorazowo opublikowana na stronie programu FE SL 2021-2027.

Harmonogram wypełnij starannie, na jego podstawie zabezpieczamy środki na cały okres realizacji projektu.

Zwróć uwagę na kwoty planowanych środków oraz terminy, w których zamierzasz zawnieść o środki. Planując wydatki uwzględnij ewentualne opóźnienia w realizacji projektu.

Kluczowe znaczenie ma podział planowanych środków z wyodrębnieniem wydatków majątkowych i wydatków bieżących.

Nie zapomnij o regularnej aktualizacji harmonogramu i nanoszeniu wszelkich zmian dotyczących ewentualnych zwrotów, jak i wnioskowanych kwot.

Przedstawione w harmonogramie informacje i kwoty powinny odzwierciedlać stan faktyczny w realizacji projektu.

Stosując te wskazówki, unikniesz opóźnień w realizacji płatności.

W harmonogramie w polach dodatkowych wpisz istotne informacje dotyczące realizacji projektu.

Wzór Harmonogramu składania wniosków o płatność wraz z zasadami i instrukcją wypełniania harmonogramu składania wniosków o płatność został zamieszczony na stronie internetowej FE SL 2021-2027. Powyższe dokumenty stanowią [element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#).

4.8 Przekazywanie płatności na rzecz beneficjenta

Płatności prześlemy Tobie w kwocie zatwierdzonej w ramach wniosku o płatność w terminie nie dłuższym niż 80 dni licząc od dnia złożenia kompletnego i prawidłowo wypełnionego wniosku o płatność, pozwalającego IZ FE SL ustalić czy kwota jest należna z zastrzeżeniem że warunkiem rozliczenia wydatków lub/i przekazania dofinansowania jest:

- a. złożenie przez Ciebie wraz z załącznikami (w tym zestawienie Klasyfikacja budżetowa - zgodnie [ze wzorem stanowiącym element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)) poprawnego, kompletnego i spełniającego wymogi formalne, merytoryczne i rachunkowe wniosku o płatność, pozwalającego ustalić czy kwota jest należna oraz w jakim podziale na źródła (UE i BP) i rodzaj wydatków (bieżące i majątkowe) powinna być wypłacona;
- b. dokonanie pozytywnej weryfikacji oraz poświadczenia faktycznego i prawidłowego poniesienia wydatków, a także ich kwalifikowalność.

Bieg terminu płatności może zostać wstrzymany przez IZ FE SL w sytuacji gdy informacje przedstawione przez Ciebie nie pozwalają IZ FE SL ustalić czy kwota jest należna.

Warunki złożenia wniosku oraz rodzaje dokumentów będących załącznikami wniosku o płatność wskazano w pkt 4.1.

Środki finansowe w ramach realizacji projektu przekaże Tobie płatnik – **Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)** na podstawie zlecenia płatności wystawianego przez IZ FE SL (płatność z budżetu środków europejskich) lub na podstawie dyspozycji płatności (dotacja celowa z budżetu państwa) sporządzanej przez IZ FE SL, zgodnie z terminarzem płatności środków europejskich obowiązującym w BGK, pod warunkiem dostępności środków, zgodnie z postanowieniami umowy/decyzji o dofinansowaniu projektu.

Terminarz płatności środków europejskich dostępny jest na stronie [Banku Gospodarstwa Krajowego](#) . Można go odnaleźć wybierając ścieżkę dostępu:

Strona główna >Programy i fundusze > Programy > Obsługa płatności ze środków europejskich i krajowego współfinansowania > O Programie

Jeśli jesteś państwową jednostką budżetową, pamiętaj aby środki na realizację projektów w ramach FE SL 2021-2027 zabezpieczyć w swoim budżecie. Wydatki na realizowane przez Ciebie projekty powinny być ujęte w Twoich planach finansowych, a następnie w części budżetowej właściwego ministra (dysponenta), któremu podlegasz. Samodzielnie składasz zlecenia płatności w portalu BGK w celu bieżącego regulowania zobowiązań, wynikających z otrzymanych od wykonawców faktur/rachunków/obciążeń w ramach realizowanego projektu. W ramach porozumienia IZ FE SL upoważni Ciebie do składania zleceń płatności. Abyś mógł samodzielnie składać zlecenia płatności konieczne jest zawarcie umowy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, a także posiadanie zgody dysponenta części budżetowej.

4.9 Zwrot środków przez beneficjenta

Zwrot niewykorzystanej zaliczki w terminie

Zwrotu niewykorzystanej zaliczki w terminie dokonaj na rachunek bankowy, z którego otrzymałeś środki tj.

- w przypadku niewykorzystanej zaliczki pochodzącej ze środków **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) lub Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)**:

na rachunek Ministra Finansów nr:

17 1130 0007 0020 0660 2620 0016

W tytule przelewu obowiązkowo wpisz:

- nr projektu:
- numer zlecenia płatności (znajdziesz go w tytule otrzymanej płatności):.....

- tytuł zwrotu: niewykorzystana zaliczka – należność główna

W przypadku błędnych lub niekompletnych danych zamieszczonych w tytule przelewu wszelkie wyjaśnienia niezwłocznie przekaż do Banku Gospodarstwa Krajowego, na adres: bgkzlecenia@bgk.com.pl

- w przypadku niewykorzystanej zaliczki pochodzącej ze środków **budżetu państwa (BP)**:

na rachunek **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego** odpowiadający priorytetowi w ramach którego dany projekt jest realizowany, zgodnie z wykazem rachunków UM WSL

W tytule przelewu obowiązkowo wpisz:

- nr projektu:
- datę i kwotę otrzymanej zaliczki:
- tytuł zwrotu: niewykorzystana zaliczka – należność główna

W przypadku błędnych lub niekompletnych danych zamieszczonych w tytule przelewu wszelkie wyjaśnienia niezwłocznie przekaż do IZ FE SL, na adres: zwroty@slaskie.pl

Zwrot odsetek bankowych (nie dotyczy JST)

Zgodnie z § 4 ust. 7 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa, odsetki od przekazanych w formie zaliczki środków zgromadzonych przez beneficjenta na wyodrębnionym rachunku do obsługi projektu finansowanego z udziałem środków europejskich (...) są przekazywane przez beneficjenta (...) na rachunek instytucji, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu (...).

Odsetki bankowe wygenerowane na rachunku bankowym beneficjenta przeznaczonym do obsługi zaliczki przekaż na rachunek **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego** odpowiadający priorytetowi, w ramach którego dany projekt jest realizowany, zgodnie z wykazem rachunków UM WSL.

Pozostałe zwroty (EFRR, FST, BP)

w tym m.in. nierozliczone zaliczki, niewykorzystane zaliczki zwracane po terminie, środki nieprawidłowo wydatkowane, pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości, wydatkowane z naruszeniem procedur, dofinansowanie od wydatku niekwalifikowalnego (w tym niekwalifikowalny VAT), itp. wraz z odsetkami podatkowymi dokonaj na rachunek **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego** odpowiadający priorytetowi, w ramach którego dany projekt jest realizowany, zgodnie z wykazem rachunków UM WSL.

W tytule przelewu obowiązkowo wpisz:

- nr projektu:
- datę i kwotę otrzymanej płatności:
- tytuł zwrotu: np. nierozliczona zaliczka, niekwalifikowalny VAT itp.

W przypadku błędnych lub niekompletnych danych zamieszczonych w tytule przelewu wszelkie wyjaśnienia należy niezwłocznie przekazać do IZ FE SL, na adres: zwroty@slaskie.pl

Naliczanie odsetek podatkowych

Odsetki podatkowe powinny być liczone od dnia przekazania środków na rzecz beneficjenta (**włącznie z tym dniem**) do dnia zwrotu środków lub do dnia wpływu do IZ FE SL pisemnej zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, jeżeli taka zgoda została wyrażona (**włącznie z tym dniem**).

Wyślij drogą elektroniczną potwierdzenie przekazania środków na rachunek UM WSL, na adres: zwroty@slaskie.pl

Odsetki naliczane są wg wzoru podanego w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunku.

$$(Kz \times L \times O)/365 = On=Opz$$

gdzie poszczególne symbole i liczby oznaczają:

Kz – kwota zaległości,

L – liczba dni zwłoki,

O – stawka odsetek za zwłokę w stosunku rocznym,

365 – liczba dni w roku,

On – kwota odsetek,

Opz – kwota odsetek po zaokrągleniu do pełnych złotych - zgodnie z art. 63 §1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, **końcówki kwot wynoszące mniej niż 50 groszy pomija się, a końcówki wynoszące 50 i więcej groszy podwyższa się do pełnych złotych.**

W przypadku, gdy wpłata nie pokrywa w całości należności głównej wraz z odsetkami zgodnie z art. 55 §2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa wpłatę tę zalicza się proporcjonalnie na poczet kwoty należności głównej i odsetek w stosunku, w jakim, w dniu wpłaty, pozostaje kwota zaległości podatkowej do kwoty odsetek za zwłokę.

Zgodnie z art. 54 §1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa „**odsetek za zwłokę nie nalicza się**, jeżeli wysokość odsetek nie przekraczałaaby trzykrotności wartości opłaty pobieranej przez operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe za traktowanie przesyłki listowej jako przesyłki poleconej”.

W razie pytań pisz na adres: zwroty@slaskie.pl

Wykaz rachunków UM WSL do obsługi FE SL 2021-2027

Priorytet I – Fundusze Europejskie na inteligentny rozwój	08 1240 6292 1111 0011 2959 4070
Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój	04 1240 6292 1111 0011 2959 4142
Priorytet III – Fundusze Europejskie dla zrównoważonej mobilności	12 1240 6292 1111 0011 2959 4386
Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla sprawnego transportu	35 1240 6292 1111 0011 2959 4748
Priorytet VIII – Fundusze Europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca	06 1240 6292 1111 0011 2959 4979
Priorytet IX – Fundusze Europejskie na rozwój terytorialny	20 1240 6292 1111 0011 2959 5309
Priorytet X – Fundusze Europejskie na transformację	37 1240 6292 1111 0011 2959 5585

5 Zasady przeprowadzania kontroli projektów

Kontrola towarzyszy realizacji każdego projektu, któremu udzielone zostało wsparcie z funduszy unijnych. Jest obowiązkowym elementem w trakcie jego trwania lub krótko po zakończeniu, poprzedzając ostateczne rozliczenie. Może też nastąpić w trakcie okresu trwałości projektu. Do procesu kontroli zastosowanie mają: ustawa wdrożeniowa, umowa o dofinansowanie projektu, Wytyczne dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027 oraz przewodnik.

5.1 Rodzaje kontroli

Projekt będzie mógł podlegać następującym kontrolom:

1. Kontrola doraźna

- przeprowadzana jest w związku z podejrzeniem wystąpienia nieprawidłowości,
- IZ FE SL nie musi przekazywać zawiadomienia o jej rozpoczęciu,
- kończy się ona informacją pokontrolną (a po wniesieniu zastrzeżeń – ostateczną informacją pokontrolną)

2. Wizyta monitoringowa

- celem wizyty może być m.in. wczesne identyfikowanie ewentualnych zagrożeń i nieprawidłowości, monitorowanie postępu w realizacji projektu, weryfikacja sposobu realizacji projektu w miejscu wykonywania zadań merytorycznych,
- IZ FE SL nie musi przekazywać zawiadomienia o jej rozpoczęciu,
- kończy się ona pismem informującym o zakończeniu czynności kontrolnych w związku z odbyciem wizyty.

3. Kontrola zamówień

- obejmuje kontrolę zamówień:
 - a. udzielonych na podstawie ustawy PZP,
 - b. udzielonych zgodnie z przepisami prawa innymi niż PZP, na podstawie których wyłącza się stosowanie PZP,
 - c. udzielonych na podstawie zasady konkurencyjności (zgodnie z wytycznymi kwalifikowalności oraz przewodnikiem),
 - d. o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto (do których nie ma zastosowania ustawa PZP) wszczętych przed ogłoszeniem regulaminu wyboru.
- kontrolowane są zamówienia, które zostały zakwalifikowane jako te wysokiego ryzyka (m.in. po sporządzeniu [matrycy ryzyka](#) – zgodnie z podrozdziałem 5.2),
- jeżeli kontrola odbywa się w siedzibie IZ FE SL albo jest kontrolą doraźną IZ FE SL nie musi przekazywać zawiadomienia o jej rozpoczęciu,
- kończy się ona informacją pokontrolną (a po wniesieniu zastrzeżeń - ostateczną informacją pokontrolną).

4. **Kontrola planowa realizacji rzeczowej projektu**

- zwykle przeprowadza się ją po wykazaniu przez beneficjenta we wnioskach o płatność co najmniej 50% realizacji finansowej projektu, ale przed zatwierdzeniem przez IZ FE SL wniosku o płatność końcową,
- kontrolowane są projekty, które IZ FE SL zakwalifikuje jako te wysokiego ryzyka (IZ FE SL robi dla projektów analizę ryzyka),
- IZ FE SL przekazuje zawiadomienie o jej rozpoczęciu,
- kończy się ona informacją pokontrolną (a po wniesieniu zastrzeżeń - ostateczną informacją pokontrolną).

5. **Kontrola na zakończenie realizacji projektu**

- jest obowiązkowa i przeprowadza się ją po złożeniu przez beneficjenta wniosku o płatność końcową, ale przed wypłaceniem środków o które zawnioskował,
- polega ona na potwierdzeniu na poziomie IZ FE SL kompletności dokumentacji niezbędnej do zapewnienia właściwej ścieżki audytu,
- po jej zakończeniu nie jest przekazywany do beneficjenta żaden dokument pokontrolny.

6. **Kontrola administracyjna tj. weryfikacja wniosków o płatność beneficjenta**

- o której mowa w Rozdziale 4.

7. **Kontrola trwałości** – prowadzona po zakończeniu realizacji projektu – co do zasady podczas tej kontroli sprawdzeniu podlega, czy nie zaszły w projekcie niedozwolone modyfikacje polegające na:

- zaprzestaniu działalności lub przeniesieniu jej poza obszar wsparcia finansowany z FE SL 2021-2027;
- zmianie własności elementu infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści;
- istotnej zmianie wpływającej na charakter projektu, jego cele lub warunki wdrażania, mogąca doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych założeń.

8. **Kontrola krzyżowa** – prowadzona jest w sytuacji uzasadnionego podejrzenia, iż mogło dojść do podwójnego finansowania wydatków.

9. **Inne kontrole** – realizowane na podstawie odrębnych przepisów bezpośrednio przez Komisję Europejską, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, Instytucję Audytową (czyli właściwa Krajowa Administracja Skarbowa) lub Najwyższą Izbę Kontroli i inne. Instytucje te mogą weryfikować prawidłowość prowadzenia zamówień publicznych, ocen oddziaływania na środowisko lub udzielania pomocy publicznej.

Kontrole mogą być przeprowadzone:

- w siedzibie IZ FE SL lub w innym miejscu świadczenia pracy przez osoby kontrolujące lub w innym miejscu świadczenia usług na rzecz IZ FE SL,
- w siedzibie beneficjenta lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego,
- w miejscu realizacji projektu.

Komunikacja podczas kontroli odbywa się za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności za pomocą:

- poczty elektronicznej,
- ePUAP/e-Doręczenia,
- za pośrednictwem systemu informatycznego CST2021.

Pamiętaj!

Składane przez beneficjenta wyjaśnienia muszą być podpisane przez osobę do tego upoważnioną.

Niedopuszczalne jest przekazywanie dokumentów na nośnikach danych typu: karta pamięci, dysk zewnętrzny, pendrive, płyta CD/DVD czy pamięć flash.

Kwestie związane z kontrolą projektu uregulowane są m.in. w:

- umowie o dofinansowanie,
- ustawie wdrożeniowej,
- ustawie PZP,
- Wytycznych dotyczących kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027,
- Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Pamiętaj!

Jeżeli projekt (w tym zamówienia) był skontrolowany przez inne podmioty niż IZ FE SL, musisz niezwłocznie przesłać protokół pokontrolny wraz z informacją o ewentualnych zaleceniach pokontrolnych.

5.2 Kontrola zamówień

Kontroli podlegają w szczególności zamówienia:

- udzielone na podstawie ustawy PZP,
- udzielone zgodnie z przepisami prawa innymi niż PZP, na podstawie których wyłącza się stosowanie PZP,
- udzielone na podstawie zasady konkurencyjności (zgodnie z wytycznymi kwalifikowalności oraz przewodnikiem),
- o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto (do których nie ma zastosowania ustawa PZP) wszczęte przed ogłoszeniem regulaminu wyboru.

Uwaga!

IZ FE SL zamieszcza informacje o przeprowadzonych kontrolach zamówień udzielonych na podstawie ustawy PZP, w tym dokument kończący kontrolę, w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej, w terminie 30 dni od dnia zakończenia kontroli.

Centralny System Teleinformatyczny (CST2021)

Sposób funkcjonowania systemu został opisany m.in. w Instrukcji użytkownika aplikacji SL2021 Projekty oraz Instrukcji Użytkownika Aplikacji SL2021 – moduł Zamówienia Publiczne.

Zamówienia (o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto) dotyczące wydatków kwalifikowalnych należy przysyłać w CST 2021 na bieżąco (niezwłocznie po udzieleniu zamówienia, tj. po podpisaniu umowy z wykonawcą).

Uwaga!

Nie przesyła się zamówień związanych z wydatkami niekwalifikowalnymi.

Nie przesyła się zamówień, których wartość szacunkowa nie przekracza kwoty 50 000 zł netto.

W systemie CST2021 (moduł Zamówienia Publiczne) do zamówienia należy dołączyć:

- wypełnioną wcześniej [matrycę ryzyka](#)²⁷ (wzory matryc zgodnie z [załącznikami stanowiącymi element zasad realizacji FE SL 2021-2027](#)),
- protokół z postępowania,
- kontrakt (kontrakty) zawarty w wyniku postępowania,
- wyniki kontroli przeprowadzonych przez inne niż IZ FE SL podmioty (o ile zostały przeprowadzone).

Jeżeli po wypełnieniu matrycy okaże się, że zamówienie jest wysokiego ryzyka, w CST 2021 trzeba dołączyć kompletną dokumentację z zamówienia jeszcze przed przesłaniem zamówienia.

Jeżeli zamówienie jest niskiego ryzyka, do zamówienia nie dołącza się innych dokumentów z procedury udzielenia zamówienia.

Wykaz dokumentów z zamówień udzielonych na podstawie ustawy Pzp znajduje się na stronach Biuletynu Informacji Publicznej [Kwestionariusz kontroli](#)

Przykładowy wykaz dokumentów z zamówień udzielanych na podstawie zasady konkurencyjności i zamówień o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto (do których nie ma zastosowania ustawa PZP) wszczętych przed ogłoszeniem regulaminu wyboru:

- dokumenty dotyczące ustalenia wartości szacunkowej zamówienia (wraz z datą szacowania),
- potwierdzenie publikacji zapytania ofertowego wraz z jego treścią i załącznikami,
- zmiany zapytania ofertowego,
- pytania, które zadali wykonawcy wraz z odpowiedziami na nie,
- wszystkie oferty złożone w postępowaniu wraz z potwierdzeniem ich wpływu,
- dokument potwierdzający badanie wykonawców pod kątem przesłanek wykluczenia na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (np. oświadczenie wykonawcy) – dotyczy zamówień wszczętych od 16.04.2022 r.,
- korespondencja prowadzona w toku oceny ofert i wyboru najkorzystniejszej oferty,
- informacja o wyniku postępowania,
- oświadczenia osób związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem postępowania o powiązaniach osobowych i kapitałowych z wykonawcami,

²⁷ Wybór [matrycy](#) zależy od tego czy zamówienie zostało przeprowadzone na podstawie ustawy PZP czy na podstawie zasady konkurencyjności

- protokół postępowania,
- umowa z wykonawcą wraz z ewentualnymi zmianami,
- protokoły odbioru.

Zgodnie z wytycznymi kwalifikowalności (sekcja 3.2.2 pkt 7), w celu uniknięcia konfliktu interesów, w przypadku beneficjenta, który nie jest zamawiającym w rozumieniu PZP, zamówienia nie mogą być udzielane podmiotom powiązanym z nim osobowo lub kapitałowo, dlatego IZ FE SL może żądać przedstawienia dokumentów potwierdzających brak takich powiązań.

Uwaga!

Jeżeli do CST 2021 (moduł Zamówienia Publiczne) nie dołączono dokumentów z przesłanego zamówienia lub dokumenty zawierają błędy, zamówienie zostanie wycofane przez pracownika IZ FE SL celem poprawy danych / uzupełnienia dokumentów. Po poprawieniu danych lub uzupełnieniu załączników trzeba ponownie przesłać w CST 2021 zamówienie i kontrakt.

Jeżeli mimo wezwania do poprawy danych/ uzupełnienia dokumentów, nadal nie będzie w systemie CST2021:

- zestawienia zamówień,
- matryc ryzyka dla zamówień wskazanych w zestawieniu,
- protokołów z postępowań o udzielenie zamówień,
- kontraktów zawartych w wyniku postępowań o udzielenie zamówień,
- wyników kontroli przeprowadzonych przez inne niż IZ FE SL podmioty

lub ponownie przesłane dokumenty nadal będą zawierały błędy, IZ FE SL może uznać wydatki (w zakresie zamówień których dotyczą) za niekwalifikowalne.

Jeżeli z przyczyn technicznych dołączenie w CST 2021 wymaganych dokumentów nie będzie możliwe, dopuszcza się inne sposoby przesłania dokumentów z zastrzeżeniem, że nie może to być nośnik danych typu karta pamięci, dysk zewnętrzny, pendrive, płyta CD/DVD czy pamięć flash.

Alternatywny sposób przekazania danych należy ustalić z przedstawicielem Referatu kontroli projektów w Departamencie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej: FR-RKPR).

Z uwagi na ograniczenia techniczne w CST 2021 (moduł Zamówienia Publiczne) i brak możliwości wyboru trybów pozaustawowych, w przypadku:

- zamówień udzielanych na podstawie zasady konkurencyjności i zamówień o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto (do których nie ma zastosowania ustawa PZP) wszczętych przed ogłoszeniem regulaminu wyboru trzeba wybrać z listy opcję „tryb podstawowy”;

- zamówień wyłączonych ze stosowania zasady konkurencyjności lub ustawy PZP trzeba wybrać z listy opcję „zamówienie z wolnej ręki”.

W polu „uwagi” należy wpisać odnośnik do strony postępowania.

W polu „wartość zamówienia” należy wpisać wartość szacunkową, a nie wartość zawartej umowy. Wartość kontraktu uzupełnia się przy tworzeniu kontraktu z wykonawcami (kolejny krok po utworzeniu i przesłaniu zamówienia).

Kontrola aneksów do umów z wykonawcami

Co do zasady weryfikacji podlegają aneksy do umów z tych postępowań, które podlegały kontroli.

Jeżeli w chwili przesyłania w CST2021 zamówienia/ kontraktu zawarto aneksy do umowy z wykonawcą, wówczas od razu trzeba dołączyć dokumenty z tym związane.

Jeżeli aneksy zostały zawarte po kontroli zamówienia, wówczas prawidłowość zawarcia aneksów sprawdzana jest zwykle po złożeniu wniosku o płatność końcową.

Po złożeniu wniosku o płatność końcową przedstawiciel FR-RKPR zapyta beneficjenta czy do kontrolowanych wcześniej umów zawarto aneksy. Jeżeli tak, to zamówienie zostanie zwrócone w CST2021 do poprawy celem uzupełnienia dokumentów niezbędnych do weryfikacji aneksów. Możliwe jest też przekazanie dokumentów w inny, ustalony z przedstawicielem FR-RKPR sposób.

Jeżeli w wyniku czynności sprawdzających zaistnieje podejrzenie wystąpienia nieprawidłowości, IZ FE SL może wszcząć kontrolę doraźną.

Prawidłowość zawarcia aneksów może być też sprawdzona przez IZ FE SL np. podczas kontroli zamówień, kontroli doraźnej czy kontroli planowej realizacji rzeczowej projektu.

5.3 Kontrola planowa realizacji rzeczowej projektu

Po wykazaniu we wnioskach o płatność co najmniej 50% realizacji finansowej projektu IZ FE SL robi analizę ryzyka.

Jeżeli w wyniku tej analizy projekt zostanie zakwalifikowany jako wysokiego ryzyka, IZ FE SL skontroluje realizację rzeczową. Taka kontrola planowa odbywa się po przedstawieniu we wnioskach o płatność co najmniej 50% wydatków, ale przed zatwierdzeniem przez IZ FE SL wniosku o płatność końcową.

Przed rozpoczęciem kontroli beneficjent zostaje o niej odpowiednio wcześniej zawiadomiony. Czynności sprawdzające odbywają się albo w siedzibie IZ FE SL albo w siedzibie beneficjenta (lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego) lub w miejscu realizacji projektu.

Kontrola obejmuje takie dokumenty jak:

- dokumenty finansowe: faktury, rachunki, listy płac lub inne równoważne dokumenty finansowo – księgowo;

- dokumenty potwierdzające zgodność działań projektowych z politykami wspólnotowymi (m.in. zgodność wdrażania projektu z zasadami równościowymi: zasadą równości szans i niedyskryminacji oraz zasadą równości kobiet i mężczyzn);
- dokumenty potwierdzające postęp w osiągnięciu założonych wskaźników produktu/rezultatu;
- dokumenty bezpośrednio związane z realizacją projektu: decyzje administracyjne, pozwolenia, opinie, raporty, informacje z kontroli projektu przeprowadzonych przez uprawnione do tego podmioty (informacje pokontrolne, protokoły, wyniki kontroli, wystąpienia pokontrolne, zalecenia pokontrolne, potwierdzenie wykonania zaleceń itp.);
- dokumenty związane z inwestycją: dziennik budowy, dokumentacja projektowa powykonawcza, dokumenty potwierdzające odbiór robót, usług, dostaw;
- dokumenty związane z działaniami informacyjno-promocyjnymi m.in.: informacje o projekcie publikowane na stronie internetowej beneficjenta/projektu, artykuły prasowe - oryginały/kserokopie gazet i czasopism (w których były zamieszczane informacje dot. projektu), nagrania radiowe i telewizyjne, jeżeli tą drogą informowano o projekcie, wydruki ze stron internetowych;
- dodatkowo dla projektów grantowych m.in.:
 - a. regulamin naboru grantobiorców;
 - b. wnioski o przyznanie grantów;
 - c. umowy o powierzenie grantu;
 - d. wnioski o wypłatę grantów - wraz z załącznikami;
 - e. materiały dotyczące weryfikacji kwalifikacji podmiotowej grantobiorców (m.in. dokumenty potwierdzające weryfikację źródłową oświadczeń składanych przez grantobiorców);
 - f. dokumenty wygenerowane zgodnie z systemem kontroli grantobiorców.

Uwaga!

IZ FE SL może żądać jeszcze innych dokumentów, jeżeli jest to konieczne do stwierdzenia kwalifikowalności wydatków.

6 Odzyskiwanie i zwrot środków, w tym skutki niewykonania zobowiązania zwrotu środków

W przypadku stwierdzenia przez IZ FE SL nieprawidłowości w zakresie wydatkowania środków dofinansowania, która wypełnia którąkolwiek z przesłanek określonych w art. 207 UFP tj.:

- wykorzystania niezgodnie z przeznaczeniem,
- wykorzystania z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 UFP,
- pobrania nienależnie lub w nadmiernej wysokości

dofinansowanie podlega zwrotowi na zasadach i w terminach w określonych w UFP.

Jeśli nie dokonasz zwrotu środków na zasadach i w terminach określonych w art. 207 UFP, podejmiemy czynności zmierzające do odzyskania dofinansowania z wykorzystaniem dostępnych środków prawnych.

W przypadku, gdy doszło do wypłaty środków dofinansowania, której nie można zaklasyfikować do żadnej z przesłanek określonych w art. 207 UFP, jesteś zobowiązany do dokonania zwrotu środków w terminie 14 dni od wystąpienia okoliczności wskazujących na konieczność zwrotu dofinansowania oraz przekazania informacji pisemnej do IZ FE SL o powodach dokonanego zwrotu. Wówczas, po zbadaniu okoliczności, każdorazowo otrzymasz pisemnie stanowisko IZ FE SL o zaakceptowaniu lub braku akceptacji zwrotu w dokonanej formie.

W przypadku, gdy wskazane okoliczności spełniają przesłanki wskazane w art. 207 UFP, podejmiemy działania dotyczące odzyskania środków w trybie przewidzianym UFP.

W każdym przypadku zostaniesz pisemnie poinformowany o stanowisku IZ FE SL.

W przypadku, gdy nie dokonasz zwrotu w przewidzianym terminie, stanowi to naruszenie warunków umowy o dofinansowanie co skutkuje wystąpieniem nieprawidłowości.

W konsekwencji wystąpienia nieprawidłowości zastosowane zostaną procedury odzyskiwania środków ze wszystkimi konsekwencjami przewidzianymi w art. 207 UFP i umowie o dofinansowanie.

7 Zamówienia w ramach projektu

Do oceny prawidłowości przeprowadzenia postępowania, stosuje się przepisy i zasady obowiązujące w dniu jego wszczęcia.

Jeżeli ogłoszona w trakcie realizacji projektu wersja wytycznych kwalifikowalności oraz przewodnika wprowadza rozwiązania korzystniejsze dla beneficjenta, IZ FE SL będzie je stosować.

7.1 Zasady ogólne udzielania zamówień

1. Wydatki muszą być poniesione w sposób racjonalny, efektywny, przejrzysty z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów.
2. Przy udzielaniu zamówień wszyscy beneficjenci zobligowani są do stosowania zasad:
 - swobodnego przepływu towarów (w rozumieniu art. 34 TFUE),
 - prawa przedsiębiorczości (w rozumieniu art. 49 TFUE),
 - swobody świadczenia usług (w rozumieniu art. 56 TFUE),
 - niedyskryminacji (w rozumieniu art. 18 TFUE),
 - równego traktowania (por. art. 1 Protokołu (nr 26) w sprawie usług świadczonych w interesie ogólnym),
 - przejrzystości,
 - uczciwej konkurencyjności,
 - proporcjonalności,
 - bezstronności i obiektywizmu,
 - jawności,
 - pisemności (art. 78 i art. 78¹ kodeksu cywilnego).

Celem zachowania tych zasad:

- należy zagwarantować możliwość swobodnego konkurowania podmiotom krajowym i zagranicznym,
- wszyscy uczestnicy postępowania muszą być traktowani na równych prawach przez zamawiającego,
- przy ocenie ofert zamawiający musi maksymalnie ograniczyć subiektywne odczucia i osobiste preferencje,
- niedozwolone jest wybiórcze stawianie wymagań jedynie w stosunku do niektórych podmiotów i rezygnacja z nich w stosunku do innych,
- zamawiający musi upublicznić wszystkie warunki, które bierze pod uwagę przy wyborze najkorzystniejszej oferty (m.in. warunki udziału, kryteria oceny ofert, warunki realizacji zamówienia),

- warunki udziału w postępowaniu muszą być uzasadnione wartością zamówienia, charakterystyką, zakresem, stopniem złożoności lub warunkami realizacji zamówienia,
 - warunki udziału w postępowaniu i opis sposobu oceny ich spełniania muszą być proporcjonalne do przedmiotu zamówienia,
 - zakazane jest stawianie wymogów, które ograniczają dostęp do zamówienia podmiotom mogącym należycie je wykonać,
 - kryteria oceny ofert nie mogą być ustalone w sposób zawężający konkurencję,
 - kryteria oceny ofert nie mogą się odnosić do właściwości wykonawcy,
 - wybór oferty w sposób niezgodny z ustalonymi w zapytaniu ofertowym kryteriami oceny ofert jest zakazany,
 - przy udzielaniu zamówień należy zapewnić bezstronność procedur;
 - opis przedmiotu zamówienia nie może być dyskryminacyjny,
 - zakazane jest opisanie przedmiotu zamówienia poprzez wymaganie parametrów, które wskazują na konkretny produkt lub konkretnego wykonawcę,
 - w postępowaniu nie mogą brać udziału wykonawcy, którzy wykonywali czynności związane z przygotowaniem zamówienia, jeżeli udział tych osób utrudnia uczciwą konkurencję,
 - w postępowaniu nie mogą brać udziału wykonawcy, którzy posługiwali się przy sporządzeniu oferty osobami uczestniczącymi w przygotowaniu postępowania, o ile udział tych osób utrudnia uczciwą konkurencję,
 - niedozwolony jest wybór oferty wykonawcy niespełniającego warunków udziału w postępowaniu,
 - niedozwolone jest wykluczenie wykonawcy spełniającego warunki udziału w postępowaniu,
 - gdy zwycięski wykonawca odstąpi od zawarcia umowy, zamawiający może podpisać umowę tylko z drugim w rankingu wykonawcą spełniającym warunki postępowania.
3. W przypadku, gdy po przeprowadzeniu postępowania okaże się, że cena najkorzystniejszej oferty przekracza kwotę danego progu tj.:
- 50 000 zł netto – zasada konkurencyjności,
 - 130 000 zł netto – ustawa PZP,
- zamówienie należy unieważnić i przeprowadzić nowe postępowanie z zastosowaniem właściwej procedury. Wybór oferty z naruszeniem tej zasady może skutkować uznaniem wydatku za niekwalifikowalny.
4. Aby zachować ścieżkę audytu, wszelkie czynności wykonywane przy udzielaniu zamówień muszą być udokumentowane a zgromadzone dokumenty muszą być zarchiwizowane.

5. W przypadku postępowań wszczętych od 16.04.2022 r. o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wykonawcy, którzy nie podlegają wykluczeniu na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego. Zamawiający musi udokumentować, że zbadał te podstawy wykluczenia (np. oświadczenie wykonawcy).

Pamiętaj!

W przypadku naruszenia przez Ciebie zasad udzielania zamówień, o których mowa w rozdziale 7, określonych w:

- ustawie PZP,
- Traktacie o Unii Europejskiej i Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
- wytycznych kwalifikowalności (dot. zamówień przeprowadzonych zgodnie z procedurą zasady konkurencyjności),
- przewodniku (dot. także zamówień wszczętych przed ogłoszeniem regulaminu wyboru projektów)

IZ FE SL uznaje całość lub część wydatków za niekwalifikowalne zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi sposobu korygowania nieprawidłowych wydatków na lata 2021-2027.

7.2 Zamówienia o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto wszczęte przed ogłoszeniem regulaminu wyboru projektów

(dotyczy zamówień, które nie są udzielane na podstawie ustawy PZP)

Zamówienia o wartości szacunkowej przekraczającej 50 000 zł netto (do których nie ma zastosowania ustawa PZP) wszczętych przed ogłoszeniem regulaminu wyboru projektów należy udzielić zgodnie z procedurą właściwą dla zasady konkurencyjności (opisaną w wytycznych kwalifikowalności).

Komunikacja w postępowaniu o udzielenie zamówienia, w tym ogłoszenie zapytania ofertowego, składanie ofert odbywa się pisemnie za pomocą Bazy konkurencyjności.

Uwaga!

Udzielenie zamówienia w opisany sposób jest jednym z warunków do uznania wydatku za kwalifikowalny.

8 Wydatki i ich kwalifikowalność w ramach FE SL 2021-2027 (EFRR, FST)

Zasady ogólne

Do oceny kwalifikowalności wydatków zastosowanie mają zasady określone w Wytycznych kwalifikowalności, przepisy zamieszczone w tym dokumencie, SZOP, zapisach regulaminów wyboru projektów, jak również zapisach wskazanych w podstawach prawnych pomocy publicznej (jeśli wystąpi).

Poniżej prezentujemy ogólne zasady związane z kwalifikowalnością wydatków, które w sposób szczegółowy opisane są w wytycznych dot. kwalifikowalności:

Koszty bezpośrednie i pośrednie

W tej perspektywie, we wniosku o dofinansowanie będziesz wykazywał koszty bezpośrednie oraz zasadniczo koszty pośrednie. Szczegóły w tym zakresie wskazaliśmy w następujących rozdziałach.

Ocena kwalifikowalności wydatku

Na etapie oceny wniosku o dofinansowanie dokonujemy oceny kwalifikowalności planowanych wydatków w ramach Twojego projektu. Przyjęcie danego projektu do realizacji i podpisanie umowy o dofinansowanie/podjęcia decyzji o dofinansowaniu nie oznacza, że wszystkie wydatki, które przedstawiłeś we wniosku o płatność w trakcie realizacji projektu zostaną poświadczane, zrefundowane lub rozliczone (w przypadku systemu zaliczkowego). Weryfikacja kwalifikowalności wydatków następuje również w trakcie realizacji inwestycji.

Zgodnie z postanowieniami wytycznych kwalifikowalności, ocena kwalifikowalności poniesionego wydatku jest prowadzona również po zakończeniu realizacji projektu w zakresie obowiązków nałożonych umową/decyzją o dofinansowanie projektu oraz wynikających z przepisów prawa.

Termin ponoszenia wydatków

Zgodnie z zapisami wytycznych kwalifikowalności, podrozdział 2.1, okresem kwalifikowalności faktycznie poniesionych wydatków jest okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2029 r. z zastrzeżeniem zasad dotyczących pomocy publicznej.

Szczegółowe warunki w zakresie okresu kwalifikowalności znajdziesz w części 2.1. wytycznych kwalifikowalności.

Podmiot ponoszący wydatki kwalifikowalne

1. Podmiotami upoważnionymi do ponoszenia wydatków kwalifikowanych są: beneficjent, partner projektu w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej, partner prywatny w projekcie hybrydowym, o którym mowa w art. 40 ustawy wdrożeniowej, podmiot upoważniony przez beneficjenta do ponoszenia wydatków.
2. Do wszystkich wydatków kwalifikowalnych mają zastosowanie te same wymogi dotyczące ich ponoszenia, dokumentowania itp. bez względu na to, czy wydatek został poniesiony przez beneficjenta, partnera projektu w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej, partnera prywatnego w projekcie hybrydowym, o którym mowa w art. 40 ustawy wdrożeniowej, czy podmiot upoważniony przez beneficjenta do ponoszenia wydatków. Wymogi te znajdziesz w wytycznych kwalifikowalności, w części 2.2. Ogólne warunki kwalifikowalności, ustęp 1.

Szczegółowe wskazania w zakresie podmiotu ponoszącego wydatki kwalifikowane znajdziesz w wytycznych kwalifikowalności, w sekcji 3.1.1. Podmiot upoważniony do ponoszenia wydatków, oraz w części 2.2. Ogólne warunki kwalifikowalności, ustęp 2.

Podatek VAT

Kwalifikowalność podatku VAT znajdziesz w art. 64 ustęp 1 lit. c) rozporządzenia ogólnego oraz podrozdziale 3.5. Podatek od towarów i usług wytycznych kwalifikowalności.

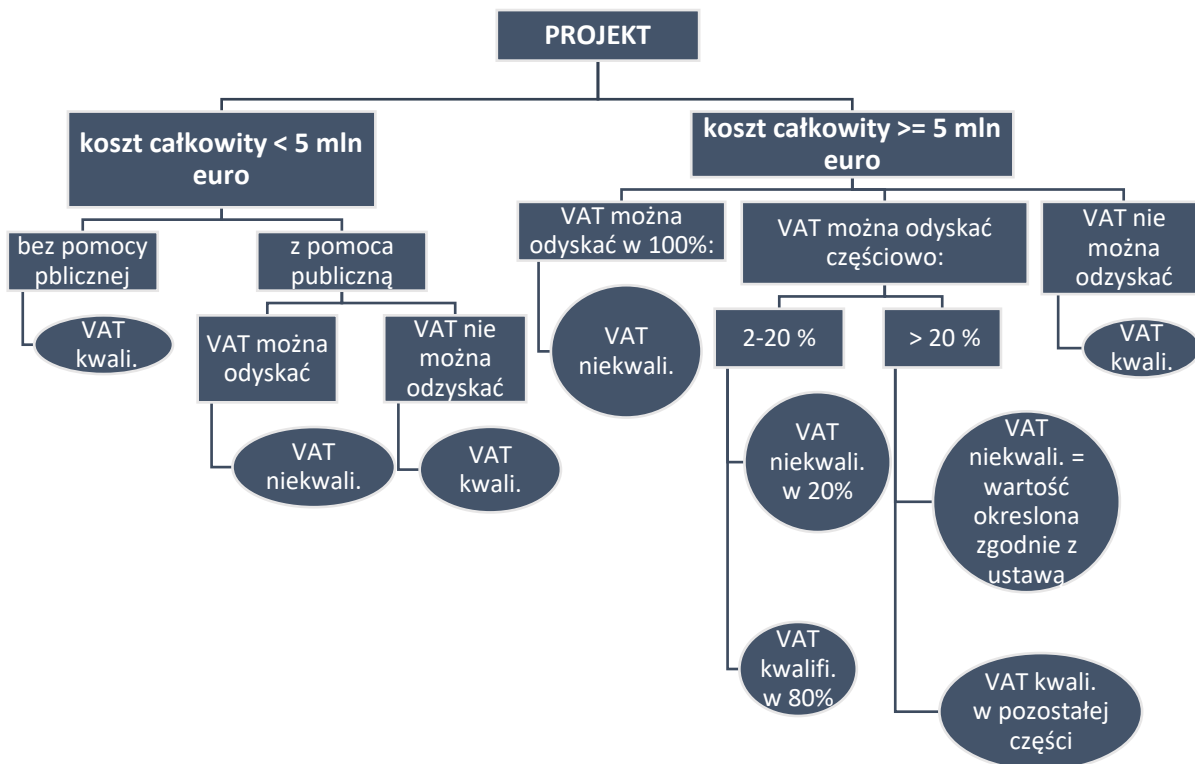
Poniżej przedstawiamy najważniejsze założenia w zakresie kwalifikowalności VAT:

1. Jeśli Twój projekt ma łączny koszt **do 5 mln euro**, to podatek VAT będzie wydatkiem kwalifikowanym, zgodnie z brzmieniem art. 64 ustęp 1 lit. c) pkt (i). Nie będziemy zatem dokonywać analizy możliwości odzyskania podatku VAT, korzystając z uprawnienia wynikającego z przepisu prawa unijnego. Niemniej na Tobie będzie spoczywało ryzyko nieprawidłowego kwalifikowania podatku w oparciu o przepisy krajowe, które zobowiązany jesteś przestrzegać (m.in. Ustawa o finansach publicznych, Ustawa o podatku od towarów i usług). Dopuszcza zatem sytuację, że uznasz, iż w projekcie o łącznym koszcie do 5 mln euro, podatek VAT będzie niekwalifikowany.
2. W projektach o łącznym koszcie **równym 5 mln euro oraz powyżej 5 mln euro**, dokonamy analizy możliwości odzyskania podatku VAT w oparciu o informacje jakie przedstawiš w dokumentacji aplikacyjnej. Indywidualną interpretację prawa podatkowego składasz do pierwszego wniosku o płatność²⁸.

²⁸ Nie dotyczy wniosku sprawozdawczego

3. **Uwaga!** Podatek VAT może być odzyskany w projekcie w pełniej wysokości lub częściowo tj. może być rozliczony za pośrednictwem tzw. współczynnika lub przewspółczynnika. Jeśli zatem Twój projekt ma koszt całkowity równy lub powyżej 5 mln euro, to możesz kwalifikować częściowo podatek VAT, według poniższych zasad:
 - jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 2% do 20% (włącznie), to podatek VAT kwalifikowany będzie według stałych wartości procentowych tzn. 80% podatku VAT uznamy jako kwalifikowalne w projekcie, a 20% będzie niekwalifikowane. Wartości procentowe będą niezmiennie i będą niezależne od rzeczywistego rozliczenia z urzędem skarbowym;
 - jeśli masz możliwość odzyskać podatek VAT powyżej 20%, to wartość wydatków kwalifikowalnych tytułem podatku VAT będzie zgodna z rzeczywistą wartością określoną na podstawie przepisów ustawy o podatku od towarów i usług.
4. W przypadku zmiany wielkości łącznego kosztu projektu mającej wpływ na kwalifikowalność VAT, ponownie zbadamy kwalifikowalność podatku VAT. Dotyczy to całego cyklu życia projektu (włącznie z trwałością).
5. W szczególnych okolicznościach, w regulaminie wyboru projektów możemy uwzględniać specyficzne ograniczenia odnoszące się do kwalifikowalności VAT, z uwzględnieniem na bieżąco wydawanych wytycznych, interpretacji i stanowisk Komisji Europejskiej oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.
6. Do przeliczenia łącznego kosztu projektu, w celu określenia progu 5 mln euro, zastosuj miesięczny obrachunkowy kurs wymiany walut wskazany przez Komisję Europejską, aktualny w dniu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu, lub w dniu zawarcia aneksu do umowy wynikającego ze zmiany łącznego kosztu projektu. Niemniej podczas oceny formalnej wniosku o dofinansowanie, w celu wstępnego wyliczenia progu 5 mln euro, weź pod uwagę kurs wymiany wskazany w regulaminie wyboru projektów, w którym składasz swój wniosek.
7. Pamiętaj, że w przypadku projektów objętych pomocą publiczną nie mają zastosowania progi wartości operacji, o których mowa w art. 64 ust. 1 lit. c) rozporządzenia ogólnego. Zatem możliwość odzyskania podatku VAT musisz zbadać niezależnie od wielkości kosztów całkowitych Twojego projektu.

Poniżej wskazana infografika w uproszczeniu pokaże Ci schemat postępowania.



Uwaga!

Podatek VAT możesz uznać za wydatek kwalifikowalny wyłącznie wówczas, gdy Tobie ani żadnemu innemu podmiotowi zaangażowanemu w realizację projektu lub podmiotowi zarządzającemu infrastrukturą projektu na Twoje zlecenie i wykorzystującemu do działalności opodatkowanej produkty będące efektem realizacji projektu (dotyczy to również grantobiorcy), zarówno w fazie realizacyjnej jak i operacyjnej, nie przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego lub ubiegania się o zwrot podatku VAT. Posiadanie wyżej wymienionego prawa (potencjalnej prawnej możliwości) wyklucza uznanie wydatku za kwalifikowalny, nawet jeśli faktycznie zwrot nie nastąpił, np. ze względu na niepodjęcie przez podmiot czynności zmierzających do realizacji tego prawa.

Jednocześnie zwracamy uwagę, że w opinii Komisji Europejskiej znaczenie pojęcia „możliwy do odzyskania” wykracza poza możliwości odzyskiwania podatku VAT wynikające z treści przepisów właściwych w zakresie tego podatku (w tym w szczególności dyrektywy 2006/112/WE) i obejmuje wszystkie mechanizmy związane z jego odzyskiwaniem, w tym te, które nie wynikają bezpośrednio z przepisów właściwych w zakresie VAT.

Komisja Europejska stwierdza, że w przypadku projektu generującego przychody, etapu konstrukcyjnego i etapu eksploatacyjnego nie można rozpatrywać w oderwaniu od siebie jako, że stanowią one nierozdzielalną całość. Oznacza to, że kwestia czy VAT należy uznać za odzyskiwalny, czy nie dla podmiotu budującego infrastrukturę w ramach zasad polityki spójności powinna zostać zbadana równolegle z kwestią czy

podatek VAT jest **pobierany od dochodów w fazie eksploatacji, niezależnie od konstrukcji prawnej przyjętej przez państwo członkowskie.**

KE stoi na stanowisku, że w przypadku, **gdy VAT jest pobierany od dochodów w fazie eksploatacji infrastruktury, podatek naliczony VAT związany z jej budową powinien być zawsze traktowany jako odzyskiwalny i to niezależnie od statusu podmiotów posiadających i zarządzających infrastrukturą zgodnie z przepisami prawa podatkowego.**

Powyższe stanowisko KE oznacza, że podatek VAT stanowić powinien wydatek niekwalifikowalny także w przypadku przekazania wybudowanej w ramach projektów infrastruktury innemu podmiotowi wykorzystującemu infrastrukturę do działalności opodatkowanej VAT.

Wyżej przedstawiony sposób postępowania jest wskazywany jako poprawny i wymagany także i przez Europejski Trybunał Obrachunkowy (pkt 09 opracowania)²⁹ oraz wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej³⁰.

PRZYKŁAD: Gmina wnioskuje o dofinansowanie budowy oczyszczalni ścieków. W ramach projektu gmina będzie budowała infrastrukturę, a faktura za towary i usługi z tym związane będą zawierały podatek VAT. Po wybudowaniu oczyszczalni, gmina użyczy ją spółce prowadzącej w gminie gospodarkę ściekową – użyczenie tej infrastruktury nie jest opodatkowane podatkiem VAT. Spółka będzie zajmowała się odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków i w związku z tym obciąży mieszkańców (użytkowników końcowych) opłatą, która będzie zawierać podatek VAT. Gmina nie posiada prawa do odzyskania podatku VAT – z jej punktu widzenia występuje tylko VAT naliczony w fakturach zakupowych - nie zidentyfikuje ona VAT należnego (użyczenie nie jest opodatkowane). Z kolei spółka zidentyfikuje podatek należny (w opłatach od użytkowników końcowych tytułem usługi zagospodarowania ścieków), ale którego nie będzie miała prawa pomniejszyć o podatek naliczony zawarty w fakturach tytułem inwestycji bo ten obciążył gminę. Zgodnie z interpretacją KE, o której piszemy powyżej, jeśli użytkownik końcowy płaci w swoich opłatach podatek VAT, to dofinansowanie budowy infrastruktury, której dotyczy opłata, powinno dotyczyć ceny netto - VAT powinien być niekwalifikowany.

²⁹ [Opracowanie Zwrot podatku VAT w obszarze polityki spójności - nieoptymalny i podatny na błędy sposób wykorzystania środków unijnych](#)

³⁰ Sprawy T-89/10 i T-407/10, Węgry przeciwko Komisji, wyroki Sądu z dnia 20 września 2012 r.

Koszt całkowity (lub łączny) projektu

Dla celów obliczenia prognozy wynikającego z art. 64 ust. 1 lit. c rozporządzenia ogólnego (5 mln euro) weź pod uwagę koszty całkowite projektu obejmujące koszty kwalifikowane (w tym koszty pośrednie), podatek VAT (niezależnie czy jest możliwy do odzyskania, czy nie) oraz wydatki niekwalifikowane. Dotyczy to również projektów grantowych. W tym wypadku koszt całkowity projektu odnosi się do całości, a nie do pojedynczego grantu.

Cross-financing

W ramach realizacji projektów możesz kwalifikować wydatki objęte cross-financingiem na poziomie max. 15% całkowitych wydatków kwalifikowanych projektu. Wydatki ponoszone w ramach cross-financingu powyżej dopuszczalnej kwoty są niekwalifikowalne. W projektach uwzględniających cross-financing, wartość cross-financingu wyodrębni z kosztów bezpośrednich będących podstawą naliczania kosztów pośrednich (wydatek objęty limitem musi być wskazany jako osobna kategoria w kosztach bezpośrednich). W podrozdziałach dedykowanych poszczególnym działaniom/typom wskazaliśmy, czy możliwość kwalifikowania wydatków w ramach cross-financingu jest dopuszczalna. Zasady odnoszące się do cross-financingu znajdziesz w wytycznych kwalifikowalności, w podrozdziale 2.4. Cross-financing.

Pamiętaj jednak, że w projektach finansowanych w ramach FST, nie możesz obejmować wydatków cross-financingiem.

Cel projektu/wskaźniki a koszty kwalifikowane

Jeśli nie osiągniesz celu projektu wyrażonego wskaźnikami produktu lub rezultatu projektu, lub wystąpią istotne zmiany wpływające na charakter operacji, jej cele lub warunki wdrażania, które mogłyby doprowadzić do naruszenia jej pierwotnych celów, to zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie/decyzji o dofinansowaniu oraz zasadami określonymi przez IZ FE SL 2021-2027, wydatki w projekcie możemy uznać za niekwalifikowalne.

Mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU)

W projektach, w których pojawiły się nieprzewidziane na etapie planowania wydatki związane z zapewnieniem dostępności uczestnikowi/uczestniczce (lub członkowi/członkini personelu) projektu, jest możliwe zastosowanie MRU. Mechanizm racjonalnych usprawnień oznacza możliwość sfinansowania specyficznych działań dostosowawczych, uruchamianych wraz z pojawieniem się w projekcie osoby z niepełnosprawnością (w charakterze uczestnika/uczestniczki lub

personelu projektu). Racjonalne usprawnienie oznacza konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku.

Co do zasady środki na finansowanie MRU nie są planowane w budżecie projektu na etapie wnioskowania o jego dofinansowanie.

IZ FE SL w celu sfinansowania MRU może umożliwić Ci skorzystanie z przesunięcia środków w budżecie projektu lub wykorzystanie powstałych oszczędności.

W przypadku braku możliwości pokrycia wydatków związanych z MRU z bieżącego budżetu projektu, możemy umożliwić zwiększenie wartości projektu o niezbędne koszty MRU – pod warunkiem zachowania zgodności z wymogami regulaminu wyboru projektów oraz dostępności środków.

Zasady dot. MRU regulują Wytoczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Pozostałe zasady:

1. Do wsparcia z funduszy nie mogą zostać wybrane operacje, które zostały fizycznie ukończone lub w pełni wdrożone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie (szerzej w podrozdziale 2.1. Okres kwalifikowalności, ustęp 4 wytycznych dot. kwalifikowalności).
2. W przypadku, gdy dofinansowanie w ramach projektu stanowi pomoc publiczną, ocenimy kwalifikowalności wydatków z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w tym zakresie.
3. Wydatki na działania informacyjno-promocyjne w projekcie sfinansujesz w ramach kosztów pośrednich. Pamiętaj jednak, że niedozwolone jest wykorzystywanie materiałów promocyjnych współfinansowanych ze środków EFRR i FST do celów niezwiązanych z projektem, w szczególności podczas kampanii wyborczych.
4. Za niekwalifikowalne uznamy wydatki na inwestycje/zakupy niespełniające warunków dostępowych dla poszczególnych naborów, wskazanych w regulaminie wyboru projektów/SZOP.

8.1 Koszty bezpośrednie

Koszty bezpośrednie projektu to koszty zgodne z definicją wskazaną w objaśnieniach skrótów i pojęć użytych w przewodniku.

Katalog bezpośrednich kosztów kwalifikowanych sprofilowaliśmy dla poszczególnych działań/typów i wskazaliśmy w podrozdziałach dla nich dedykowanych. Rozdział ten odnosi się do zasad ogólnych kwalifikowalności wydatków w ramach kosztów bezpośrednich.

Dla projektów realizowanych w trybie niekonkurencyjnym, koszty bezpośrednie powinny spełniać wymogi określone w tym dokumencie jak również w wytycznych kwalifikowalności. Dopuszczamy jednak możliwość indywidualnego ustalenia dodatkowych zasad kwalifikowalności wydatków, które wskażemy w regulaminie wyboru projektów.

Wydatkami niekwalifikującymi się w ramach kosztów bezpośrednich do współfinansowania są wydatki wskazane w art. 64 rozporządzenia ogólnego, art. 7 ust. 1 i 5 rozporządzenia EFRR, art. 9 rozporządzenia FST oraz wytycznych kwalifikowalności (podrozdział 2.3). Dodatkowo w podrozdziałach dedykowanych poszczególnym działaniom/typom wskazaliśmy katalog specyficznych wydatków niekwalifikowanych.

PAMIĘTAJ, ŻE:

Niedopuszczalna jest sytuacja, abyś w bezpośrednich kosztach wykazywał wydatki stanowiące koszty pośrednie. Ocena kwalifikowalności kosztów bezpośrednich będzie polegała również na sprawdzeniu, czy w ramach zadań dotyczących kosztów bezpośrednich nie ująłeś wydatków stanowiących koszty pośrednie. Jeśli zaistnieje taka sytuacja, uznamy je za niekwalifikowane.

W przypadku zakresu projektu objętego pomocą publiczną, zbiór bezpośrednich wydatków kwalifikowalnych stanowią wszystkie wydatki wskazane w danej podstawie prawnej udzielenia pomocy, jednocześnie kwalifikowane w ramach danego działania/typu. Pozostałe wydatki bezpośrednie w tych projektach uznamy za niekwalifikowane.

W przypadku zakresu projektu objętego pomocą de minimis, kwalifikowane są w ramach dostępnego limitu pomocy de minimis wszystkie wydatki wskazane jako kwalifikowane w ramach danego działania/typu.

8.2 Koszty pośrednie

Koszty pośrednie projektu to koszty zgodne z definicją wskazaną w objaśnieniach skrótów i pojęć użytych w przewodniku.

Zasady wykazywania kosztów pośrednich oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów, który dotyczy Twojej inwestycji.

Wydatki związane z kosztami pośrednimi kwalifikowane są w ramach projektu jedynie przy zastosowaniu stawek ryczałtowych określonych w art. 54 pkt a) rozporządzenia ogólnego – czyli do 7 % kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich.

Stawkę kosztów pośrednich jaką wybierzesz we wniosku, wskazana będzie w umowie o dofinansowanie, co stanowić będzie jednocześnie podstawę do rozliczania kosztów pośrednich we wnioskach o płatność.

Wysokość kwalifikowalnych kosztów pośrednich, rozliczanych w ramach stawki ryczałtowej określa się mnożąc wielkość stawki ryczałtowej przez kwalifikowalne koszty bezpośrednie. Poniżej przedstawiamy wzór, który pokazuje jak wyliczane są koszty pośrednie w projekcie.

$$A = \% \text{ stawka} \times C$$

gdzie:

A – kwalifikowalne koszty pośrednie rozliczane w ramach stawki ryczałtowej

% stawka – wysokość stawki ryczałtowej wyrażona w procentach, określona w regulaminie wyboru projektów

C – kwalifikowalne koszty bezpośrednie, stanowiące podstawę wyliczenia stawki ryczałtowej

Uwaga!

Procent stawki ryczałtowej nie będziesz mógł zmienić przez cały okres realizacji projektu.

Stosując koszty pośrednie w swoim projekcie, nie będziesz dla nich przedstawiać dowodów księgowych lub równoważnych dokumentów księgowych, nie musisz prowadzić wyodrębnionej ewidencji w systemach księgowych dla tych wydatków. W praktyce oznacza to, iż nie będziemy dokumentów tych kontrolować.

Na etapie wyboru projektu zweryfikujemy jednak, czy w ramach zadań obejmujących koszty bezpośrednie nie wskazałeś kosztów, które stanowią koszty pośrednie.

Dodatkowo, na etapie realizacji projektu, przy weryfikacji wniosku o płatność, zweryfikujemy, czy w zestawieniu poniesionych kosztów bezpośrednich załączanym do wniosku beneficjenta o płatność nie wykazałeś kosztów pośrednich. Koszty pośrednie rozliczone w ramach kosztów bezpośrednich są niekwalifikowalne.

Jeśli w wyniku oceny uznamy, że pewne koszty bezpośrednie są niekwalifikowane, Twoje koszty pośrednie ulegną obniżeniu, do wielkości jaka wynika z ze skorygowanej wysokości wydatków bezpośrednich ostatecznie wskazanych jako kwalifikowalne.

Pamiętaj!

Niedopuszczalna jest sytuacja, abyś finansował w ramach kosztów pośrednich zadania wskazane jako niekwalifikowane w rozdziale 8 oraz w podrozdziałach dedykowanych poszczególnym działaniom/typom projektów. W ramach kosztów pośrednich nie możesz również kwalifikować wydatków objętych cross-finansowaniem oraz wydatków bezpośrednich uznanych za niekwalifikowane w toku oceny, realizacji inwestycji oraz po zakończeniu realizacji projektu.

Jednocześnie pamiętaj, że jeżeli rozliczasz koszt wynagrodzenia osoby w kosztach pośrednich, nie możesz zlecić jej zadań merytorycznych rozliczanych w ramach kosztów bezpośrednich.

Koszty pośrednie rozliczymy proporcjonalnie do faktycznie poniesionych, udokumentowanych i zatwierdzonych wydatków bezpośrednich uznanych za kwalifikowalne w poszczególnych wnioskach o płatność, w celu monitorowania zachowania przyjętej stawki ryczałtowej w projekcie przez cały okres realizacji projektu.

W przypadku nałożenia korekty finansowej i/lub pomniejszenia wartości bezpośrednich wydatków kwalifikowalnych, koszty pośrednie rozliczane stawką ryczałtową ulegają obniżeniu celem zachowania przyjętej stawki ryczałtowej i podlegają procedurze odzyskiwania na zasadach określonych w umowie o dofinansowanie.

Koszty pośrednie a pomoc publiczna / pomoc de minimis:

Jeśli Twój projekt objęty jest zasadami pomocy publicznej, to wydatki pośrednie określone w tym rozdziale muszą być zgodne z warunkami wynikającymi z właściwych przepisów stanowiących podstawę udzielenia pomocy publicznej. Jeśli warunki wynikające z ww. przepisów z zakresu pomocy publicznej nie przewidują kwalifikowania kosztów pośrednich, mogą być one kwalifikowalne i rozliczane metodami uproszczonymi jedynie w ramach pomocy de minimis, w ramach dostępnego limitu.

Jeśli projekt obejmiesz pomocą de minimis, to koszty pośrednie również powinny być objęte pomocą de minimis. Zastosowanie będą miały takie same zasady jak powyżej.

W sytuacji, gdy beneficjentem projektu jest operator transportu publicznego, a pomoc jest udzielona na podstawie rozporządzenia (WE) 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. rozliczanie kosztów pośrednich za pomocą stawki ryczałtowej, nie jest możliwe. W rekompensatę/wynagrodzenie wliczone są poniesione koszty i wynagrodzenie, w tym koszty pośrednie rozumiane jako koszty administracyjne związane z obsługą projektu, więc rozliczenie kosztów pośrednich stanowiłoby podwójne finansowanie.

Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku ubiegania się o dofinansowanie operatora usługi w ogólnym interesie gospodarczym, w gospodarce odpadami, gdzie wsparcie stanowić będzie pomoc publiczną w oparciu o Decyzję Komisji z 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania artykuł 106 ustęp 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorcom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym.

Poniżej przedstawiamy zamknięty katalog kosztów pośrednich:

- a. koszty koordynatora lub kierownika projektu oraz innego personelu, wykonującego czynności administracyjne, związane bezpośrednio z zarządzaniem, rozliczaniem i monitorowaniem projektu lub innymi działaniami administracyjnymi w projekcie, w szczególności koszty wynagrodzenia tych osób, ich delegacji służbowych i szkoleń i/ lub koszty zlecenia usług w tym zakresie,
- b. koszty zarządu (wynagrodzenia osób uprawnionych do reprezentowania jednostki, których zakresy czynności nie są przypisane wyłącznie do projektu),
- c. koszty personelu obsługowego (obsługa kadrowa, finansowa, administracyjna, sekretariat, kancelaria, obsługa prawna, w tym dotycząca zamówień) na potrzeby funkcjonowania jednostki i/ lub koszty zlecenia usług w tym zakresie,
- d. koszty obsługi księgowej (wynagrodzenia osób księgujących wydatki w projekcie, koszty związane ze zleceniem prowadzenia obsługi księgowej projektu biuru rachunkowemu),
- e. koszty utrzymania powierzchni biurowych (czynsz, najem, opłaty administracyjne),
- f. koszty dzierżawy gruntu i wieczystego użytkowania (bez odsetek) oraz koszty amortyzacji powierzchni biurowych, a także koszty ubezpieczeń,
- g. wydatki związane z otwarciem lub prowadzeniem wyodrębnionego na rzecz projektu subkonta na rachunku płatniczym lub odrębnego rachunku płatniczego,

- h. amortyzacja, najem lub zakup aktywów, a także koszty napraw/przebiegów/serwisu, koszty ubezpieczeń, opłaty skarbowe, notarialne dotyczące aktywów (środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych) używanych na potrzeby osób, o których mowa w lit. a – d,
- i. opłaty za energię elektryczną, ciepłą, gazową i wodę, opłaty przesyłowe, opłaty za odprowadzanie ścieków, opłaty za wywóz odpadów komunalnych,
- j. koszty usług pocztowych, telefonicznych, internetowych, kurierskich,
- k. koszty usług powielania dokumentów,
- l. koszty materiałów biurowych i artykułów piśmienniczych,
- m. koszty ochrony,
- n. koszty sprzątanía pomieszczeń, w tym środków czystości, dezynsekcji, dezynfekcji, deratyzacji tych pomieszczeń,
- o. opłaty pobierane od dokonywanych transakcji płatniczych (krajowych lub zagranicznych),
- p. koszty zabezpieczeń prawidłowej realizacji projektu,
- q. koszty ubezpieczeń majątku wytworzonego w projekcie,
- r. koszty związane z niezbędnymi do realizacji działaniami informacyjno-promocyjnymi w ramach projektu,
- s. koszty opłat skarbowych i notarialnych związanych z realizacją projektu, a także opłat bankowych (sytuacja, kiedy beneficjent musi uzyskać zaświadczenie z banku) oraz opłat urzędowych,
- t. koszty związane z ustanowieniem elektronicznego podpisu kwalifikowanego do podpisywania dokumentów w projekcie oraz koszty związane z odnowieniem w okresie realizacji projektu kwalifikowanego certyfikatu,
- u. koszty usług tłumaczenia dokumentów niezbędnych do przedłożenia IZ FE SL na potrzeby rozliczenia i kontroli prawidłowej realizacji projektu.

Powyższy katalog jest katalogiem wspólnym dla wszystkich działań/typów wskazanych w kolejnym rozdziale. Niemniej, w ramach kosztów pośrednich realizuj zdania, które mają powiązanie z projektowaną inwestycją.

8.3 Kwalifikowalność w poszczególnych działaniach/typach

Priorytet I FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INTELIGENTNY ROZWÓJ

1.1. B+R – organizacje badawcze

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne (np. koszty budowy budynku, koszty nabycia budynku do 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu, a przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki, limit ten wynosi 15%, koszty nabycia, montażu nowej aparatury i urządzeń laboratoryjnych, koszty sprzętu i wyposażenia niezbędnego do prowadzenia prac badawczych, koszty licencji i oprogramowania);
4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
5. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
6. Wydatki w ramach cross-financingu dotyczące podnoszenia kompetencji związanych z infrastrukturą badawczą będącą przedmiotem projektu;
7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Używane środki trwałe;
2. Projekty badawcze.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

1.4. Cyfryzacja administracji publicznej

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Zakup środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:
 - oprogramowanie / aplikacje (w tym mobilne): zakup / rozbudowa / aktualizacja,
 - sprzęt informatyczny (w tym – komputerowy) stanowiący integralną część projektu,
 - zakup niezbędnych narzędzi informatycznych wraz z oprogramowaniem związanych z podniesieniem poziomu cyberbezpieczeństwa,
 - infrastruktura typu “smart city” (np. czujniki oparte na technologii IoT);
4. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.: rozbudowa i/lub przebudowa, jak również dzierżawa pomieszczeń i infrastruktury technicznej niezbędnej dla realizacji projektu (np. adaptacja pomieszczenia na serwery, instalacja okablowania niezbędnego do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wdrożonego w ramach inwestycji systemu informatycznego) oraz koszty ich wyposażenia (niezbędnego do realizacji inwestycji). W odniesieniu do dzierżawy pomieszczeń/infrastruktury zapewnianie trwałości projektu powinno wynikać z właściwej umowy dzierżawy;
5. Usługi informatyczne, m.in.:

- opieka serwisowa sprzętu i oprogramowania (konserwacja oprogramowania) / asysta techniczna – koszty ponoszone w okresie realizacji inwestycji i odnoszące się do fazy realizacyjnej przedsięwzięcia,
 - opracowanie stron WWW, portali: utworzenie / rozbudowa / dostosowanie (np. do najnowszej wersji WCAG) / grafika i treść (content),
 - prace związane z projektowaniem usług zorientowanych na użytkownika /UX (np. badanie użytkownika, prototypowanie usługi, audyt użyteczności),
 - zakup usług przetwarzania w chmurze obliczeniowej,
 - prace związane z integracją systemów/ dostosowanie systemów, oprogramowania do systemów wyższego rzędu;
6. Digitalizacja i udostępnienie danych publicznych:
- geodezyjne pomiary terenowe,
 - cyfryzacja zasobów,
 - sprzęt do digitalizacji,
 - nabycie praw autorskich do digitalizowanych utworów,
 - budowa platform dystrybucji treści cyfrowych;
7. Koszty personelu bezpośrednio zaangażowanego w prace merytoryczne nad projektem (m.in. koszty związane z digitalizacją zasobów, opracowaniem/aktualizacją oprogramowania);
8. Szkolenia w ramach cross-financingu np. wydatki dotyczące podniesienia kompetencji cyfrowych pracowników, w zakresie związanym z przedmiotem projektu, a także w zakresie cyberbezpieczeństwa;
9. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
10. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;

11. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

Inwestycje w infrastrukturę informatyczną muszą być uzasadnione celami projektu oraz analizą wskazującą na niedostępność wystarczających zasobów w ramach administracji publicznej niezbędnych do tworzenia, wdrażania lub obsługi e-usług publicznych.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Utrzymanie utworzonej infrastruktury, tj. wydatki bieżące i ponoszone po zakończeniu etapu realizacji inwestycji;
2. Kursy i szkolenia mające na celu wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa śląskiego (planowane wsparcie w Priorytecie V Społeczne Śląskie – zapis w FE SL 2021-2027);
3. Szkolenia ogólnorozwojowe dla pracowników (nie związane bezpośrednio z realizacją projektu);
4. Budowa i modernizacja sieci Internet (wsparcie na ten zakres planowane jest w ramach programu krajowego Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027);
5. Cyfryzacja zasobów kultury (wsparcie na ten zakres planowane jest w ramach programu krajowego Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, Priorytet VII Kultura);
6. W przypadku 2. typu projektu (tworzenie i rozwój e-usług publicznych) e- usługi na poziomie dojrzałości niższym niż 4. są kwalifikowalne, o ile stanowią element uzupełniający w projekcie (zasadniczo wspierane są e- usługi w pełni dostępne online);
7. Używane środki trwałe.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

1.5. Innowacyjne rozwiązania cyfrowe w ochronie zdrowia

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Zakup środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:
 - oprogramowanie / aplikacje (w tym mobilne): zakup / rozbudowa / aktualizacja,
 - sprzęt informatyczny stanowiący integralną część projektu,
 - sprzęt do cyfryzacji zasobów,
 - zakup niezbędnych narzędzi informatycznych wraz z oprogramowaniem związanych z podniesieniem poziomu cyberbezpieczeństwa,
 - urządzenia (np. czujniki oparte na technologii IoT);
4. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.: rozbudowa i/lub przebudowa, jak również dzierżawa pomieszczeń i infrastruktury technicznej niezbędnej dla realizacji projektu (np. adaptacja pomieszczenia na serwery, instalacja okablowania niezbędnego do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wdrożonego w ramach inwestycji systemu informatycznego) oraz koszty ich wyposażenia (niezbędnego do realizacji inwestycji). W odniesieniu do dzierżawy pomieszczeń/infrastruktury zapewnianie trwałości projektu powinno wynikać z właściwej umowy dzierżawy;
5. Usługi informatyczne, m.in.:
 - opieka serwisowa sprzętu i oprogramowania (konserwacja oprogramowania) / asysta techniczna – koszty ponoszone w okresie realizacji inwestycji i odnoszące się do fazy realizacyjnej przedsięwzięcia,
 - opracowanie stron WWW, portali: utworzenie / rozbudowa / dostosowanie (np. do najnowszej wersji WCAG) / grafika i treść (content),
 - prace związane z projektowaniem usług zorientowanych na użytkownika – UX (np. badanie użytkownika, prototypowanie usługi, audyt użyteczności),

- zakup usług przetwarzania w chmurze obliczeniowej,
 - prace związane z integracją systemów / dostosowanie systemów, oprogramowania do systemów wyższego rzędu,
 - budowa platform dystrybucji treści cyfrowych;
6. Innowacyjne rozwiązania w obszarze e–zdrowia:
- sztuczna inteligencja (AI) – narzędzia i oprogramowanie, które automatyzują procesy służące np. diagnozie, profilaktyce stanu zdrowia,
 - wydatki związane z wykorzystaniem dużych baz danych (np. medycznych);
7. Szkolenia w ramach cross-financingu np. wydatki dotyczące podniesienia kompetencji cyfrowych pracowników, w zakresie związanym z przedmiotem projektu, a także w zakresie cyberbezpieczeństwa;
8. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Utrzymanie utworzonej infrastruktury, tj. wydatki bieżące i ponoszone po zakończeniu etapu realizacji inwestycji;
2. Kursy i szkolenia mające na celu wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa śląskiego (planowane wsparcie w Prioryecie V Społeczne Śląskie – zapis w FESL);
3. Szkolenia ogólnorozwojowe dla pracowników (nie związane bezpośrednio z realizacją projektu);

4. Budowa i modernizacja sieci Internet (wsparcie na ten zakres planowane jest w ramach programu krajowego Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027);
 5. Cyfryzacja opieki zdrowotnej (wsparcie w tym zakresie będzie realizowane w Priorytecie VIII, w ramach Działania 8.5);
 6. W projektach dot. innowacyjnych rozwiązań cyfrowych dla zdrowia, niekwalifikowalny jest zakup sprzętu medycznego;
 7. Z dofinansowania w tym działaniu wykluczone są projekty, dotyczące B+R (prac badawczo-rozwojowych nad sztuczną inteligencją) oraz polegające na przeprowadzaniu zabiegów/leczeniu pacjentów przy użyciu robotów/AI;
 8. Używane środki trwałe.
- C. Koszty pośrednie:** kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektu.

1.7. Klastry

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Wydatki związane z wzmacnianie współpracy podmiotów działających w klastrach, rozwojem łańcuchów wartości oraz budowaniem pozycji rynkowej klastra i jego członków na arenie międzynarodowej opracowanie i świadczenie nowych usług na rzecz przedsiębiorstw działających w klastrze;
 3. Wydatki związane z opracowaniem i świadczeniem nowych usług na rzecz przedsiębiorstw działających w klastrze;
 4. Podnoszenie kompetencji pracowników zatrudnionych w instytucjach będących członkiem inicjatywy klastrowej związanych z przedmiotem projektu.
 5. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 6. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Koszty operacyjne i administracyjne beneficjenta za wyjątkiem kosztów pośrednich;
2. Używane środki trwałe;
3. Środki transportu;
4. Wydatki w ramach cross-financingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet II FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ZIELONY ROZWÓJ

2.1. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej

oraz

2.2. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej – ZIT

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w zakresie wynikającym z audytu energetycznego, w tym także:
 - wymiana/modernizacja indywidualnych źródeł ciepła lub podłączenie budynków do ciepła sieciowego – zgodnie z hierarchią wymiany źródeł ciepła
 - odnawialne źródła energii,
 - podłączenie do sieci ciepłowniczej – gdy nie jest technicznie lub ekonomicznie uzasadnione zastosowanie OZE,
 - inne dopuszczalne źródła ciepła, tj. ogrzewanie elektryczne, gaz ziemny – gdy nie jest technicznie lub ekonomicznie uzasadnione podłączenie do sieci ciepłowniczej i zastosowanie OZE),
 - budowa/montaż/rozbudowa instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach wraz z magazynem energii na potrzeby OZE,
 - wymiana/modernizacja energetyczna oświetlenia w budynku,
 - system zarządzania energią dla budynku, inteligentne rozwiązania ograniczające zużycie energii,
 - systemy do monitorowania zużycia/produkcji energii;
 4. Prace budowlane lub instalacyjne, zmierzające do odtworzenia elementów zdemontowanych/uszkodzonych w wyniku prac termomodernizacyjnych, w tym prace związane z zapewnieniem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej;

5. Elementy niewynikające z audytów energetycznych, jeżeli realizują inne elementy Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ i nie stanowią więcej niż 15% kosztów kwalifikowanych projektu i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: zakup gruntów do 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu, a przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki, limit ten wynosi 15%;
7. Promocja, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antyśmogowej w regionie;
8. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
9. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wymiana indywidualnych źródeł ciepła na zasilane węglem kamiennym, brunatnym, olejem opałowym, torfem, łupkami bitumicznymi;
2. Modernizacja oświetlenia zewnętrznego nie zasilanego z przyłącza energetycznego budynku;
3. Wydatki na ograniczenie zużycia energii elektrycznej inne niż modernizacja oświetlenia budynku (np. wymiana urządzeń AGD/RTV na mniej energochłonne);
4. Wycinka drzew;
5. Wydatki w ramach cross-financingu.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.3. Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych

oraz

2.4. Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych – ZIT

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków komunalnych w zakresie wynikającym z audytu energetycznego, w tym także:
 - wymiana/modernizacja indywidualnych źródeł ciepła lub podłączenie budynków do ciepła sieciowego zgodnie z hierarchią wymiany źródeł ciepła
 - odnawialne źródła energii,
 - podłączenie do sieci ciepłowniczej – gdy nie jest technicznie lub ekonomicznie uzasadnione zastosowanie OZE,
 - inne dopuszczalne źródła ciepła, tj. ogrzewanie elektryczne, gaz ziemny – gdy nie jest technicznie lub ekonomicznie uzasadnione podłączenie do sieci ciepłowniczej i zastosowanie OZE)
 - budowa/montaż/rozbudowa instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach wraz z magazynem energii na potrzeby OZE,
 - wymiana/modernizacja energetyczna oświetlenia w budynku,
 - system zarządzania energią dla budynku, inteligentne rozwiązania ograniczające zużycie energii,

- systemy do monitorowania zużycia/produkcji energii;
4. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, jeśli są niezbędne do realizacji projektu np. zmierzają do odtworzenia elementów zdemontowanych/ uszkodzonych w wyniku prac termomodernizacyjnych, w tym prace związane z zapewnieniem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej;
 5. Elementy niewynikające z audytów energetycznych, jeżeli realizują inne elementy Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ i nie stanowią więcej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 6. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: zakup gruntów do 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu, a przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki, limit ten wynosi 15%;
 7. Promocja, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie.
 8. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 9. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wymiana indywidualnych źródeł ciepła na zasilane węglem kamiennym, brunatnym, olejem opałowym, torfem, łupkami bitumicznymi;
2. Modernizacja oświetlenia zewnętrznego nie zasilanego z przyłącza energetycznego budynku;
3. Wydatki na ograniczenie zużycia energii elektrycznej inne niż modernizacja oświetlenia budynku (np. urządzenia AGD/RTV na mniej energochłonne);
4. Wycinka drzew;
5. Wydatki w ramach cross-finansingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.6. Odnawialne źródła energii

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Doradztwo technologiczne dla projektów grantowych i parasolowych w zakresie zastosowania magazynów energii współpracujących z instalacją OZE;
4. Doradztwo technologiczne w zakresie zastosowania magazynów energii współpracujących z instalacją OZE;

5. Zakup/montaż/budowa magazynu energii elektrycznej na potrzeby istniejącej instalacji OZE³¹; magazyny w projekcie należy dobierać zgodnie z limitem dla mocy instalacji OZE, dla której jest planowany magazyn. Limity dookreślono w SZOP i Regulaminie wyboru projektów.
6. Zakup/montaż/budowa magazynu energii cieplnej na potrzeby istniejącej instalacji OZE³²; magazyny w projekcie należy dobierać zgodnie z limitem dla mocy instalacji OZE, dla której jest planowany magazyn. Limity dookreślono w SZOP i Regulaminie wyboru projektów.
7. Prace budowlane, instalacyjne, adaptacyjne, zakupy, m.in.:
 - elementy instalacji niezbędne do podłączenia magazynu energii z instalacją OZE, w tym falowniki,
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - opomiarowania instalacji OZE wraz z systemami do zdalnego monitoringu jako element szerszego projektu,
 - system zarządzania energią obejmujący również magazyn energii i zasilającą go instalację OZE;
8. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: zakup gruntów do 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu, a przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki, limit ten wynosi 15%. Wydatek jest niekwalifikowalny w projektach parasolowych i grantowych;
9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
10. Promocja, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie.
11. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,

31 magazyn energii musi być przeznaczony na potrzeby istniejącej instalacji OZE, rozumianej jako instalacja OZE, która będzie produkować energię najpóźniej do dnia uruchomienia magazynu energii na potrzeby tej instalacji

32 jw.

- inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
12. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Drogi dojazdowe do infrastruktury magazynów energii;
2. Remont elementów budynku ze względu na posadowienie magazynów OZE.
3. Zakup/budowa/montaż instalacji OZE.
4. W projektach parasolowych i grantowych inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: zakup gruntów.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów

2.8. Wsparcie dla klimatu

oraz

2.9. Wsparcie dla klimatu – ZIT

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Budowa/przebudowa/remont urządzeń wodnych oraz infrastruktury hydrotechnicznej;

4. Budowa/przebudowa/remont kanalizacji deszczowej (możliwa wraz ze zbiornikami retencyjnymi służącymi do ponownego wykorzystania wód opadowych);
5. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - zabiegi biernej i czynnej ochrony przyrody,
 - introdukcja, reintrodukcja, przesadzenie/przesiedlenie, wspomaganie rozmnażania na stanowiskach dotychczasowych, zasilanie populacji, tworzenie siedliska, renaturyzacja siedliska, wyznaczanie i ochrona korytarzy migracyjnych w ramach ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków rodzimych, nasadzenia roślin retencjonujących wodę,
 - renaturyzacja cieków wodnych, wykorzystanie i powiększanie istniejących systemów naturalnego odprowadzania wód deszczowych (np. rowy i niecki infiltracyjne, muldy trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne),
 - inwestycje dotyczące retencjonowania wody, w tym małej retencji, naturalne retencjonowanie wody opadowej poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, zielone przystanki, ogrody deszczowe,
 - biotechniczne metody zabezpieczania przed osuwaniem się gruntu, łączące konstrukcje mechaniczne z elementami biologicznymi,
 - przebudowa/ odbudowa/ modernizacja wału przeciwpowodziowego,
 - zabezpieczenie zboczy przed osuwaniem się gruntu metodami naturalnymi poprzez stosowanie szaty roślinnej, w tym np. sadzenie odpowiedniej roślinności stabilizującej i wzmacniającej zbocze, hydro obsiew,
 - regulacja stosunków wodnych na terenie osuwiskowym,
 - oddziaływania wód gruntowych, opadowych i płynących w tym: działania polegające m.in. na budowie systemu rowów powierzchniowych, rur drenarskich, studni odwadniających, przypory filtracyjnej; stosowanie konstrukcji wzmacniających zbocze w celu redukcji bezpośredniego oddziaływania wód płynących lub stojących poprzez np. skrzynie siatkowo-kamienne (gabiony), system jazów i stopni,
 - zwiększenie stabilności zboczy poprzez m.in. nadsypanie lub podparcie,
 - Zastosowanie konstrukcji oporowych, przypory z wykorzystaniem np. geowłókniny, geokraty, gwoździ, kotew, siatek stalowych, palowania, osuszania gruntów, iniekcji, zmiany nachylenia stoku (np. tarasowanie, budowanie stopni, obniżenie wysokości),

- odbudowa zniszczonej/uszkodzonej infrastruktury będzie możliwa wyłącznie, gdy stanowi element projektu obejmującego stabilizację osuwiska,
 - realizacja zadania polegającego na przeniesieniu obiektu możliwa jest tylko w przypadkach, gdy stabilizacja osuwiska jest niemożliwa lub koszty stabilizacji byłyby wyższe od kosztów przeniesienia infrastruktury
 - elementy małej architektury służącej infrastrukturze na rzecz właściwego ukierunkowania ruchu: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, kraty i osłony na drzewa,
 - elementy małej architektury służące infrastrukturze jako umożliwiające magazynowanie wód opadowych/ deszczówki,
 - zastosowanie elementów zieleni w kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych, m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody wertykalne;
6. Prace związane z retencjonowaniem wody (m.in.: spowalnianie odpływu wody, zachowanie/odtworzenie obszarów wodno-błotnych, naturalne zbiorniki retencyjne);
7. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
8. Opracowanie miejskich planów adaptacji do zmian klimatu;
9. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
10. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
11. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wycinka drzew i krzewów;

2. Likwidacja siedlisk – działania skutkujące uszkodzeniem, naruszeniem siedliska;
 3. Budowa/ zakup małej infrastruktury niezwiązanej z adaptacją do zmian klimatu (pomnik, kapliczka, infrastruktura sportowo rekreacyjna, np. huśtawka);
 4. Nawierzchnie betonowe;
 5. Nawierzchnie o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej); za wyjątkiem odtworzenia nawierzchni drogowej po pracach związanych z budową/przebudową/remontem kanalizacji deszczowej – w śladzie prowadzonych prac
 6. Parkingi, drogi dojazdowe – niekwalifikowalność w FS SL określona dla działań dot. bioróżnorodności;
- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.10. Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji;
 3. Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego:
 - fabrycznie nowe pojazdy ratowniczo-gaśnicze/środki transportu na cele ratownicze,
 - środki ochrony strażaka/ratownika,
 - sprzęt ratowniczy,
 - sprzęt łączności i sygnalizacyjny,
 - pompy,

- węże, armatura, osprzęt,
 - zestaw pomocy medycznej,
 - pozostały sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.
4. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 5. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Budowa/przebudowa/remont siedzib jednostek ochotniczej straży pożarnej i innych służb ratunkowych oraz garaży;
2. Zakup nieruchomości;
3. Nabycie używanych pojazdów i sprzętu ratowniczego i ratowniczo-gaśniczego oraz innych używanych środków trwałych i wyposażenia;
4. Zakup mundurów galowych.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.11. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

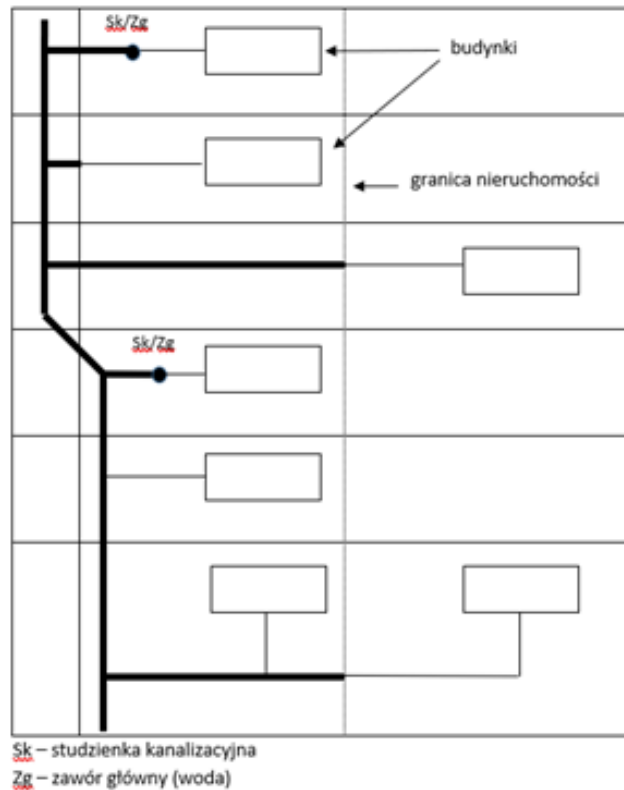
- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne m.in.:
 4. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych, w tym sieci kanalizacji deszczowej, z uwzględnieniem poniższych warunków:
 - kwalifikowany jest wydatek tytułem budowy nowej przydomowej przepompowni ścieków zlokalizowanej w kwalifikowanym odcinku przewodu kanalizacyjnego,
 - w przypadku braku studzienki w granicach nieruchomości przyłączanej, za kwalifikowalne mogą być uznane wydatki poniesione na budowę przewodów kanalizacyjnych zlokalizowanych poza granicami tej nieruchomości, natomiast w granicach nieruchomości przyłączanej tylko te odcinki, które służą do przyłączenia więcej niż jednego podmiotu,
 - w przypadku, gdy w granicach nieruchomości przyłączanej do sieci zlokalizowana jest studzienka (lub przewidziano jej wybudowanie), za kwalifikowalne mogą być uznane wydatki poniesione na budowę przewodów zlokalizowanych zarówno poza granicami tej nieruchomości, jak również w jej granicach, jednak nie dalej, niż do pierwszej studzienki (wraz ze studzienką) od strony granicy tej nieruchomości;
 5. Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych;
 6. Budowa i modernizacja instalacji służących do zagospodarowania osadów ściekowych;
 7. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej dla wody pitnej oraz/lub stacji uzdatniania wody. Za wydatki kwalifikowalne mogą być uznane wydatki

poniesione na budowę przewodów zlokalizowanych poza granicami nieruchomości przyłączanej. W granicach nieruchomości przyłączanej nie dalej niż do zaworu głównego (wraz z tym zaworem i ew. ze studzienką dla zaworu) od strony granicy tej nieruchomości oraz te odcinki które służą do przyłączenia więcej niż jednego podmiotu;

8. Inwestycje mające na celu zagospodarowanie osadów ściekowych;

Szczegółowy zakres budowy przewodów kanalizacyjnych i wodociągowych, który może być sfinansowany w ramach wydatków kwalifikowalnych, przedstawiamy na poniższych rysunkach.

Rysunek 1. Kanalizacja grawitacyjna i wodociągi (pogrubione odcinki sieci stanowią element kwalifikowalny)



Rysunek 2. Kanalizacja ciśnieniowa



Wydatki poniesione na budowę przewodów (w tym studzienek) kanalizacyjnych i wodociągowych mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli stanowią Twoją własność lub podmiotu upoważnionego do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych wskazanego we wniosku oraz umowie o dofinansowanie. We wniosku o dofinansowanie opisz strukturę własnościową przewodów kanalizacyjnych i wodociągowych wybudowanych w ramach projektu.

9. Odtworzenie nawierzchni drogowej jest możliwe w przypadku projektów dotyczących budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej i wodociągowej (odtworzenie wyłącznie „po śladzie” budowanej/modernizowanej kwalifikowanej części sieci – nie stanowią wydatku kwalifikowanego

nakłady na odtworzenie całej nawierzchni drogowej oraz w razie polepszenia parametrów odtwarzanej drogi);

10. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
11. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
12. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
13. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Budowa dróg dojazdowych i wewnętrznych;
2. Budowa zjazdów na posesje;
3. Dla projektów dotyczących przebudowy i/lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz/lub stacji uzdatniania wody wydatki związane z termomodernizacją obiektów przekraczające 50% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu;
4. Nabycie środków transportu np. na cele transportu ścieków;
5. Budowa przydomowej oczyszczalni ścieków;
6. Odcinek przewodu instalacji kanalizacyjnej lub wodociągowej za studzienką/zaworem głównym znajdującą się na posesji indywidualnego użytkownika do budynku lub w przypadku braku studzienki odcinek przewodu od granicy nieruchomości gruntowej indywidualnego użytkownika do budynku, a w przypadku sieci wodociągowej odcinka za zaworem głównym.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.12. Gospodarka odpadami komunalnymi

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne m.in.:
 - budowa/rozwój/modernizacja zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
 - budowa/rozbudowa/modernizacja linii sortowniczych przystosowanych do segregacji strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i/lub sortowania odpadów ze zbiórki selektywnej,
 - budowa/rozbudowa/modernizacja i/lub wyposażenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych wraz z punktami napraw i przygotowania do ponownego użycia,
 - budowa, przebudowa, remont placów manewrowych położonych na terenie zakładu odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych;
 4. Zakup urządzeń/ pojazdów służących do zachowania czystości i do pracy na terenie PSZOK/ terenie Instalacji do zagospodarowania odpadów, z wyłączeniem pojazdów specjalnych typu śmieciarka (koszty niekwalifikowalne);
 5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,

- inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
 7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Specjalistyczne środki transportu do zbierania i przewożenia odpadów typu śmieciarka;
2. Budowa, przebudowa, remont dróg dojazdowych do zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych oraz PSZOK;

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.14. Ochrona przyrody i bioróżnorodność

oraz

2.15. Ochrona przyrody i bioróżnorodność – ZIT

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);

2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - zabiegi biernej i czynnej ochrony przyrody,
 - introdukcja, reintrodukcja, przesadzenie/przesiedlenie, wspomaganie rozmnażania na stanowiskach dotychczasowych, zasilanie populacji, tworzenie siedliska, renaturyzacja siedliska, wyznaczenie i ochrona korytarzy migracyjnych w ramach ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków rodzimych,
 - działania mechaniczne, chemiczne, biologiczne oraz mieszane, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo,
 - elementy małej architektury służącej infrastrukturze na rzecz właściwego ukierunkowania ruchu: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, oznakowanie ścieżek edukacyjnych, kraty i osłony na drzewa, wiaty, kwietniki, urządzenia służące edukacji przez zabawę, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody),
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek edukacyjnych oraz kładek w ich ciągach,
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek służących właściwemu ukierunkowaniu ruchu pieszego wyłącznie w ramach projektów dotyczących zmniejszenia presji ruchu turystycznego;
4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
5. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;

6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wycinka drzew i krzewów;
2. Likwidacja siedlisk – działania skutkujące uszkodzeniem, naruszeniem siedliska;
3. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty –sportowe, w tym place zabaw, obiekty kultury);
4. Budowa tras rowerowych, tras spacerowych i rekreacyjnych, które wprowadzają nowy ruch turystyczny;
5. Pomosty widokowo-wypoczynkowe;
6. Węzły komunikacyjne na skrzyżowaniach tras turystycznych z drogami;
7. Budowa/ zakup małej infrastruktury niezwiązanej z adaptacją do zmian klimatu i ochroną bioróżnorodności (pomnik, kapliczka, infrastruktura sportowo rekreacyjna, np. huśtawka);
8. Nawierzchnie betonowe;
9. Nawierzchnie o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej);
10. Parkingi, drogi dojazdowe.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

2.16. Rekultywacja terenów zdegradowanych

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - zabiegi biernej i czynnej ochrony przyrody,
 - introdukcja, reintrodukcja, przesadzenie/przesiedlenie, wspomaganie rozmnażania na stanowiskach dotychczasowych, zasilanie populacji, tworzenie siedliska, renaturyzacja siedliska, wyznaczanie i ochrona korytarzy migracyjnych w ramach ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków rodzimych,
 - działania mechaniczne, chemiczne, biologiczne oraz mieszane, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo,
 - budowa, modernizacja i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej,
 - elementy małej architektury, służącej infrastrukturze na rzecz właściwego ukierunkowania ruchu : ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, oznakowanie ścieżek edukacyjnych, kraty i osłony na drzewa, kwietniki, wiaty, urządzenia służące edukacji przez zabawę, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody),
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek edukacyjnych oraz kładek w ich ciągach,
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek służących właściwemu ukierunkowaniu ruchu pieszego wyłącznie w ramach projektów dotyczących zmniejszenia presji ruchu turystycznego;

4. Prace rekultywacyjne, m.in.: koszty dotyczące oczyszczania terenów zanieczyszczonych, rekultywacji, regeneracji, remediacji, dekontaminacji, likwidacji deformacji powierzchni terenu (niwelacja), koszty usunięcia niewłaściwie składowanych odpadów, roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np. pozostałości budynków przemysłowych);
5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wycinka drzew i krzewów;
2. Likwidacja siedlisk – działania skutkujące uszkodzeniem, naruszeniem siedliska;
3. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty –sportowe, w tym place zabaw, obiekty kultury);
4. Budowa tras rowerowych, tras spacerowych i rekreacyjnych;
5. Pomosty widokowo-wypoczynkowe;
6. Węzły komunikacyjne na skrzyżowaniach tras turystycznych z drogami;
7. Budowa/ zakup małej infrastruktury niezwiązanej z adaptacją do zmian klimatu i ochroną bioróżnorodności (pomnik, kapliczka, infrastruktura sportowo rekreacyjna, np. huśtawka);
8. Nawierzchnie betonowe;

9. Nawierzchnie o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej);

10. Parkingi, drogi dojazdowe.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet III FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI

3.1. Zakup taboru autobusowego/trolejbusowego – ZIT

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i które wpisują między innymi się w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL) Przygotowanie projektu (np. analiza potrzeb, analizy specyficzne, analiza potrzeb i wymagań lub ocena efektywności w przypadku projektów realizowanych w formule PPP);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Dostosowanie zaplecza technicznego i zakup urządzeń do obsługi taboru zakupionego w ramach projektu (ale tylko w niezbędnym zakresie);
 5. Infrastruktura do tankowania/ładowania pojazdów zasilanych paliwami zeroemisyjnymi (elektryczne, wodorowe);
 6. Nowy tabor autobusowy/trolejbusowy dostępny dla osób z niepełnosprawnościami;
 7. Dostosowanie taboru do zintegrowanych systemów elektronicznej obsługi transportu publicznego w tym SDIP;
 8. Cyfrowe rozwiązania integrujące (zgodnie z koncepcją mobilność jako usługa) w postaci: systemów wspólnego biletu, aplikacji mobilnych, a także inteligentnych systemów transportowych, w tym systemów zarządzania ruchem, flotą oraz strefą czystego transportu. Infrastruktura jak i zakup sprzętu i narzędzi informatycznych;
 9. Kampanie informacyjno-edukacyjne kształtujące świadomość ekologiczną – w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego (wydatki w ramach cross-financingu);
 10. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:

- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
11. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński).
12. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
13. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Elektroniczne nośniki biletowe (karty/tokeny);
2. Używany tabor komunikacji zbiorowej;
3. Tabor niespełniający definicji "ekologicznie czystego pojazdu" w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego.

Zakup taboru o niezerowej emisji będzie możliwy tylko wtedy, gdy zakup taboru o zerowej emisji nie będzie zasadny z powodów operacyjnych lub technicznych. Do taboru niskoemisyjnego spełniającego wymogi „ekologicznie czystych pojazdów”, zalicza się autobusy napędzane LNG, CNG, LPG lub o napędzie hybrydowym PHEV (plug – in) – w zależności od wielkości pojazdów, zgodnie z zapisami dyrektywy 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE*. Do kategorii niskoemisyjnego taboru nie zalicza się tzw. miękkich hybryd (mild hybrid – MHEV);.

*Małe autobusy (kategoria: M1, M2, N1) – pojazdy mające max. 8 miejsc dla pasażerów siedzących i niemające miejsc dla pasażerów stojących, a także pojazdy pow. 8 miejsc dla pasażerów siedzących, jeżeli ich masa maksymalna nie przekracza 5 ton:

31 grudnia 2025 r. – pojazdy spełniające normę emisji CO₂ 50 g/km i 80% maksymalnej dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń powietrza (cząstek stałych i tlenków azotu). W praktyce są to pojazdy bezemisyjne (BEV, FCV) oraz hybrydy plug-in (PHEV?)

A po 1 stycznia 2026 r – tylko pojazdy bezemisyjne (BEV, FCV)

Duże autobusy (kategoria: M3, N2, N3) – pojazdy pow. 8 miejsc dla pasażerów siedzących, jeżeli ich masa maksymalna przekracza 5 ton:

Pojazdy napędzane paliwami alternatywnymi (BEV, FCV) oraz PHEV (plug – in), LNG, CNG, LPG;

4. Tabor niskoemisyjny, w przypadku braku uzasadnienia względami eksploatacyjnymi lub technicznymi zakupu taboru zeroemisyjnego;
5. Budowa nowych obiektów zaplecza technicznego dopuszczalne tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach, wymagających uzasadnienia braku możliwości rozbudowy istniejących obiektów.
6. Infrastruktura do tankowania/ladowania pojazdów zasilanych paliwami niskoemisyjnymi.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

3.2. Zrównoważona multimodalna mobilność miejska – ZIT

TYP 1 Budowa, przebudowa, rozbudowa infrastruktury związanej ze zrównoważoną mobilnością miejską (centra przesiadkowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą)

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);

3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Budowa, przebudowa i rozbudowa centrów przesiadkowych (m. in. poczekalnie, przystanki, drobna infrastruktura towarzysząca (ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie), niezbędne ciągi pieszo-rowerowe³³, drogi rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride i park&ride, miejsca obsługi podróżnych);
5. Ograniczanie ruchu samochodowego w centrach miast, poprzez:
 - wyznaczanie stref wyłączonych z ruchu samochodowego, nadawanie priorytetu dla transportu zbiorowego i alternatywnego,
 - tworzenie buspasów,
 - tworzenie infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego,
 - elementy związane z usprawnieniem i poprawą bezpieczeństwa ruchu pieszych;
6. Infrastruktura liniowa (drogi rowerowe, ciągi pieszo-rowerowe pełniące funkcje komunikacyjne (spełniające standardy określone w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego, w tym drogowa w centrach przesiadkowych, która w 100 % będzie wykorzystywana na cele transportu zbiorowego);
7. Zakup wyposażenia (w zakresie obsługi podróżnych, np. krzesła, ławeczki, stoliki, szafki, itp.);
8. System miejskich wypożyczalni rowerów i nabycie rowerów;
9. Mikromobilność i aktywne formy mobilności, pojazdy autonomiczne w transporcie miejskim, innowacyjne formy transportu zbiorowego (inne niż transport autobusowy, trolejbusowy i tramwajowy);
10. Infrastruktura do tankowania/ladowania pojazdów zasilanych paliwami zeroemisyjnymi (elektryczne, wodorowe);
11. Cyfrowe rozwiązania, m. in. systemy wspólnego biletu, aplikacje mobilne, systemy Dynamicznej Informacji Pasażerskiej, systemy zarządzania

³³ W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się również możliwość budowy lub przebudowy oddzielonych od siebie ciągów pieszych od rowerowych, znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie, są to.:

- Czynniki bezpieczeństwa: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości jest nie zasadna z przyczyn bezpieczeństwa, dopuszcza się oddzielenie tych elementów elementami poprawiającymi bezpieczeństwo, takimi jak bariery, pas zieleni.
- Okoliczności lokalizacyjne: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości nie jest możliwa z przyczyn lokalnych, takich jak ograniczona przestrzeń lub istniejąca infrastruktura, dopuszcza się oddzielenie tych elementów.

ruchem, flotą oraz strefa czystego transportu i ograniczające indywidualny ruch w samochodowy w centrach miast, ITS. Infrastruktura jak i zakup sprzętu i narzędzi informatycznych niezbędnych do realizacji przedmiotu projektu;

12. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną - w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego (wydatki w ramach cross-financingu);
13. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
14. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
15. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
16. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Bieżące remonty i konserwacje, tj. działania przywracające infrastrukturę do pierwotnego stanu;
2. Budowa/przebudowa dróg rowerowych (w tym ciągów pieszo-rowerowych) niestanowiących spójnej całości obsługujących tereny mieszkaniowe, strefy ekonomiczne z centrum przesiadkowym, w tym drogi rowerowe pełniące funkcję turystyczną;
3. Drogi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe niespełniające standardów określonych w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego;

4. Parkingi nie pełniące funkcji park&ride. Parkingi park&ride zlokalizowane w centrach miast pow. 50 tys. mieszkańców;
5. Budowa/ przebudowa chodników (nie dotyczy chodników w ramach centrum przesiadkowego, ciągów pieszo-rowerowych i dróg rowerowych)³⁴;
6. Budowa, przebudowa infrastruktury liniowej, w tym drogowej, przeznaczonej dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego;
7. Zakup rowerów elektrycznych nie wchodzących w skład miejskiego systemu wypożyczalni rowerów;
8. Zakup środków transportu niewykorzystywanych do świadczenia usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego, w tym elektrycznych pojazdów do obsługi/ serwisowania w ramach tego systemu;
9. Infrastruktura liniowa i punktowa (przystanki, perony, przebudowa linii kolejowej) transportu kolejowego (nie będąca własnością JST).

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

TYP 2 Inteligentne systemy transportowe (ITS) dla rozwoju zrównoważonego transportu miejskiego

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części I. Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne (niezbędne do budowy, przebudowy i rozbudowy systemu ITS, SDiP dla rozwoju zrównoważonego transportu miejskiego);

³⁴ W tym chodniki oddzielone od drogi rowerowej, które nie wynikają wprost z poprawy bezpieczeństwa i/lub okoliczności lokalizacyjnych. Chodnik nie będzie kwalifikowalny jeśli będzie po drugiej stronie drogi w stosunku do ścieżki rowerowej.

4. System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej (SDIP);
5. Inteligentne Systemy Sterowania Ruchem (ITS), systemy zarządzania ruchem, flotą oraz strefą czystego transportu, inteligentne zarządzanie miejscami parkingowymi oraz czujniki monitorujące jakość powietrza, a także w ramach szerszego zakresu projektu systemy sterowania ruchem usprawniające indywidualny ruch samochodowy, w tym rozwiązania organizacyjne takie jak np.: inteligentne zarządzanie miejscami parkingowymi oraz czujniki monitorujące jakość powietrza.
6. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną – w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego (wydatki w ramach cross-financingu);
7. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
8. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński).
9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Budowa, przebudowa infrastruktury liniowej i systemu sterownia ruchem przeznaczonej wyłącznie dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego. Celem działania 3.2 jest rozwój zrównoważonego transportu miejskiego;
2. Elektroniczne nośniki biletowe (karty/tokeny);
3. Budowa/ przebudowa infrastruktury drogowej.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

3.3. Regionalne Trasy Rowerowe – ZIT

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
 - Infrastruktura liniowa (drogi rowerowe, ciągi pieszo-rowerowe) zgodne z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Śląskiego³⁵.
 - Oświetlenie i oznakowanie tras rowerowych objętych projektem,

³⁵ W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się również możliwość budowy lub przebudowy oddzielonych od siebie ciągów pieszych od rowerowych, znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie, są to.:

- Czynniki bezpieczeństwa: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości jest nie zasadna z przyczyn bezpieczeństwa, dopuszcza się oddzielenie tych elementów elementami poprawiającymi bezpieczeństwo, takimi jak bariery, pas zieleni.
- Okoliczności lokalizacyjne: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości nie jest możliwa z przyczyn lokalnych, takich jak ograniczona przestrzeń lub istniejąca infrastruktura, dopuszcza się oddzielenie tych elementów.

- Miejsca Odpoczynku Rowerzystów (MOR),
 - Systemy zliczające ilość osób korzystających z tras rowerowych;
4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 5. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
 6. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną - w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego (wydatki w ramach cross-finansingu)
 7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Oświetlenie poza trasą rowerową i na odcinkach, na których wykonywane są w ramach projektu wyłącznie prace związane z oznakowaniem poziomym i pionowym trasy;
2. Oznakowanie trasy rowerowej niezgodne z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Śląskiego;
3. Miejsca Odpoczynku Rowerzystów (MOR), w tym elementy małej architektury (ławki, kosze, itp.), WC zlokalizowane poza trasą rowerową, niebędące przedmiotem budowy/ przebudowy w ramach projektu objętego dofinansowaniem;
4. Drogi rowerowe, ciągi pieszo-rowerowe niezgodne z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Śląskiego;
5. Chodniki nie stanowiące ciągów pieszo-rowerowych. Chodniki oddzielone od drogi rowerowej, które nie wynikają wprost z poprawy bezpieczeństwa i/ lub okoliczności lokalizacyjnych. Chodnik nie będzie kwalifikowalny jeśli

będzie po drugiej stronie drogi w stosunku do ścieżki rowerowej. Głównym celem projektu jest budowa Regionalnych Tras Rowerowych.

6. Budowa/ przebudowa infrastruktury drogowej przeznaczonej dla pojazdów samochodowych.

- C.** Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet IV FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA SPRAWNEGO TRANSPORTU

4.1. Drogi wojewódzkie

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
 - Drogi wojewódzkie wraz z niezbędną infrastrukturą oraz przebudową infrastruktury kolidującej (m. in. chodniki, drogi rowerowe, oświetlenie, kanalizacja deszczowa, urządzenia odwadniające i podczyszczające wodę),
 - Systemy sterowania ruchem, w tym między innymi detektory ruchu, czujniki natężenia ruchu, inteligentna sygnalizacja świetlna, znaki o zmiennej treści;
 4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 5. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);

6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Drogi wewnętrzne, dojazdy do posesji oraz drogi serwisowe znajdujących się poza pasem drogowym (których realizacja nie wynika wprost z przepisów prawa);
2. Budowa/ przebudowa parkingów i parkingów typu P&R w centrach miast;
3. Środki transportu;
4. Używane środki trwałe;
5. Bieżące remonty i konserwacje, tj. działania przywracające infrastrukturę do pierwotnego stanu (bez poprawy parametrów drogi);
6. Drogi o nacisku na oś napędową poniżej 11,5 t;
7. Rejestratory prędkości (generujące przychody);
8. Wydatki w ramach cross-finansingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

4.2. Drogi gminne i powiatowe

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN–T oraz mobilności transgranicznej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);

3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
 - Drogi gminne i powiatowe wraz z niezbędną infrastrukturą (m. in. chodniki, drogi rowerowe, oświetlenie, kanalizacja deszczowa, urządzenia odwadniające i podczyszczające wodę) oraz przebudową infrastruktury kolidującej,
 - Systemy sterowania ruchem, w tym między innymi detektory ruchu, czujniki natężenia ruchu, inteligentna sygnalizacja świetlna, znaki o zmiennej treści;
4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
5. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Drogi wewnętrzne, dojazdy do posesji oraz drogi serwisowe znajdujących się poza pasem drogowym;
2. Budowa/ przebudowa parkingów i parkingów typu P&R w centrum miast;
3. Środki transportu;
4. Używane środki trwałe;
5. Bieżące remonty i konserwacje, tj. działania przywracające infrastrukturę do pierwotnego stanu (bez poprawy parametrów drogi);
6. Drogi o nacisku na oś napędową poniżej 11,5 t;

7. Rejestratory prędkości (generujące przychodów);
 8. Wydatki w ramach cross-financingu.
- C. Koszty pośrednie:** kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

4.3. Regionalny tabor kolejowy

TYP 1 Zakup taboru kolejowego do przewozów o charakterze regionalnym

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Nowy tabor kolejowy dostępny dla osób z niepełnosprawnościami;
 3. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
 4. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 5. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.
- B. Wydatki niekwalifikowane:**
1. Używany tabor kolejowy;
 2. Tabor kolejowy niedostosowany do obsługi systemów ERTMS/ETCS;
 3. Wydatki w ramach cross-financingu.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

TYP 2 Rozbudowa i doposażenie zaplecza technicznego

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
 - Rozbudowa zaplecza technicznego.
 4. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 5. Zakup wyposażenia zaplecza do obsługi taboru kolejowego;
 6. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
 7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;

8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Budowa/ przebudowa zaplecza technicznego niesłużącego obsłudze i serwisowaniu zakupionego taboru kolejowego w ramach FE SL na lata 2021-2027;
2. Wydatki w ramach cross-financingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet VIII FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ DLA MIESZKAŃCA

8.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, restauratorskie, konserwatorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Środki trwałe i wartości niematerialnych i prawne, m.in.: koszty nabycia, montażu urządzeń, koszty sprzętu i wyposażenia;
 5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 6. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia funkcjonalnie powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, budowa miejsc postojowych lub remont istniejących, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, budowlano-montażowe);

7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz elementy edukacji włączającej, dotyczące przedmiotu projektu;
8. Wydatki związane z zakupem środków transportu na potrzeby realizacji celu dydaktycznego i wyłącznie jako element szerszego projektu;
9. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki w ramach cross-financingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.2. Edukacja włączająca

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, restauratorskie, konserwatorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Środki trwałe i wartości niematerialnych i prawne, m.in.: koszty nabycia, montażu urządzeń, koszty sprzętu i wyposażenia;
 5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:

- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsięwzięć;
6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz elementy edukacji włączającej, dotyczące przedmiotu projektu;
 7. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Budowa nowych placówek oświatowych;
2. Wydatki w ramach cross-financingu;
3. Wydatki dotyczące zagospodarowania terenu, za wyjątkiem wydatków związanych z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami niezbędnych dla osiągnięcia celu projektu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.3. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego – ZIT

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);

2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, konserwatorskie, restauratorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Używane środki trwałe i wartości niematerialnych i prawne:
 - wyposażenie ogólnodydaktyczne wykorzystywane w salach do praktycznej nauki zawodu,
 - wyposażenie do praktycznej nauki zawodu zgodne z podstawą programową kształcenia w zawodach.
5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Budowa nowych placówek oświatowych będzie możliwa w przypadku dołączenia do wniosku o dofinansowanie dokumentacji potwierdzającej potrzebę budowy nowej infrastruktury;
7. Wydatki związane z elementami edukacji włączającej oraz zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
8. Roboty budowlane związane z realizacją dróg wewnętrznych wymaganych przepisami prawa;
9. Środki transportu wykorzystywane do praktycznej nauki zawodu, wynikające z podstawy programowej;
10. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki w ramach cross-financingu;
2. Wydatki dotyczące zagospodarowania terenu (chyba, że spełnione są warunki wskazane w pkt 5 lub pkt 7 z pkt A).

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.4. Infrastruktura usług społecznych

TYP 1 Rozwój mieszkalnictwa chronionego i wspomagane

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, konserwatorskie, restauratorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Wydatki związane z nabyciem środków trwałych (w tym wyposażenia niezbędnego dla osiągnięcia celu projektu) i wartości niematerialnych i prawnych nierozzerwalnie związanych z zakresem inwestycji;
5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,

- rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wymiana/zakup indywidualnych źródeł ciepła na zasilane węglem kamiennym, brunatnym, olejem opałowym;
2. Wydatki w ramach cross-finansingu;
3. Wydatki związane z nabyciem używanych środków trwałych;
4. Wydatki związane z nabyciem środków transportu;
5. Wydatki dotyczące zagospodarowania terenu, za wyjątkiem wydatków związanych z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami niezbędnych dla osiągnięcia celu projektu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

TYP 2 Infrastruktura usług społecznych inna niż mieszkaniowa

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);

2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, konserwatorskie, restauratorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Wydatki związane z nabyciem środków trwałych (w tym wyposażenia oraz środki transportu związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami niezbędnego dla osiągnięcia celu oraz wyłącznie jako element większego projektu) i wartości niematerialnych i prawnych, nierozdzielnie związanych z zakresem inwestycji;
5. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia funkcjonalnie powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, budowa miejsc postojowych lub remont istniejących, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, budowlano-montażowe);
6. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia, które nie są niezbędne dla osiągnięcia celu projektu i jednocześnie nie są bezpośrednio związane z realizacją inwestycji;
2. Wymiana/zakup indywidualnych źródeł ciepła na zasilane węglem kamiennym, brunatnym, olejem opałowym;
3. Wydatki w ramach cross-financingu;
4. Wydatki związane z nabyciem używanych środków trwałych;
5. Wydatki związane z nabyciem środków transportu (za wyjątkiem środków transportu służących zapewnieniu dostępności do powstałej/zmodernizowanej infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami i wyłącznie jako element większego projektu).

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.5. E-zdrowie

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, m.in.:
 - infrastruktura IT (w tym cyfryzacja procesów back office) – sprzęt informatyczny, oprogramowanie,

- narzędzia do komunikacji, konsultacji, wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi uczestnikami systemu umożliwiające koordynację świadczeń, konsultacje dotyczące procesu diagnostycznego (w tym wdrożenie rozwiązań teleinformatycznych),
 - aplikacje, narzędzia informatycznych wraz z oprogramowaniem dot. podniesienia poziomu cyberbezpieczeństwa,
 - opracowanie i wdrożenie e-usług (innych niż przewidziane ramach rozwiązań krajowych),
 - prace związane z integracją systemów/dostosowaniem systemów,
 - oprogramowania do systemów wyższego rzędu,
 - projektowanie i wdrażanie usług zorientowanych na użytkownika UX,
 - inne usługi bezpośrednio związane z wdrożeniem i realizacją celu projektu (niesklasyfikowane jako koszty pośrednie);
5. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu,
6. Promocja i popularyzacja rozwiązań z zakresu e-zdrowia wśród pacjentów i pracowników podmiotów medycznych – jako element projektu,
7. Szkolenia w ramach cross-financing (podnoszenie kompetencji cyfrowych pracowników podmiotów medycznych, również w zakresie cyberbezpieczeństwa – jako uzupełnienie projektu;
8. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
9. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wyroby medyczne – w rozumieniu ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2017/745 w sprawie wyrobów medycznych (...) – przewidziane do wsparcia w ramach Działania 8.6;
2. Wydatki niezwiązane bezpośrednio z celem szczegółowym działania;
3. Używane środki trwałe;
4. Koszty operacyjne (wydatki ponoszone w fazie eksploatacji inwestycji) za wyjątkiem kosztów pośrednich.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.6. Infrastruktura ochrony zdrowia

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne, np.
 - sprzęt medyczny, aparatura medyczna,
 - wyposażenie,
5. Rozwiązania w zakresie IT – oprogramowanie, sprzęt (jako element projektu);
6. Środki transportu przeznaczone do środowiskowej formy opieki nad pacjentem;

7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
8. Wydatki w ramach cross-financing (m.in. szkolenia pracowników podmiotów medycznych w zakresie podniesienia kompetencji “miękkich”, w tym min.: z obsługi pacjenta, aspektów opieki środowiskowej oraz etyki zawodowej);
9. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki niezwiązane bezpośrednio z celem szczegółowym działania;
2. Środki transportu o przeznaczeniu innym niż środowiskowe formy opieki nad pacjentem (np. dot. ratownictwa medycznego);
3. Rozwiązania z zakresu IT inne niż sprzęt i oprogramowanie;
4. Budowa nowych obiektów dopuszczalna tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

8.7. Kultura i turystyka szczebla regionalnego

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, konserwatorskie³⁶, restauratorskie³⁷, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Środki trwale niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obiektów turystycznych i kulturowych, w tym wyposażenie obiektów turystycznych i kulturowych;
 5. Zabezpieczenie obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedyne elementu projektu (wyłącznie jako element szerszej inwestycji);
 6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 7. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 8. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

³⁶ prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

³⁷ prace restauratorskie – działania mające na celu wyekspozowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Remont, konserwacja zabytków ruchomych, eksponatów, dzieł sztuki;
2. Nabycie eksponatów, dzieł sztuki;
3. Odnowa zabytkowych cmentarzy;
4. Zakup środków transportu na potrzeby realizacji projektu; za wyjątkiem środków transportu koniecznych do zapewnienia dostępności korzystania z przedmiotu projektu przez osoby starsze i z niepełnosprawnościami, wyłącznie jako element szerszego projektu)
5. Wydatki w ramach cross-financingu
6. Budowa, przebudowa zjazdów na posesje (dotyczy szlaków turystycznych);
7. Prace dotyczące poprawy energetycznej obiektów kulturalnych i turystycznych stanowiące wyłączny element projektu;
8. Roboty budowlane dotyczące infrastruktury służącej wyłącznie funkcjom administracyjno-zarządczym;
9. Zabezpieczenie obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) nie stanowiące elementu szerszej inwestycji (wyłączny element projektu);
10. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji.
11. W miastach projekty nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
12. Roboty rozbiórkowe i wyburzeniowe stanowiące dominujący element projektu;
13. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych;
14. Wydatki w ramach cross-financingu.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet IX. FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ TERYTORIALNY

9.1. Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym - ZIT

TYP 1 Rozwój infrastruktury kultury

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, konserwatorskie³⁸, restauratorskie³⁹, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektów kulturalnych funkcjonalnie, powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, budowlano-montażowe); w przypadku zabytków kwalifikowalny jest teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków;
5. Środki trwałe niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obiektów kulturowych;
6. Elementy uwzględniające rozbudowę systemów e-informacji kulturalnej w powiązaniu z podstawową infrastrukturą projektu;
7. Zabezpieczenie obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) jako element uzupełniający projektu;
8. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;

³⁸ prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

³⁹ prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

9. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Prace polegające jedynie na remoncie;
2. Konserwacja zabytków ruchomych, eksponatów, dzieł sztuki;
3. Nabycie eksponatów, dzieł sztuki;
4. Odnowa zabytkowych cmentarzy;
5. Zakup środków transportu na potrzeby realizacji projektu;
6. Prace dotyczące poprawy efektywności energetycznej obiektów kulturalnych stanowiące wyłączny element projektu;
7. Roboty budowlane dotyczące infrastruktury służącej wyłącznie funkcjom administracyjno-zarządczym;
8. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. W miastach projekty nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
9. Wydatki w ramach cross-financingu;
10. Roboty rozbiórkowe i wyburzeniowe nie stanowiące elementu szerszej inwestycji (wyłączny element projektu);

11. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

TYP 2 Infrastruktura turystyczna i dziedzictwa kulturowego

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne obiektów infrastruktury turystycznej;
 4. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektów infrastruktury turystycznej, powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, budowlano-montażowe);
 5. Elementy małej architektury służącej infrastrukturze na rzecz ruchu turystycznego: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, kraty i osłony na drzewa, wiaty, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody);
 6. Środki trwałe niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obiektów turystycznych, w tym wyposażenie punktów noclegowych (m.in. schronisk, stacji turystycznych, kempingów, strzeżonych pól biwakowych) punktów widokowych i innych obiektów turystycznych wynikające z regulacji/przepisów prawa powszechnie obowiązujących;
 7. Elementy uwzględniające utworzenie bądź rozbudowę systemów e-informacji turystycznej w powiązaniu z podstawową infrastrukturą projektu;

8. Elementy uwzględniające promocję szlaków dziedzictwa kulturowego w tym z wykorzystaniem technologii cyfrowych;
9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
10. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
11. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Zakup środków transportu na potrzeby realizacji projektu, za wyjątkiem zakupu nowych ekologicznych środków transportu będących atrakcją turystyczną;
2. Prace dotyczące poprawy efektywności energetycznej obiektów infrastruktury turystycznej stanowiące wyłączny element projektu;
3. Roboty budowlane dotyczące infrastruktury służącej wyłącznie funkcjom administracyjno-zarządczym;
4. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. W miastach projekty nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
5. Wydatki w ramach cross-finansingu;

6. Zabezpieczenie obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.), roboty rozbiórkowe i wyburzeniowe nie stanowiące elementu szerszej inwestycji (wyłączny element projektu);
7. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

TYP 3 Sieci szlaków turystycznych

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne:
 - infrastruktura liniowa (szlaki turystyczne);
 - oświetlenie - miejsca odpoczynku turystów;
 - systemy zliczające osoby korzystające ze szlaków turystycznych;
 4. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektów infrastruktury turystycznej, powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, budowlano-montażowe);
 5. Elementy małej architektury służącej infrastrukturze na rzecz ruchu turystycznego: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, kraty i osłony na drzewa, wiaty, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody);
 6. Środki trwałe niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obiektów turystycznych, w tym wyposażenie punktów noclegowych (m.in. schronisk, stacji turystycznych, kempingów, strzeżonych pól biwakowych) punktów

- widokowych i innych obiektów turystycznych wynikające z regulacji/przepisów prawa powszechnie obowiązujących;
7. Elementy uwzględniające utworzenie bądź rozbudowę systemów e-informacji turystycznej w powiązaniu z podstawową infrastrukturą projektu;
 8. Prace znakarskie służące do wyznaczania szlaków turystycznych;
 9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 10. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 11. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Zakup środków transportu na potrzeby realizacji projektu;
2. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi, wydatki dotyczące uspokojenia ruchu), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. Do limitu nie wlicza się szlaków rowerowych przebiegających wzdłuż jezdni, ale odseparowanych od ruchu pojazdów samochodowych np.. wydzielonym pasem terenu przeznaczonego wyłącznie dla rowerów i/lub pieszych.
3. W miastach projekty nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
4. Wydatki w ramach cross-financingu;
5. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.**

9.3. Rewitalizacja obszarów miejskich

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, konserwatorskie, restauratorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Wydatki na roboty budowlane związane z podłączeniem terenu lub obiektu rewitalizowanego do infrastruktury technicznej (przewody lub urządzenia wodociągowe, kanalizacyjne, ciepłownicze, elektryczne, gazowe i telekomunikacyjne),
 5. Wydatki na przebudowę istniejącej infrastruktury technicznej (przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych i telekomunikacyjnych) kolidującej z inwestycją;
 6. Wydatki na zagospodarowanie przestrzeni w tym przyległego otoczenia obiektów;
 7. Elementy małej architektury;
 8. Zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu;
 9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 10. Wydatki dot. rozwiązań cyfrowych, zwłaszcza zdalnego dostępu do usług publicznych, dostępnych w rewitalizowanych obiektach i przestrzeniach;
 11. Wydatki na zachowanie istniejących drzew i krzewów, poprawy warunków ich wzrostu oraz zwiększania powierzchni biologicznie czynnych w przestrzeni publicznej;
 12. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,

- inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;

13. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki w ramach cross-financingu;
2. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych;
3. Środki transportu na potrzeby realizacji projektu;
4. Prace dotyczące poprawy efektywności energetycznej
5. Roboty rozbiórkowe, wyburzeniowe, prace porządkowe stanowiące wyłączny element projektu;
6. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji⁴⁰ W miastach projekty nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
7. Roboty dotyczące zwiększania powierzchni nieprzepuszczalnych w miastach (np. placów, rynków);
8. Roboty budowlane dotyczące budynku(-ów) mieszkalnego, w tym roboty dotyczące części wspólnych;
9. Wydatki w zakresie podniesienia poziomu bezpieczeństwa (np. monitoring, oświetlenie, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe) oraz reagowania na zagrożenia nie stanowiące elementu szerszej inwestycji (wyłączny element projektu);
10. Prace polegające wyłącznie na renowacji, konserwacji, rewaloryzacji i restauracji obiektów zabytkowych (w tym pomników);
11. Budowa nowych obiektów dopuszczalna tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach;

⁴⁰ Przez operację należy rozumieć grupę projektów rewitalizacyjnych danej gminy wybranych do dofinansowania w ramach CP5. W działaniu 9.3. Rewitalizacja obszarów miejskich ww. limit weryfikowany będzie na poziomie pojedynczego projektu.

12. Wycinka drzew i krzewów, chyba że udokumentowano zagrożenie z ich strony np. wyniku spróchnienia.

- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

9.5. Rewitalizacja obszarów wiejskich

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, konserwatorskie, restauratorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Wydatki na roboty budowlane związane z podłączeniem terenu lub obiektu rewitalizowanego do infrastruktury technicznej (przewody lub urządzenia wodociągowe, kanalizacyjne, ciepłownicze, elektryczne, gazowe i telekomunikacyjne),
 5. Wydatki na przebudowę istniejącej infrastruktury technicznej (przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych i telekomunikacyjnych) kolidującej z inwestycją;
 6. Wydatki na zagospodarowanie przestrzeni w tym przyległego otoczenia obiektów na cele realizacji zadań i funkcji niezbędnych dla zaspokojenia potrzeb społeczności gmin wiejskich;
 7. Elementy małej architektury;
 8. Zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu;
 9. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 10. Wydatki dot. rozwiązań cyfrowych, zwłaszcza zdalnego dostępu do usług publicznych, dostępnych w rewitalizowanych obiektach i przestrzeniach;

11. Wydatki na zachowanie istniejących drzew i krzewów, poprawy warunków ich wzrostu oraz zwiększania powierzchni biologicznie czynnych w przestrzeni publicznej;
12. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
13. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki w ramach cross-financingu;
2. Materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych;
3. Nabycie środków transportu na potrzeby realizacji projektu;
4. Prace dotyczące poprawy efektywności energetycznej obiektów stanowiące wyłączny element projektu;
5. Roboty rozbiórkowe, wyburzeniowe, prace porządkowe stanowiące wyłączny element projektu;
6. Elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji⁴¹;
7. Roboty budowlane dotyczące budynku(-ów) mieszkalnego, w tym roboty dotyczące części wspólnych.
8. Wydatki w zakresie podniesienia poziomu bezpieczeństwa (np. monitoring, oświetlenie, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe) oraz reagowania na zagrożenia nie stanowiące elementu szerszej inwestycji (wyłączny element projektu);

⁴¹ Przez operację należy rozumieć grupę projektów rewitalizacyjnych danej gminy wybranych do dofinansowania w ramach CP5. W działaniu 9.5. Rewitalizacja obszarów wiejskich ww. limit weryfikowany będzie na poziomie pojedynczego projektu.

9. Prace polegające wyłącznie na renowacji, konserwacji, rewaloryzacji i restauracji obiektów zabytkowych (w tym pomników).
 10. Budowa nowych obiektów dopuszczalna tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach.
 11. Wycinka drzew i krzewów chyba że udokumentowano zagrożenie z ich strony np. w wyniku spróchnienia.
- C. Koszty pośrednie:** kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

Priorytet X. FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA TRANSFORMACJĘ

10.5. Innowacyjna infrastruktura wspierająca gospodarkę

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują między innymi się w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi;
4. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne;
5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
6. Prace rekultywacyjne, takie jak remediacja, rekultywacja, regeneracja, renaturyzacja terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych;
7. Koszty związane z realizacją programów rozwojowych, m.in. szkolenia, warsztaty, konsultacje, coaching, moderacje, usługi doradcze;
8. Wydatki związane z zakupem nieruchomości zgodnie z limitami wskazanymi w *Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027*, tj. 10% całkowitych wydatków kwalifikowanych projektu w przypadku gruntów oraz 15% w przypadku terenów przemysłowych oraz

terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki. Kwalifikowalne są także pozostałe wydatki związane z nabyciem nieruchomości, takie jak wydatki poniesione w związku ze sporządzeniem dokumentacji geodezyjno-kartograficznej, wynagrodzenie rzeczoznawcy (np. wydatek związany ze sporządzeniem operatu szacunkowego) oraz opłaty notarialne;

9. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
10. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu.
11. Wydatki związane z infrastrukturą drogową (w tym parkingi), jeżeli koszty związane z doprowadzeniem drogi do terenu przemysłowego /zdeastowanego/zdegradowanego nie przekraczają 15% kosztów kwalifikowanych i są niezbędnym elementem projektu. Drogi wewnętrzne i parkingi zlokalizowane na terenie przemysłowym/ zdeastowanym/zdegradowanym mogą być kosztem kwalifikowalnym i nie wliczają się do tego limitu. Drogi publiczne na terenie przemysłowym/ zdeastowanym/zdegradowanym wliczają się do ww. limitu.
12. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Używane środki trwałe;
2. Środki transportu;

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.6. Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Doradztwo technologiczne dla projektów grantowych i parasolowych w zakresie zastosowania instalacji OZE;
4. Doradztwo technologiczne w zakresie zastosowania instalacji OZE;
5. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - budowa/przebudowa instalacji OZE [w rozumieniu ustawy o odnawialnych źródłach energii],
 - budowa przyłączy wspieranych instalacji OZE do sieci np. elektroenergetycznych, ciepłowniczych,
 - budowa/nabycie nowej infrastruktury oświetleniowej zintegrowanej z instalacjami OZE, budowa carportów,
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - magazyny energii na potrzeby OZE,
 - opomiarowania instalacji OZE wraz z systemami do zdalnego monitoringu jako element szerszego projektu,
 - system zarządzania energią;
6. Prace rekultywacyjne terenu na potrzeby budowy/rozbudowy instalacji OZE, magazynu energii, m.in.: koszty dotyczące oczyszczania terenów zanieczyszczonych, rekultywacji, regeneracji, remediacji, dekontaminacji, likwidacji deformacji powierzchni terenu (niwelacja), koszty usunięcia niewłaściwie składowanych odpadów, roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np. pozostałości budynków przemysłowych). Koszt kwalifikowalny jako niedominująca część projektu tj. poniżej 50% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wydatek jest niekwalifikowalny w projektach parasolowych i grantowych;
7. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: zakup gruntów do 10% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu, a przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki, limit ten wynosi 15%. Wydatek jest niekwalifikowalny w projektach parasolowych i grantowych;
8. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
9. Promocja, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie.

10. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:

- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
- rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
- inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;

11. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Drogi dojazdowe do instalacji/infrastruktury OZE (za wyjątkiem dróg wewnętrznych/technicznych, służących do obsługi instalacji OZE, jednak nie więcej niż 15% kosztów kwalifikowanych projektu);
2. W projektach parasolowych i grantowych: prace rekultywacyjne.
3. Pojazdy do transportu biomasy;
4. Remont elementów budynku ze względu na posadowienie instalacji OZE np. remont dachu, wymiana konstrukcji dachowej.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.7. Rekultywacja terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele środowiskowe

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - zabiegi biernej i czynnej ochrony przyrody,
 - introdukcja, reintrodukcja, przesadzenie/przesiedlenie, wspomaganie rozmnażania na stanowiskach dotychczasowych, zasilanie populacji, tworzenie siedliska, renaturyzacja siedliska, wyznaczanie i ochrona korytarzy migracyjnych w ramach ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków rodzimych,
 - działania mechaniczne, chemiczne, biologiczne oraz mieszane, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo,
 - elementy małej architektury, służącej infrastrukturze na rzecz właściwego ukierunkowania ruchu: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, oznakowanie ścieżek edukacyjnych, kraty i osłony na drzewa, wiaty, urządzenia służące edukacji przez zabawę, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody),
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek spacerowych służących właściwemu ukierunkowaniu ruchu wyłącznie w ramach projektów dotyczących zmniejszenia antropopresji, w tym kładek w ich ciągach;
 4. Prace rekultywacyjne, m.in.: koszty dotyczące oczyszczania terenów zanieczyszczonych, rekultywacji, regeneracji, remediacji, dekontaminacji, likwidacji deformacji powierzchni terenu (niwelacja), koszty usunięcia niewłaściwie składowanych odpadów, roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np. pozostałości budynków przemysłowych);

5. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
6. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
7. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
8. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty sportowe, w tym place zabaw, obiekty kultury);
2. Pomosty widokowo-wypoczynkowe;
3. Nawierzchnie betonowe;
4. Nawierzchnie o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej);
5. Parkingi, drogi dojazdowe.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.8. Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:
 - dotyczące retencjonowania wody, w tym małej retencji, naturalne retencjonowanie wody poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, ogrody deszczowe,
 - biotechniczne metody zabezpieczania przed osuwaniem łączące konstrukcje mechaniczne z elementami biologicznymi,
 - w zakresie wód gruntowych, opadowych i płynących w tym: działania polegające m.in. na budowie systemu rowów powierzchniowych, rur drenarskich, studni odwadniających, przypory filtracyjnej; stosowanie konstrukcji wzmacniających zbocze w celu redukcji bezpośredniego oddziaływania wód płynących lub stojących,
 - zwiększające stabilności zboczy,
 - oczyszczenie zanieczyszczonych wód podziemnych i powierzchniowych w wyniku eksploatacji górniczej zakresu, w tym uzdatnianie uzdatnia wody;
 4. Prace rekultywacyjne, m.in.: koszty dotyczące oczyszczania terenów zanieczyszczonych, rekultywacji, regeneracji, remediacji, dekontaminacji, likwidacji deformacji powierzchni terenu (niwelacja), koszty usunięcia niewłaściwie składowanych odpadów, roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np.. pozostałości budynków przemysłowych);
 5. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
 6. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 15% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:

- rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
7. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty sportowe, w tym place zabaw, obiekty kultury);
2. Pomosty widokowo-wypoczynkowe;
3. Nawierzchnie betonowe;
4. Nawierzchnie o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej);
5. Inwestycje związane z zaopatrzeniem sieci wodociągowych w zakresie wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców;
6. Parkingi, drogi dojazdowe.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.9. Ponowne wykorzystanie terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele rozwojowe regionu

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi;
 4. Prace rekultywacyjne, takie jak remediacja, rekultywacja, regeneracja, renaturyzacja terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych;
 5. Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne;
 6. Konserwacja ruchomych zabytków techniki;
 7. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 8. Wydatki związane z zakupem nieruchomości zgodnie z limitami wskazanymi w Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027, tj. 10% całkowitych wydatków kwalifikowanych projektu w przypadku gruntów oraz 15% w przypadku terenów przemysłowych oraz terenów opuszczonych, na których znajdują się budynki. Kwalifikowalne są także pozostałe wydatki związane z nabyciem nieruchomości, takie jak

wydatki poniesione w związku ze sporządzeniem dokumentacji geodezyjno-kartograficznej, wynagrodzenie rzeczoznawcy (np. wydatek związany ze sporządzeniem operatu szacunkowego) oraz opłaty notarialne;

9. Kampania informacyjno-edukacyjna kształtująca świadomość ekologiczną;
10. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
11. Wydatki związane z infrastrukturą drogową (w tym parkingi), jeżeli koszty związane z doprowadzeniem drogi do terenu przemysłowego/zdewastowanego/zdegradowanego nie przekraczają 15% kosztów kwalifikowanych i są niezbędnym elementem projektu. Drogi wewnętrzne i parkingi zlokalizowane na terenie przemysłowym/zdewastowanym/zdegradowanym mogą być kosztem kwalifikowalnym i nie wliczają się do tego limitu. Drogi publiczne na terenie przemysłowym/zdewastowanym/zdegradowanym wliczają się do ww. limitu.
12. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Używane środki trwałe;
2. Środki transportu;
3. Wydatki niekwalifikujące się do wsparcia zgodnie z zasadą zanieczyszczający płaci⁴²;

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

⁴² Zasada zanieczyszczający płaci szczegółowo została opisana w kryteriach wyboru projektów dla poszczególnych działań FE SL 2021-2027 oraz w regulaminie wyboru projektów

10.10. Wsparcie planowania transformacji

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL) m.in.:
 - Koncepcja zagospodarowania terenów i obiektów przemysłowych, pogórnich zdewastowanych i zdegradowanych;
 - Dokumentacja planistyczna;
 - Dokumentacja techniczno-ekonomiczna;
 - Wsparcie eksperckie;
 - Wyceny szacunkowe;
 - Miejscowe Plany Rewitalizacji tworzone dla obszarów przemysłowych;
 - Koncepcje architektoniczno-urbanistyczne;
 - Wstępne studia wykonalności;
 - Analizy ryzyka.
 - Analiza potrzeb i wymagań lub ocena efektywności w przypadku projektów realizowanych w formule PPP
 2. Inne wydatki bezpośrednio, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.
- B. Wydatki niekwalifikowane:
1. Dokumentacja, która nie jest bezpośrednio związana z readaptacją terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych.
- C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.11. Systemowe zarządzanie terenami przemysłowymi

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne;
4. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, np. budowa, przebudowa i remont budynku, modernizacja i adaptacja istniejącej infrastruktury;
5. Usługi informatyczne, m.in. zakup usług przetwarzania w chmurze obliczeniowej, prace integracyjne dot. systemów informatycznych, dostosowanie do potrzeb odbiorców (UX);
6. Zabezpieczenie obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) stanowiące elementu szerszej inwestycji (jako element projektu);
7. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
8. Koszty personelu bezpośrednio zaangażowanego w prace merytoryczne nad projektem;

9. Działania informacyjne związane z rozpropagowaniem koncepcji powstałego systemu, np. narzędzia służące wymianie doświadczeń z innymi podmiotami, a w ramach dzielenia się "dobrymi praktykami" - opracowanie podręcznika;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Używane środki trwałe;
2. Środki transportu;
3. Wydatki bieżące ponoszone po zakończeniu etapu realizacji inwestycji;
4. Kursy i szkolenia mające na celu podniesienie umiejętności obywateli w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej;
5. Wydatki niekwalifikujące się do wsparcia zgodnie z zasadą zanieczyszczający płaci⁴³.

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.12. Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej podregionów górniczych

- A.** W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);

⁴³ Zasada zanieczyszczający płaci szczegółowo została opisana w kryteriach wyboru projektów dla poszczególnych działań FE SL2021-2027 oraz w regulaminie wyboru projektów

3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne;
4. Budowa, przebudowa i rozbudowa centrów przesiadkowych (m. in. poczekalnie, przystanki, drobna infrastruktura towarzysząca (ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie), niezbędne ciągi pieszo-rowerowe⁴⁴, drogi rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride i park&ride, miejsca obsługi podróżnych);
5. Infrastruktura do tankowania/ladowania pojazdów zasilanych paliwami zeroemisyjnymi (elektryczne, wodorowe);
6. Budowa велоstrad zgodnych ze standardami określonymi w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego;
7. Oświetlenie i oznakowanie tras rowerowych objętych projektem,
8. Miejsca Odpoczynku Rowerzystów (MOR);
9. Systemy zliczające ilość osób korzystających z tras rowerowych;
10. Zakup wyposażenia (w zakresie obsługi podróżnych, np. ławki, stoliki, krzesła, szafki, itp.);
11. Nowy tabor autobusowy zeroemisyjny;
12. Systemy SDiP i ITS;
13. Kampanie informacyjno-edukacyjne kształtujących świadomość ekologiczną – w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego;
14. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym

⁴⁴ W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się również możliwość budowy lub przebudowy oddzielonych od siebie ciągów pieszych od rowerowych, znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie, są to.:

- Czynniki bezpieczeństwa: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości jest nie zasadna z przyczyn bezpieczeństwa, dopuszcza się oddzielenie tych elementów elementami poprawiającymi bezpieczeństwo, takimi jak bariery, pas zieleni.
- Okoliczności lokalizacyjne: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości nie jest możliwa z przyczyn lokalnych, takich jak ograniczona przestrzeń lub istniejąca infrastruktura, dopuszcza się oddzielenie tych elementów.

poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;

15. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);
16. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
17. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Bieżące remonty i konserwacje;
2. Budowa/przebudowa dróg rowerowych (w tym ciągów pieszo-rowerowych) niespełniających standardów i wytycznych określonych w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego;
3. Parkingi nie pełniące funkcji park&ride. Parkingi park&ride zlokalizowane w centrach miast pow. 50 tys. mieszkańców;
4. Budowa/ przebudowa chodników (nie dotyczy ciągów pieszo-rowerowych i dróg rowerowych)⁴⁵;
5. Budowa, przebudowa infrastruktury liniowej, w tym drogowej, przeznaczonej dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego;
6. Infrastruktura liniowa i punktowa (przystanki, perony, przebudowa linii kolejowej) transportu kolejowego (nie będąca własnością JST).

- C. Koszty pośrednie:** kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

⁴⁵ W tym chodniki oddzielone od drogi rowerowej, które nie wynikają wprost z poprawy bezpieczeństwa i/ lub okoliczności lokalizacyjnych. Chodnik nie będzie kwalifikowalny jeśli będzie po drugiej stronie drogi w stosunku do ścieżki rowerowej.

10.13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego na potrzeby transformacji

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, restauratorskie, konserwatorskie, instalacyjne i adaptacyjne;
 4. Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne, m.in.: koszty nabycia, montażu urządzeń, koszty sprzętu i wyposażenia;
 5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne – dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
 6. Wydatki na zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia funkcjonalnie powiązanego z realizowanym projektem (np. ścieżki/chodniki – budowa, przebudowa lub remont, obiekty małej architektury – zakup nowych lub renowacja starych, budowa miejsc postojowych lub remont istniejących, nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń, prace ziemne, instalacyjne, f);
 7. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz elementy edukacji włączającej, dotyczące przedmiotu projektu;
 8. Wydatki związane z zakupem środków transportu na potrzeby realizacji celu dydaktycznego i wyłącznie jako element szerszego projektu;

9. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.14. Infrastruktura kształcenia zawodowego

A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednio wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:

1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
3. Prace budowlane, , restauratorskie, konserwatorskie, instalacyjne i adaptacyjnymi;
4. Używane środki trwałe i wartości niematerialne i prawne:
 - wyposażenie ogólnodydaktyczne wykorzystywane w salach do praktycznej nauki zawodu;
 - wyposażenie do praktycznej nauki zawodu zgodne z podstawą programową kształcenia w zawodach.
5. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;

6. Budowa nowych placówek oświatowych będzie możliwa w przypadku dołączenia do wniosku o dofinansowanie dokumentacji potwierdzającej potrzebę budowy nowej infrastruktury;
7. Wydatki związane z elementami edukacji włączającej oraz zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
8. Roboty budowlane związane z realizacją dróg wewnętrznych wymaganych przepisami prawa;
9. Środki transportu wykorzystywane do praktycznej nauki zawodu, wynikające z podstawy programowej;
10. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Wydatki dotyczące zagospodarowania terenu (chyba, że spełnione są warunki wskazane w pkt 5 lub pkt 7 z pkt A).

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów.

10.15. Wykorzystanie endogenicznego potencjału podregionów górniczych

- A. W ramach działania kwalifikowalne są bezpośrednie wydatki spełniające wymogi wskazane w części Wydatki i ich kwalifikowalność – zasady ogólne, które bezpośrednio wynikają z celu szczegółowego działania tj. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie i które wpisują się między innymi w następujące kategorie:
1. Dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku i realizacji projektu (w szczególności wymagana przepisami prawa lub wymogami IZ FE SL);
 2. Usługi nadzoru, które są niezbędne dla realizacji inwestycji (np. nadzór autorski, kierownik budowy, inspektor nadzoru inwestorskiego);
 3. Prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne,
 4. Budowa, przebudowa i rozbudowa centrów przesiadkowych (m. in. poczekalnie, przystanki, drobna infrastruktura towarzysząca (ławki, wiaty,

zadaszenia, oświetlenie), niezbędne ciągi pieszo-rowerowe⁴⁶, drogi rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride i park&ride, miejsca obsługi podróżnych,

5. Infrastruktura do tankowania/ladowania pojazdów zasilanych paliwami zeroemisyjnymi (elektryczne, wodorowe),
6. Budowa, dróg rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych, velostrad zgodnych ze standardami określonymi w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego;
7. Oświetlenie i oznakowanie tras rowerowych objętych projektem,\
8. Miejsca Odpoczynku Rowerzystów (MOR),
9. Systemy zliczające ilość osób korzystających z tras rowerowych;
10. Zakup wyposażenia (w zakresie obsługi podróżnych, np. ławki, stoliki, krzesła, szafki, itp.);
11. Systemy SDiP i ITS;
12. Kampanie informacyjno-edukacyjne kształtujących świadomość ekologiczną – w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego;
13. Elementy wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ o ile stanowią mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych i znajdują zastosowanie w miejscu realizacji projektu, m.in.:
 - rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany, zazielenianie terenu), zagospodarowania wody deszczowej,
 - rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - inne przedsięwzięcia proekologiczne - dotyczące transformacji w kierunku celów środowiskowych zrównoważonego rozwoju, w tym poprawy efektywności energetycznej, zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz wszystkich innych działań związanych z tzw. zazielenianiem przedsiębiorstw;
14. Działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych (angielski/ukraiński);

⁴⁶ W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się również możliwość budowy lub przebudowy oddzielonych od siebie ciągów pieszych od rowerowych, znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie, są to.:

- Czynniki bezpieczeństwa: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości jest nie zasadna z przyczyn bezpieczeństwa, dopuszcza się oddzielenie tych elementów elementami poprawiającymi bezpieczeństwo, takimi jak bariery, pas zieleni.
- Okoliczności lokalizacyjne: gdy budowa lub przebudowa chodnika i drogi rowerowej jako jednej całości nie jest możliwa z przyczyn lokalnych, takich jak ograniczona przestrzeń lub istniejąca infrastruktura, dopuszcza się oddzielenie tych elementów.

15. Wydatki związane z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, dotyczące przedmiotu projektu;
16. Inne wydatki bezpośrednie, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowane:

1. Bieżące remonty i konserwacje;
2. Budowa/przebudowa dróg rowerowych (w tym ciągów pieszo-rowerowych) niespełniających standardów i wytycznych określonych w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Śląskiego;
3. Parkingi nie pełniące funkcji park&ride. Parkingi park&ride zlokalizowane w centrach miast pow. 50 tys. mieszkańców;
4. Budowa/ przebudowa chodników (nie dotyczy ciągów pieszo-rowerowych i dróg rowerowych)⁴⁷;
5. Budowa, przebudowa infrastruktury liniowej, w tym drogowej, przeznaczonej dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego;
6. Infrastruktura liniowa i punktowa (przystanki, perony, przebudowa linii kolejowej) transportu kolejowego (nie będąca własnością JST).

C. Koszty pośrednie: kwalifikowalność kosztów pośrednich w działaniu oraz wysokość stawki ryczałtowej wskażemy każdorazowo w regulaminie wyboru projektów

⁴⁷ W tym chodniki oddzielone od drogi rowerowej, które nie wynikają wprost z poprawy bezpieczeństwa i/ lub okoliczności lokalizacyjnych. Chodnik nie będzie kwalifikowalny jeśli będzie po drugiej stronie drogi w stosunku do ścieżki rowerowej.

9 Objasnienia skrótów i pojęć użytych w przewodniku

CST2021 – Centralny System Teleinformatyczny, system teleinformatyczny, obejmujący różne aplikacje, wspierający realizację projektów dofinansowanych ze środków polityki spójności na lata 2021-2027 zwany także SL2021

dane osobowe - dane w rozumieniu artykułu 4 punkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych zwane dalej RODO)

e-Doręczenia - doręczanie korespondencji z wykorzystaniem publicznej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FE SL 2021-2027 – program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027

FST – Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

IZ FE SL – Instytucja Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027

LSI 2021 – Lokalny System Informatyczny dla programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja szkoleniowa dostępna jest pod adresem: <https://lsi2021-szkol.slaskie.pl>, natomiast wersja produkcyjna pod adresem: <https://lsi2021.slaskie.pl>

IoT – Internet rzeczy - technologia IoT daje użytkownikowi możliwość sterowania urządzeniami za pośrednictwem Internetu i odpowiedniej aplikacji.

ITS - Inteligentne systemy transportowe – systemy wykorzystujące technologie informacyjne i komunikacyjne w obszarze transportu drogowego, obejmującym infrastrukturę, pojazdy i jego użytkowników, a także w obszarach zarządzania ruchem i zarządzania mobilnością oraz do interfejsów z innymi rodzajami transportu

koszty bezpośrednie - koszty niezbędne do realizacji projektu, które są bezpośrednio związane z głównym celem projektu, spełniające jednocześnie wymogi wskazane w podrozdziale 2.2 Wytucznych kwalifikowalności

koszty pośrednie – koszty niezbędne do realizacji projektu, których nie można bezpośrednio przypisać do głównego celu projektu, w szczególności koszty administracyjne związane z obsługą projektu, która nie wymaga podejmowania merytorycznych działań zmierzających do osiągnięcia celu projektu

mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU) - oznacza możliwość sfinansowania specyficznych działań dostosowawczych, uruchamianych wraz z pojawieniem się w projekcie realizowanym w ramach polityki spójności osoby z niepełnosprawnością (w charakterze uczestnika/uczestniczki lub personelu projektu). Racjonalne usprawnienie oznacza konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku

MŚP - mikro, małe, średnie przedsiębiorstwo zdefiniowane w załączniku nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu

OSI - obszary strategicznej interwencji wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

personel projektu – osoby zaangażowane do realizacji zadań lub czynności w ramach projektu na podstawie stosunku pracy i wolontariusze wykonujący świadczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie; personelem projektu jest również osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą będąca beneficjentem oraz osoby z nią współpracujące w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych

PPP - partnerstwo publiczno-prywatne w rozumieniu artykułu 2 punkt 15 rozporządzenia ogólnego utworzone w celu wspólnej realizacji inwestycji infrastrukturalnej

PZP - ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych lub/oraz ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych

regulamin wyboru projektów - przedstawia zasady aplikowania oraz reguły wyboru projektów do dofinansowania. Dokument sporządzony zgodnie z wymogami art. 51 ustawy wdrożeniowej

Rozporządzenie KE nr 651/2014 - rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Rozporządzenie de minimis - Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 kwietnia 2024 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 w związku z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

Rozporządzenie EFRR – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1058 z 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności

Rozporządzenie ogólne - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

Rozporządzenie FST - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

SDIP - System dynamicznej informacji pasażerskiej

Stawka ryczałtowa - stawka o której mowa w art. 53 ust. 1 lit. d) rozporządzenia ogólnego

Strona internetowa programu FE SL 2021-2027 – www.funduszeue.slaskie.pl – strona internetowa dostarczająca informacje na temat programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027

SZOP FE SL - Szczegółowy Opis Priorytetów dla programu Fundusze Europejskiego dla Śląskiego 2021-2027

TFUE - Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

EU – Unia Europejska

UFP - Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych

Umowa o dofinansowanie - ilekroć w dokumencie mowa o umowie o dofinansowanie należy przez to rozumieć umowę/decyzję/porozumienie o dofinansowaniu projektu, chyba że z treści zapisów wynika wprost, że zapis dotyczy tylko jednego z przywołanych powyżej dokumentów

Umowa Partnerstwa – podstawowy dokument, który określa współpracę UE z Polską. To uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania Funduszy Europejskich w latach 2021-2027, dokument przyjęty przez Komisję Europejską 30 czerwca 2022 r.

Ustawa wdrożeniowa – ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

Wytyczne KE – Wytyczne dotyczące stosowania uproszczonych form kosztów dostępne pod adresem [Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej](#)

Wytyczne kwalifikowalności – Wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 wydane przez Ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego

Zasady horyzontalne – zasady, o których mowa w art. 9 rozporządzenia ogólnego ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

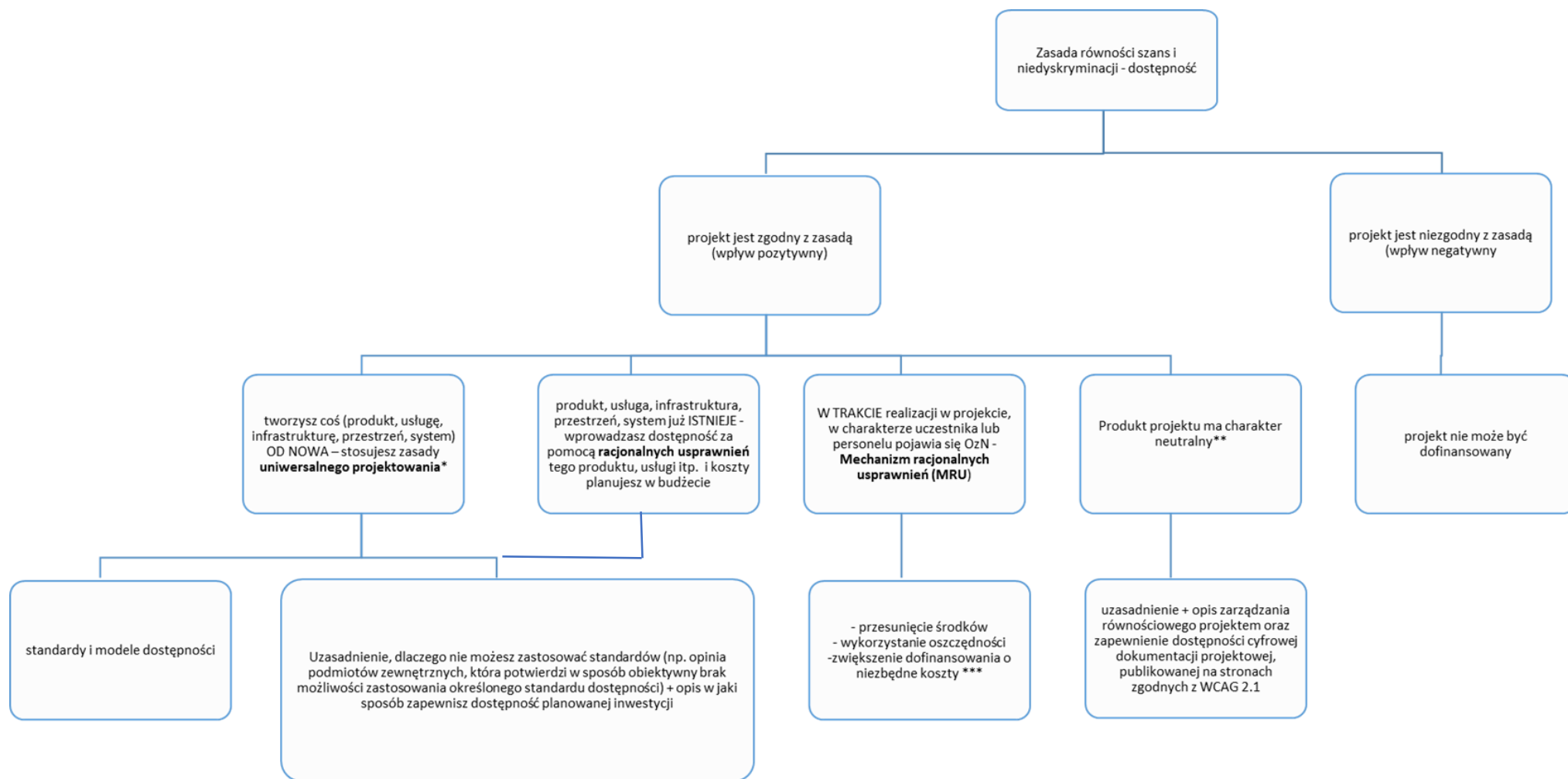
10. Wykaz dokumentów stanowiących element zasad realizacji FE SL 2021-2027

1. Procedura grantowa w zakresie działań wdrażanych przez Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach FE SL 2021-2027
2. Procedura parasolowa w zakresie działań wdrażanych przez Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach FE SL 2021-2027
3. Harmonogram składania wniosków o płatność w systemie LSI 2021 wraz z zasadami i instrukcją wypełniania
4. Wzór weksla i deklaracji wekslowej
5. Zestawienie dokumentów niezbędnych do rozliczenia projektu
6. Niniejszy Przewodnik dla Beneficjentów FE SL 2021-2027

Zgodnie z zapisami umowy (porozumienia/decyzji) o dofinansowanie należy stosować dokumenty umieszczone na stronie internetowej [programu FE SL 2021-2027](#). Udostępnione dokumenty stanowią element zasad realizacji FE SL 2021-2027, w ramach działań wdrażanych przez Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

11. Załączniki do przewodnika

1. Schemat dotyczący zasady równości szans i niedyskryminacji - dostępność (poniżej)



*W przypadku projektów realizowanych w polityce spójności, koncepcja uniwersalnego projektowania jest realizowana przez zastosowanie co najmniej standardów dostępności dla polityki spójności 2021-2027.

**uznanie neutralności określonych produktów (usług) projektu nie zwalnia jednak beneficjenta ze stosowania standardów dostępności dla realizacji pozostałej części projektu, dla której standardy dostępności mają zastosowanie.

*** pod warunkiem zachowania zgodności z wymogami regulaminu wyboru projektów oraz dostępności środków

Źródło: opracowanie własne